

**A Gyepes-völgy (HUBN20014)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Eger, 2021

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: 3304 Eger, Sánc u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Dr. Szmorad Ferenc

Közreműködő kutatási partner:
Bioaqua-Pro Kft.
Postacím: 4032 Debrecen, Soó Rezső u. 21.
e-mail: info@bioaquapro.hu
honlap: www.bioaquapro.hu

Közreműködő szakértők:

Bartha Csaba
Dr. Estók Péter
Farkas Roland
Dr. Gulyás Gergely
Korompai Tamás
Olajos Péter
Pozsonyi András
Schmotzer András
Dr. Vojtkó András
Dr. Szmorad Ferenc

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Dr. Szmorad Ferenc

Tartalomjegyzék

I.	Natura 2000 fenntartási terv	5
1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	6
1.1.	Név	6
1.2.	Azonosító kód	6
1.3.	Kiterjedés	6
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.4.1.	<i>Jelölő élőhelyek</i>	6
1.4.2.	<i>Jelölő fajok</i>	6
1.5.	Érintett települések	6
1.6.	Egyéb védeltségi kategóriák	7
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	9
1.7.1.	<i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	9
1.7.2.	<i>Településrendezési eszközök</i>	9
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek és üzemtervek</i>	10
1.7.4.	<i>Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek</i>	11
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	11
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	12
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	12
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	20
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	20
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	20
3.1.2.	<i>További célok</i>	21
3.2.	Kezelési javaslatok	21
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	28
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	28
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek	39
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Mészkerülő bükkösök és mészkerülő tölgyesek	49
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek és homokkő-lejtősztyepek ...	53
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Szurdokerdők	56
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Égerligetek és fűzlápok	60
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Magassásosok, mocsárrétek és patakmenti magas- kórósok 66	
3.2.1.8.	KE-8 kezelési egység: Felsőszáraz és sovány gyepek	71
3.2.1.9.	KE-9 kezelési egység: Regenerálódó cserjések és gyepek	74
3.2.1.10.	KE-10 kezelési egység: Származék és idegenhonos fafajú erdők	78
3.2.1.11.	KE-11 kezelési egység: Telephelyek, vadászházak	82
3.2.2.	<i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	84
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	84
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	85
3.2.5.	<i>Mellékletek</i>	87
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	97
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	98
3.3.2.	<i>Pályázatok</i>	100
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	100
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	101
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	101
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	103
4.	<i>Felhasznált irodalom</i>	105

5.	<i>Térképek</i>	107
6.	<i>Fotódokumentáció</i>	118
7.	<i>Jóváhagyó nyilatkozat</i>	130

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Gyepes-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20014
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	3012,77 hektár
--------------------------------	----------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2019. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
- 91E0 * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91G0 * Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeaval* és *Carpinus betulusszal*
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

(kiemelt jelentőségű faj*)

- csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)*
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)*
- harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
- hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű faj:

- nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.)

KvVM rendeletet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat, és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Arló	Borsod-Abaúj-Zemplén	1879,23	62,38	40,11
Járdánháza	Borsod-Abaúj-Zemplén	265,92	8,83	23,66
Tarnalelesz	Heves	867,42	28,79	23,37
Összesen:		3012,77	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha) – átfedés (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Országos jelentőségű védett természeti terület	260/TK/93	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet	2436,58 (80,8%)	16/1993. (IV. 7.) KTM rendelet
erdőrezervátum	ER-67	Pataj Erdőrezervátum	257,10 (8,5%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
<i>ex lege</i> forrás	-	Kohász-forrás	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Szólla-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Veres-csurgó	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Pap-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Futyó-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Remete-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Pislogó-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Kénes-forrás	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

<i>ex lege</i> forrás	-	Nagy-Tarcsa-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Pataj-völgy felső végének forrása	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Vermes-pusztai alatti forrás	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Csanáros-völgy felső végének forrása	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Gyepes-völgyi-forrás (a Kis-Poporó alatt)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Kis-Tarcsa-kút	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Keresztenyik-völgy forrása	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Pados-tető alatti forrás	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	-	Palina-völgy forrásai	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> láp ¹	-	Bábos-völgy lápja	1,50 (0,05%)	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről; Vidékfejlesztési Értesítő LXII. (1) 2012. január 13.
<i>ex lege</i> láp	-	Cselény-völgy felső lápja	1,50 (0,05%)	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről; Vidékfejlesztési Értesítő LXII. (1) 2012. január 13.
<i>ex lege</i> láp	-	Cselény-völgy alsó lápja	0,50 (0,02%)	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről; Vidékfejlesztési Értesítő LXII. (1) 2012. január 13.
<i>ex lege</i> láp	-	Gyepes-völgyi láprét	3,08 (1,02%)	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről;

¹ A lápok kiterjedése becslés adat, a teljes, a hivatkozott Értesítőben közölt földrészlet lappal érintett területe

				Vidékfejlesztési Értesítő LXII. (1) 2012. január 13.
<i>ex lege</i> barlang	5310-3	Szarvas-kői- kőlyuk	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5310-5	Szarvas-kői-üreg	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5310-6	Kis-Poporói- kőlyuk	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	-	Méhes-eresz (Bábos-völgy)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	-	Galagonya-eresz (Szarvas-kő)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	-	Csipke-eresz (Szarvas-kő)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> védett földvár	-	Köbölvár	0,80 ha (0,02%)	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
nyilvántartott régészeti lelőhely	49214	Vermes-völgy, Vermes-tanya (Vermes-pusztá)	n.a.	-
műemlék	2653	Vadászház (Ivánka-tanya)	n.a.	-
Országos ökológiai hálózat	-	magterület	3012,77 (100%)	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		Összesen:	3012,77 (100%)	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület részterülettel (2436,58 ha; 80,77%) a 16/1993. KTM rendelettel kihirdetett Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet része, területére esik a 3/2000. KvVM rendelettel kihirdetett Pataj Erdőrezervátum. A védett természeti terület 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve még nem készült el.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település	Típus	Határozatszám
Arló	Településszerkezeti terv	47/2015. (III. 27.) határozat
Arló	Helyi Építési Szabályzat	11/2008. (III. 31.) rendelet

Járdánháza	Településrendezési terv	14/2002. (XII. 30.) rendelet
Tarnaleesz	Településszerkezeti terv	47/2007 (III.22.) határozat
Tarnaleesz	Helyi Építési Szabályzat	2/2007 (III.22.) rendelet

Arló, Járdánháza és Tarnaleesz községek fentebbi határozatokkal és rendeletekkel jóváhagyott településszerkezeti tervei és helyi építési szabályzatai a tervezési területet (mint nagyrészt védelmi célú erdőkből álló tömböt) a beépítésre nem szánt területek között tartja nyilván. Megkötésekkel (pl. Arló település külterületére eső erdőben) elvileg lehetséges kisebb, gazdálkodáshoz vagy turisztikai hasznosításhoz kapcsolódó építmények, létesítmények elhelyezése, de azok egyrészt a védelmi rendeltetések betöltését nem akadályozhatják, másrészt a konkrét kivitelezés lehetőségét a vonatkozó jogszabályok és az érintett (szak)hatóságok előírásai határozzák meg. Tájéképileg zavaró objektumok (pl. bánya, távközlési magasépítmény, adótorony, antenna) a védett természeti területen (Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet érintett részterülete) a rendezési tervek szerint sem létesíthető.

Az érintett települések településrendezéssel kapcsolatos helyi dokumentumai (határozatok, rendeletek, településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, településfejlesztési koncepció arculati kézikönyv) nyilvánosak, jórészt szabadon elérhetők a települések honlapjain, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) honlapján (<https://www.teir.hu/>).

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ²	Erdőtervezés éve
Nyugat-borsodi	Arló	1848,86	2025
	Járdánháza	201,91	
Tarnaleeszi	Tarnaleesz	853,17	2023
Összesen:	-	2903,94	-

A Nyugat-borsodi Erdőtervezési Körzetben 2015-ben, míg a Tarnaleeszi Erdőtervezési Körzetben 2013-ban folytak erdőtervezési munkák. Az erdőgazdálkodók számára készített (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek a 2016. január 1. és 2025. december 31. közötti (Nyugat-borsodi körzet), illetve a 2014. január 1. és 2023. december 31. közötti (Tarnaleeszi körzet) időszakra érvényesek – azzal a kitételrel (lásd: 2009. évi XXXVII. tv. 113. § (18) bek.), hogy amennyiben a lejárat napjáig az új erdőtervek nem kerülnek kiadásra, úgy az új erdőterv jogerőre emelkedéséig a korábbi erdőterv érvényessége fennmarad. Az erdőtervezési munkák során (két részletben) a „Gyepes-völgy” természetmegőrzési területet is érintő, részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció készült, mely az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazza (a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal AKF Erdészeti Osztálya). Az érintett erdőterületek erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodója nagyjából (81,14%) az Egererdő Zrt. (Eger), illetve annak Szilvásváradi és Tarnaleeszi Erdészete, de kisebb részben erdőbirtokosságok (15,77%), illetve magánszemélyek (1,66%). A rendezetlen gazdálkodási jogviszonyú területek aránya 1,43%.

² Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

A Nyugat-borsodi és Tarnaleeszi Erdőtervezési Körzetekre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk a Nemzeti Földügyi Központ honlapján érhetők el: http://www.nfk.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 203. sorszámú Bükki vadgazdálkodási tájegységbe esik. A tágabb térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozásának irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat rögzítő tájegységi vadgazdálkodási terv elérhető:

<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>

A terv a 14/2018. (VII. 3.) AM rendelettel került kihirdetésre.

A tájegységen belül a tervezési terület összesen négy vadgazdálkodási egységet (vadászterületet) érint:

- 650200 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Palina Völgye Vadásztársaság, Borsodszentgyörgy (a tervezési területi északkeleti részén, egészen kis területen, a Keresztenyik-völgyben érintett)
- 650600 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Vajdavár Földtulajdonosi Vadásztársaság, Borsodnádásd (a tervezési terület keleti, Dobronya-tanyától keletre eső, illetve cselény-völgyi részét érinti)
- 700150 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Bükkalja és Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság, Bükkcenterzsébet (ez a vadászterület fedi le a tervezési terület nagy részét: ide tartozik a Gyepes-völgy Dobronya-tanyától nyugatra fekvő, nagyobb része és a Nagy-völgyi-pataktól keletre eső erdőtömb)
- 700450 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Felső-Tarnavidéki Vadásztársaság, Tarnaleesz (a tervezési terület déli, Szarvas-kő-völgytől délre eső részét érinti)

A vadászat és vadgazdálkodás kereteit az egyes vadászterületekre konkrétan meghatározó vadgazdálkodási üzemtervek 2037.02.28-ig érvényesek. Az üzemtervek a Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztályán, illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el.

A vadgazdálkodási tájegység lehatárolása elérhető:

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224.pdf

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224-feketefeher-nevekkal.pdf

A 650200, 650600, 700150 és 700450 kódszámú vadászterületek lehatárolása elérhető:

<http://ova.info.hu/terkep-pdf/tajegys-BORS-A3-20160223.pdf>

<http://ova.info.hu/terkep-pdf/tajegys-HEVE-A3-20160223.pdf>

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs halgazdálkodási hatóság által nyilvántartott halgazdálkodási vízterület. A terület részben időszakos vízhozamú patakjai (Szentgyörgyi-patak, Gyepes-patak, Cselény-patak) stabil halfaunával nem rendelkeznek, horgászati célokra nem alkalmasak.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján a 2-6 azonosítójú „Sajó a Bódvával” és a 2-11 azonosítójú „Tarna” vízgyűjtő alegységekhez nyert besorolást. A vízgyűjtő-gazdálkodási terveket első változatban a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, továbbá az érintett környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok 2010 áprilisában, a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása során készítették. A tervek 2015-ig tartó feladatokat fogalmaztak meg, de a VKI célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a határidők és feladatok 2021-ig, illetve 2027-ig (a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusáig) kitolhatók voltak. A jelenleg érvényes terv-változatokat 2016. áprilisi dátummal az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) adta közre.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek és mellékleteik elérhetők:

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	H	2	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai (6430) – A rendszeres kaszálások elmaradásával az élőhelytípushoz tartozó nyílt állományok záródása (cserjésedése, erdősülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé.
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	M	2	hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) – A magassásos állományok nagyobb területű, gépi kaszálása vagy szárazúzózása veszélyeztetné, illetve átmenetileg megszüntetné a csigafajok élőhelyét.
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	H	85	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és

³ Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

			<p><i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cserestölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0) – Az állományok fajösszetételének és szerkezetének kedvezőtlen alakítása, a különböző korosztályok térbeli mintázatának meghatározása, a biológiai funkciók befolyásolása.</p> <p>csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) – Az állományszerkezet és elegyesség alakításával a fakitermelések érdemi kihatással vannak/lehetnek a lepkefajok populációjának megőrzésére.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Az állományszerkezet alakításával, a friss és korhadó holtfa mennyiségének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet a szaproxilofág rovarfajok megőrzésére.</p> <p>kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – Az állományszerkezet alakításával, illetve a bűvő- és táplálkozó helyek</p>
--	--	--	---

				jelenlétének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet az erdőlakó, illetve erdőben (is) táplálkozó denevérfajok megőrzésére.
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M	85	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0) – Az állományok álló és fekvő holtfa ellátottságának alakítása, befolyásolása. havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A friss és korhadó (vastag) holtfa folyamatos jelenlétének biztosítása a szaproxilofág rovarfajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú. kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – Az odvas, kéreglevált (az erdőlakó, illetve erdőben is táplálkozó denevérek számára búvóhelyet nyújtó) álló holtfa jelenléte a faj megőrzése szempontjából kulcsfontosságú.
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	H	40	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i>

				<p>(91G0), pannon cserestölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0) – Az idős állományok területének csökkenése, az idős/méretes törzsek eltűnése, vágásterületek kialakulása.</p> <p>csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) – Az állományszerkezet és az elegyarány-viszonyok alakításával a véghasználatok érdemi kihatással vannak/lehetnek a lepkefajok populációjának megőrzésére.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Az idős fák, idős állományrészek (bükkösök) jelenléte a faj élőhelyi feltételeinek biztosítása szempontjából kulcsfontosságú.</p> <p>kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – Az idős, változatos szerkezetű erdők jelenléte az erdőlakó, illetve erdőben is élő denevérek számára búvóhely és táplálkozóterület biztosítása szempontjából is elengedhetetlen.</p>
B09	Tarvágás	L	1	kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>),

				nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – A pusztuló lucfenyvesekben végzett tarvágások kismértékben a fajok élőhelyét is érinthetik.
B12	Ritkítás (lombkorona-szintben)	M	45	<p>szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0) – Az állományok elegyességének és az idegenhonos fafajok jelenlétének szabályozása, a törzsátmérő-eloszlás és térbeli változatosság befolyásolása.</p> <p>csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) – Közvetett hatásról lehet szó, a száraz és üde erdők (9130, 91G0, 91M0) elegyessége, valamint a nevelővágások következtében változó erdőszegély befolyásolhatja a lepkefajok megőrzésének lehetőségeit.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A sérült, frissen elpusztult bükk egyedek folyamatos jelenléte a faj szaporodásának biztosításához szükséges.</p>

				<p>kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az állományok nevelővágások során történő homogenizálása a denevérfaj élőhelyi feltételeinek romlását okozhatja.</p>
B16	Faanyag szállítása	M	25	<p>síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) – Az állományok területén a faanyag készletezése, illetve a nedves termőhelyeken, gépekkel történő átjárás a magaskórósok erőteljes bolygatásával jár.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A bükkösökben, április végét követően végzett faanyag-kiszállítással a peték jelentős része kikerülhet az erdőterületekről.</p>
E08	Zaj-, fény- vagy egyéb szennyezést okozó földi, vízi és légi közlekedési tevékenységek	L	2	<p>kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A különböző (elsősorban közúti) zavaró források a faj élőhelyét érinthetik.</p>
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	M	0,5	<p>pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A közönséges selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) vágásterületen illetve erdészeti utak mentén történő megtelepedése és terjeszkedése révén a természetközeli állapotú erdők fajkészlete és szerkezete átalakul.</p>
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	25	<p>síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és</p>

				<p><i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0) – A fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), az egynyári seprence (<i>Erigeron annuus</i>), illetve kisebb volumenben a kanadai aranyvessző (<i>Solidago canadensis</i>), a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) agresszív terjeszkedése révén a természetközeli állapotú életközösségek összetételének és szerkezetének átalakulása.</p>
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	90	<p>síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0) – A vízhez kötött élőhelytípusok aljnövényzetének nagyvad általi taposása, túrása, bolygatása, valamint az erdődinamikai folyamatok befolyásolása (a felújulás, növekedés és differenciálódás lassítása).</p>

				hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) – A nedves, völgytalpi magassásos állományok feltúráásával és dagonyázással a vaddisznó nagyobb területen is hátrányosan befolyásolhatja a fajok megőrzését.
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	H	2	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) – Az állományok záródása (cserjésedése, erdősülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé. kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A nyílt élőhelyek átalakulása, záródása a nyílt területeken (is) vadászó denevérfaj táplálkozási lehetőségeit érdemben befolyásolhatja.
M06	Földalatti beomlás (természetes folyamat)	M	1	kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A Keserű-völgyi vadászház melletti mesterséges táró beomlása a faj egyik fontos szálláshelyét szüntetné meg.
Kívülről érkező hatások és jövőbeli potenciális hatások:				
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák	L	50	kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területre eső épületek éjszakai kivilágítása kismértékű zavarást jelent.
H08	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	L	50	kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területre eső épületek padlásterének átalakítása, az ottani denevér-búvóhelyek

				megszüntetése, zavarása, potenciális veszélyeztető tényező.
N01 és N02	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében + Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L	100	havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), magyar tavaszifésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>), nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – A klimatikus viszonyok átrendeződése a fajok életfeltételeinek megváltozásával jár.
N05	Élőhelyek elhelyezkedésének (földrajzi eltolódás), méretének és/vagy minőségének változása a klímaváltozás következtében	L	100	nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – Már a kisebb környezeti változások is a faj elterjedésének, illetve előfordulásának alapvető átrendeződését okozhatja.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található természetszerű erdők, kiemelten a szubmontán bükkösök (9130), gyertyános-tölgyesek (91G0) és cseres-tölgyesek (91M0) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/elérése.
- Vízfolyások természetes medermorfológiájának és vízjárásának biztosítása az égerligetek (91E0), az üde, tápanyaggazdag magaskórósok (6430), valamint a hosszúfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) és a hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) populációinak a fennmaradása érdekében.
- A vízfolyások mellett folyamatos (vegyeskorú, de zömmel idős állományokkal megvalósuló) erdőborítás biztosítása a völgytalpi eróziós feltöltődések megakadályozása céljából, különösen a patakparti magaskórósok (6430) és hegyvidéki égerligetek (91E0) szivárgó vizes, forráslápi növényzettel rendelkező állományainak védelme érdekében.

- Kiemelt fontosságú cél a következő fajok/élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/helyreállítása:
  - síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
  - szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)
  - enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (*91E0)
  - pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeaval* és *Carpinus betulusszal* (*91G0)
  - pannon cseres-tölgyesek (91M0)
  - hosszúfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
  - hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)

3.1.2. További célok

- A természetszerű erdők kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/elérése, különösen a havasi cincér (*Rosalia alpina*) számára szükséges idős állományrészek és faegyedek, valamint a holt faanyag mennyiségének növelésével, továbbá az idős erdőkhez kötődő védett természeti értékek – pontuszi nőszőfű (*Epipactis pontica*), téli zsurló (*Equisetum hyemale*), sudár kankalin (*Primula elatior*) stb. – életfeltételeinek biztosításával, az öreg, elegyes erdők nyújtotta mikroklíma megőrzésével.
- Az erdei (erdőlakó, vagy erdőben is élő/táplálkozó) denevérfajok (pl. nyugati piszedenevér, kis patkósdenevér) élőhelyének biztosítása megfelelő területű idős erdőállományok és az erdei tisztások fenntartásával, továbbá az odvasodó idős faegyedek kíméletével.
- A völgytalpi üde magassárrétek, láposodó mocsárrétek növényzetének és talajának védelme a mechanikai sérüléseket okozó gazdasági tevékenységektől, valamint kedvezőtlen (becserjésedéssel, beerdősüléssel járó) szukcessziós folyamataik megakadályozása cserjeirtással, kaszálással.
- Az inváziós és idegenhonos intenzíven terjedő fafajokkal (pl. fehér akáccal) fertőzött erdőállományok természetességének javítása, a további akácosodás megfékezése. A selyemkóró terjeszkedésének fékezése, akadályozása, a meglévő populációk felszámolása (vágásterületeken, utakon, gyepeken).
- A vízmosásos, szűk völgyek szurdokerdeiben és szurdokerdő jellegű üde erdeiben a kedvező természetvédelmi állapot megőrzése, állományaik gazdasági hasznosítás alól való kivonása, elegyességük megőrzése és javítása, értékes növényfajaik – fehér acsalapu (*Petasites albus*), sudár kankalin (*Primula elatior*), karéjos vesepáfrány (*Polystichum aculeatum*), gímpáfrány (*Phyllitis scolopendrium*) stb. – védelme.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmaznak jelölő és nem jelölő (utóbbiak között akár másodlagos) élőhelytípusokat. A tervezési terület meglehetősen mozaikos (összesen 742 élőhelyfolt került lehatárolásra), aminek az oka részben a tagolt felszín és a kitértegek változása folytán sűrűn váltakozó természetközeli erdőtípusok,

részben a terület peremére és a völgyaljakra jellemző másodlagos élőhelyek (erdők, cserjések, gyepek) jelenléte. A terület nagy részére jellemző homogén, zárt erdőtakaró miatt a kezelési egységek nagyobb foltjaiba csak kevés számú esetben tartoznak bele olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek, amelyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található facsoportok, erdők alatti utak stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és az önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. bekezdése alapján *„A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”*

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. Amár más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási tervezetekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhöz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhelyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-1, KE-2) a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzemmód szerinti besorolása figyelembe vételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja. A kezelési egységekre (KE) vonatkozó részletes kifejtését megelőzően a teljes tervezési terület vonatkozásában megadjuk a gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatokat (A. pont), a gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatokat (B. pont) és a kötelezően betartandó előírásokat (C. pont).

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.

- Újabb bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés (ideértve az újabb erdészeti feltáróutak kialakítását is) a tervezési területen nem kívánatos. Erdőterületeken új, épített közelítőnyomok létesítése csak korlátozottan, a gyengén feltárt, meredekebb erdőrészletekben, a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetés alapján (a szükséges engedélyezési eljárás terhe mellett) fogadható el.
- A terület vízfolyásainak szabályozása, kotrása (a közvetlen élet- és balesetvédelmi veszélyhelyzet elhárítása kivételével) kerülendő, sehol sem javasolt.
- A közlekedést, illetve elektromos áram szolgáltatást biztosító, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon (utakon, villanypászttákban) a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő (pl. közlekedési pályák, vezetékek karbantartására vonatkozó) előírásokat. A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés (növényzet visszavágása, zajterhelés, zavarás) minimalizálásra kerüljön.
- A tervezési területen belüli ingatlanokon bármiféle (pl. turistautat, erdei pihenőhelyet érintő) karbantartási, fenntartási munkát a természeti és táji értékek kímélete, védelme és megőrzése érdekében, illetve ezen szempontok figyelembe vétele mellett, a műszakilag indokolható legkisebb terület igénybe vétele mellett lehet végezni.
- Természetvédelmi infrastruktúraként csak az élőhely-rehabilitációt és a terület hatósági megjelölését, valamint a természetvédelmi célú oktatást, nevelést, bemutatót szolgáló létesítmények helyezhetők el.
- A tervezési területet bármilyen formában érintő fejlesztés vagy jelentősebb volumenű karbantartási munkák előtt az érintett nemzeti park igazgatóságot (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság) értesíteni szükséges.
- A vonalas létesítmények – kiemelten a tervezési területen található vezetékek – természet- és tájromboló hatásának mérséklését szolgáló beruházások, fejlesztések támogatandók. Az elektromos szabadvezetékek és az oszlopon vezetett telefonvezetékek kiváltása, az elektromos szabadvezetékek természetbarát átalakítása, pl. kis- és középfeszültségű tartóoszlopok fejszerkezeteinek madárvédelmi szempontú átalakítása fejlesztési célként jelentkezik a tervezési területen.

A közlekedési folyosók (aszfaltozott, stabilizált utak) és egyéb vonalas létesítmények (elektromos légvezetékek, légvezetéken futó telefonkábel) karbantartása során (amellett, hogy a fenntartók/szolgáltatók a műszaki-üzembiztonsági szempontok maximális érvényesítésére kötelezettek/jogosultak) a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A fenntartási és üzemeltetési tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Az utak felújítása csak természetes anyagok (kőzúzalék) felhasználásával történhet, arra építési törmelék vagy egyéb hulladékanyag nem használható.
- Törekedni kell a fenntartandó területen lévő vegetáció (út esetében az útmenti növényzet, légvezeték esetében a villanypászttákban levő növényzet) minél nagyobb arányú megtartására.

- A fenntartási tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között javasolt elvégezni.
- Az idegenhonos intenzíven terjedő fajok (főleg a fehér akác) eltávolítása szükséges a területről, mechanikai és vegyszeres védekezéssel.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését (legalább évi egyszeri alkalommal, virágzáskor, a termésérést gátló) kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen a tájra jellemző, őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési/fenntartási munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Erdőgazdálkodás:

- A zonális erdők (cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szubmontán bükkösök) állományaiban a vágásos erdőgazdálkodástól való minél nagyobb mértékű eltávolodásra kell törekedni. Ehhez az összetételbeli és szerkezeti változatosságot megtartó nevelővágásokon túl (hagyásfa-csoportok kijelölésével) időben elnyújtott felújítóvágások, de még inkább szálalóvágások alkalmazása kívánatos, és fokozatosan, egyre nagyobb területen lehetővé kell tenni a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módok bevezetését is. Az egyre kisebb véghasználati területekkel végzendő erdőgazdálkodás során további szempont az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése, illetve a faállományhoz köthető mikro-élőhelyek megtartása.
- A gyenge termőhelyi viszonyok mellett előforduló melegkedvelő tölgyesek, mészkérülő erdők és bokorerdők véderdőként, gazdálkodás alól mentesítendő erdőterületként tartandók fenn. Állományaikat a minimális beavatkozás elve szerint, kizárólag az idegenhonos intenzíven terjedő fajok (pl. fehér akác) eltávolítása érdekében végzett kezelésekkel javasolt fenntartani.
- Az idegenhonos fajú erdők állományait hosszú távon, ütemezetten – a lombelegyes erdei- és feketefenyveseknél, akácoknál lehetőség szerint tarvágásos véghasználat nélkül, fokozatosan (a meglévő őshonos alsó szint megsegítésével) – nagyobb részt javasolt átalakítani őshonos fajú erdőkké.
- A faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.

Gyepgazdálkodás:

- Az üde és félszáraz gyepekben kívánatos a beerdősülést megakadályozó kezelések (szükség szerint szelektív cserjeirtás; helyreállító szárazzás és rendszeres kaszálás; korlátozott létszámú haszonállattal történő, szabályozott legeltetés) végzése, továbbá az idegenhonos fa- (akác) és lágyszárú fajok szálankénti és kiszoltos előfordulásainak felszámolása.

Vadgazdálkodás:

- A tervezési területen a nagyvadállomány (elsősorban a vaddisznó, gímszarvas és őz állománya) csökkentésére van/lenne szükség, mert a jelenlegi vadlétszám egyrészt helyenként erős talajbolygatást jelent és gyomosító hatással is bír, másrészt az erdődinamikai folyamatokat makkfelszedéssel és rágással helyenként érzékelhetően

fékezi, akadályozza. A nagyvad-kérdés kezelésénél a vadlétszám-csökkentés kell, hogy prioritást kapjon, de végszükség esetén – erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémák kezelésére – átmenetileg (a megfelelő engedélyezési eljárás lefolytatását követően) vadvédelmi kerítés építése is elfogadható.

- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 200 m) helyszíneken lehetséges.

Egyéb tevékenységek:

- Növénytelepítés esetén, a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését (legalább évi egyszeri alkalommal, virágzáskor, a termésérést gátló) kaszálással kell megakadályozni.
- Bármiféle depónia (akár csak átmeneti) kialakítása a területen nem kívánatos, az elhelyezést (a közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve fajok védelmére tekintettel) lehetőleg a tervezési területen kívül kell megoldani.
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően lehetséges.

C) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelező érvényűek, s a 16/1993. (IV. 7.) KTM rendelettel kihirdetett Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet védett természeti területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét (a fontosabb kitételeket lásd a törvény 33. §-ában) is be kell tartani. Természetvédelmi kezelési terv a területre még nem jelent meg, innen eredeztethető kötelezettségek jelenleg nincsenek. Mindezeket túl a természetmegőrzési területre további gazdálkodási szabályokat rögzítenek a korábbi jogszabályi környezetben készített, de még hatályban levő erdőterv-rendeletek. Utóbbi jogszabályok gazdálkodásra vonatkozó – elég részletes és konkrét – előírásait az alábbiakban részletezzük.

A 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet 14. melléklete alapján a Tarnaleleszi Erdőtervezési Körzet (Tarnalelesz község határ) területére vonatkozó, az erdőtervek 2014–2023 közötti érvényessége során kötelezően betartandó általános erdőgazdálkodási szabályok (a kezelési egységek szerinti, részletes szabályok a 3.2.1. fejezet alfejezeteiben érhetők el):

- *Az erdőgazdálkodási tevékenységek végrehajtása során az intenzíven terjedő fafajokat mechanikai, szükség esetén kémiai módszerekkel vissza kell szorítani.*

- Az erdőnevelési tevékenységeket úgy kell végrehajtani, hogy azok elősegítsék az erdészeti tájban őshonos elegyfajfajok (különösen a hegyi juhar, tatár juhar, hegyi szil, kislevelű hárs, madárcseresznye, berkenyék, vadkörte, vadalma, kecskefűz és a rezgőnyár) megőrzését.
- A fakitermelések végrehajtása során a védett gerinctelenek, odúlakó madarak és emlősök szaporodó- és élőhelyének megóvása érdekében az egy vágásfordulóval idősebb famatuzsálemek, hagyásfák visszahagyására különös hangsúlyt kell fektetni.
- A véghasználatok során hagyásfákat lehetőség szerint őshonos, azok közül is kiemelten kocsánytalan tölgy fafajú faegyedekből kell visszahagyni. Több, szomszédosan elhelyezkedő, véghasználatra tervezett erdőrészlet esetén a hagyásfa csoportokat az összefüggő területük növelése érdekében a véghasználattal érintett teljes erdőtömb figyelembe vételével javasolt kijelölni.
- Az elő- és véghasználatok során keletkező vágástéri hulladékot az élő vízfolyás medréből el kell távolítani.
- Vágástakarítás május és június hónapokban nem végezhető. Vegetációs időszakban a vágástakarítás során vágáshulladék égetést nem lehet végezni.
- Megtelepedett újulatra végzett véghasználat vágásterületén gépi faanyagmozgatás csak április 10-ig végezhető. A sérült csemeték törevágását április 30-ig be kell fejezni.
- Védett természeti területen a vegetációs időszak április 1-től augusztus 31-ig tart.

A 40/2015. (VII. 28.) FM rendelet a Nyugat-borsodi Erdőtervezési Körzet (Arló és Járdánháza községhatár) területén (az erdőtervek 2016–2025 közötti érvényessége során) kötelezően betartandó általános erdőgazdálkodási szabályokat hasonló részletességgel már nem sorol fel, e helyütt csak a védett természeti területen alkalmazandó vegetációs időszakra vonatkozó kitétel említhető (a kezelési egységeknél tehát további szabályok már nincsenek rögzítve):

- *A vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart.*

A gyepek fenntartására vonatkozó, kötelezően betartandó szabályokat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet és – a 16/1993. (IV. 7.) KTM rendelettel kihirdetett Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet védett természeti területein – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. tartalmazza. Ezen túlmenően a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet előírásai is érvényesek, az alábbi tartalommal:

3. § (1) *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
- (2) *Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.*
- (3) *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
- (4) *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- (5) *Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos.*

4. § (1) *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszálatlanul kell hagyni.*
- (2) *A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.*
- (3) *Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.*

(4) A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:

a) a nád irtásához, valamint

b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.

(5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.

5. § (1) A kaszálást a kaszálendő terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.

(2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.

(4) Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.

A mezőgazdasági művelés alatt lévő termőföldeken, a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. §-a alapján a földhasználó köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírások betartása mellett a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozni (hasznosítási kötelezettség).

A 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet alapján a földhasználónak védekezési kötelezettsége van a területen található selyemkóró (*Asclepias syriaca*) állománnyal kapcsolatban. Mivel a faj az Európai Unió inváziós listájára is felkerült, így az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet előírásait is figyelembe kell venni.

Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőnek – az 1995. évi LVI. törvényben, a 120/1999. (VIII.6.) Korm. rendeletben, a 223/2014. (IX.4.) Korm. rendeletben és a 30/2008. (XII.31.) KvVM rendeletben foglaltak megfelelően – a szükséges munkákat el kell végeznie, melyhez a Borsodszentgyörgyi- és Nagyvölgyi-patak, valamint a Névtelen 0423 vízfolyás esetében a 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet 3 méteres parti sávot ír elő.

A felszín alatti vizek védelmére az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:

- 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellétesítmények védelméről különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra.
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről

- 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 27/2004. (XII.25.) „a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról” szóló KvVM rendelet

Barlangok vonatkozásában kötelezően betartandók továbbá a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv.-ben megfogalmazott szabályok.

A Vermes-völgy, Vermes-tanya tetején található nyilvántartott régészeti lelőhelyen a 2001. évi LXIV. tv. előírásai alapján régészeti kutatás, vagy földmunkával járó tevékenység csak az örökségvédelmi hatósággal előzetesen egyeztetett és jóváhagyott módon végezhető.

A tervezési területen a fentiekben túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI.17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozás elrendelését a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület üde, jó vízellátottságú termőhelyeken álló zonális erdeit foglalja magába. Az ide sorolt gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és szubmontán bükkösök a tervezési terület meghatározó térfoglalású (súlypontosan a terület északi részén, főként északi lejtőkön előforduló) élőhelytípusai, együttesen a terület több mint felét (54,72%-át) teszik ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5) / Natura 2000 élőhelytípusok: pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeaval* és *Carpinus betulusszal* (91G0), szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0163, 0136/15*, 0136/16*, 0136/17*, 0137/2a*, 0137/2b, 0137/5*, 0137/6, 0137/7*, 0140/3*, 0140/4*, 0143/1a*, 0143/1b*, 0143/4, 0145/2*, 0145/3a*, 0145/3b*, 0145/4a*, 0145/4b*, 0152/a*, 0152/c*, 0153/a*, 0158*, 0159/a*, 0159/b, 0159/c*, 0159/d, 0159/f*, 0159/g, 0159/h, 0160*, 0161/a*, 0161/c*, 0162/a*, 0164*, 0165/a*, 0166/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167/a*,

0167/b, 0167/c*, 0168*, 0169/a*, 0169/b, 0169/c, 0169/d*, 0169/f*, 0170/a*, 0170/b, 0170/c, 0170/d*, 0170/f*, 0172/a*, 0172/c*, 0172/d*, 0172/f*, 0174*, 0175*, 0176/a*, 0176/b*, 0176/c*, Járdánháza 0101/2*, 0109/1*, 0109/2*, 026/6*, 026/7*, 026/8, 028/3*, 046*, 047/3*, 047/4*, 069/1a*, 069/1c*, 069/2*, 071/12*, 076/1*, 076/2*, 085*, 087*, 088/1*, 088/2*, 088/3*, 090/a*, 090/b*, 091*, Tarnalelesz 0162, 0135/1*, 0146*, 0148*, 0149*, 0152/a*, 0152/b*, 0152/c*, 0152/d*, 0152/f*, 0153/1a*, 0153/1b*, 0153/2a*, 0153/2d*, 0154*, 0156*, 0157*, 0158*, 0159*, 0161*, 0163/a*, 0163/b, 0163/c, 0163/d, 0163/f, 0164*, 0165/a*, 0165/b*, 0165/c*, 0165/f*, 0165/g*, 0165/h, 0166/a, 0166/b*, 0166/c*, 0167*, 0168*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/c*, 0170/d*, 0170/f, 0170/g*, 0171*

- érintett erdőrészek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges): Arló 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F*, 11/A, 11/C, 11/D, 11/E, 11/F, 11/G*, 11/H, 11/I, 11/ÚT1, 11/ÚT2, 12/A*, 12/B*, 12/C*, 12/D*, 12/E*, 12/F, 13/A, 13/B, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/ÚT*, 14/A*, 14/B*, 14/C*, 14/E, 14/G*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/F, 15/G*, 15/H, 15/I*, 15/J*, 15/K*, 15/ÚT*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 16/D, 16/E*, 16/F*, 16/G, 16/TI*, 16/ÚT, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/E*, 17/F, 17/G*, 17/I*, 17/TI*, 17/ÚT1, 17/ÚT2*, 17/ÚT3, 18/A*, 18/B*, 18/C, 18/E, 18/G*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT3, 19/A*, 19/ÚT, 20/A, 20/B, 20/C*, 20/D, 20/E, 20/F, 20/G, 20/TI*, 20/ÚT, 21/A*, 21/B, 21/C*, 21/D*, 21/ÚT1, 22/A*, 22/B*, 22/ÚT*, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/TI1, 23/TI2, 24/A*, 24/B*, 24/C*, 24/D, 24/E*, 24/F, 24/ÚT1*, 24/ÚT2, 25/A*, 25/B*, 25/C*, 25/D*, 25/E*, 25/F*, 25/G*, 25/ÚT1, 25/ÚT2, 26/A*, 26/B*, 26/D*, 26/E, 26/F*, 26/G*, 26/H*, 26/I*, 26/K, 26/ÚT1*, 26/ÚT2*, 27/A*, 27/B*, 27/C*, 27/D*, 27/F, 27/G*, 27/I*, 27/J, 27/K*, 27/ÚT2*, 27/ÚT3*, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/I*, 28/J*, 29/A*, 29/B*, 29/C, 29/TI, 29/ÚT*, 30/A, 30/B, 30/C*, 30/E*, 30/ÉP2*, 30/F, 30/G, 30/I, 30/J*, 30/ÚT1*, 30/ÚT2, 30/VF*, 31/A*, 31/B, 31/C, 31/D, 31/E*, 31/F, 31/H, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/D, 32/F*, 32/H*, 32/I*, 32/K*, 32/L*, 32/ÚT1*, 32/ÚT2*, 33/A, 33/B*, 33/C*, 33/ÚT2*, 34/A*, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/H*, 34/ÚT1*, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/ÚT1*, 35/ÚT2*, 36/A*, 36/B*, 36/C*, 36/D*, 36/ÚT, 37/A*, 37/B, 37/C*, 37/D*, 37/E*, 37/ÉP*, 37/F*, 37/G*, 37/H, 37/I, 37/J*, 37/ÚT1, 37/ÚT2*, 38/A*, 38/B*, 38/C*, 38/D, 38/TI, 39/A*, 39/B*, 39/C*, 39/D*, 39/E*, 39/F*, 39/ÚT*, 40/A*, 40/B*, 40/C, 40/D*, 40/E*, 40/F*, 40/G, 40/H, 40/I, 40/J*, 40/K, 40/L*, 40/M, 40/N, 40/O, 40/ÚT1*, 40/ÚT2*, 40/ÚT3, 41/A*, 41/B*, 41/C*, 41/D*, 41/E*, 41/F*, 41/G*, 41/H, 41/I*, 41/J, 41/K, 41/L*, 41/ÚT1*, 41/ÚT2, 42/A*, 42/B*, 42/C*, 42/E*, 42/F*, 42/G*, 42/H, 42/I*, 42/J*, 42/K, 42/ÚT*, 43/A*, 43/B*, 43/C*, 43/D*, 43/F*, 43/G*, 5/B*, 5/C, 5/D, 5/E, 5/ÚT2, 5/ÚT3, 6/D, 7/A, 7/B*, 7/C, 7/E, 7/F, 7/H*, 7/NY*, 78/A, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 8/E*, 8/F, Járdánháza 13/B*, 13/D*, 15/A*, 15/B*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 17/A*, 17/J*, 17/K*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 2/D*, 2/E*, 2/F*, 2/G*, 2/H*, 2/I, 20/B*, 3/A*, 3/B*, 3/D*, 3/E*, 3/F, 3/H*, 4/B*, 4/D*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, Tarnalelesz 1/A*, 1/B*, 1/D*, 1/E*, 1/F*, 1/ÚT1*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/H*, 15/I*, 15/J, 15/ÚT1*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/B, 16/C*, 16/D*, 16/E*, 16/ÚT1*, 16/ÚT2*, 16/ÚT3, 17/A*, 17/B*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/G*, 17/H*, 17/TI, 17/ÚT1*, 17/ÚT3*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 18/G*, 18/H*, 18/J*, 18/K*, 18/M, 18/N*, 18/P*, 18/R*, 18/TI, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT4*, 19/A, 19/B*, 19/C*, 19/D*, 19/E*, 19/F*, 19/G*, 19/I, 19/J*, 19/ÚT1*, 19/ÚT2, 19/ÚT3*, 19/ÚT4, 19/ÚT5, 2/G*, 2/H*, 20/A*, 20/B*, 20/C*, 20/D*, 20/E*, 20/ÚT1, 20/ÚT2*, 20/ÚT4, 21/A*, 21/B*, 21/C*, 21/D, 21/E*,

21/F*, 21/G*, 21/H*, 21/I*, 21/J*, 21/K*, 21/L*, 21/N*, 21/TI, 21/ÚT1, 21/ÚT2*, 22/A*, 22/B*, 22/D*, 22/G*, 22/TI1*, 22/TI2*, 22/TI3*, 22/TN1*, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/F*, 23/G*, 23/I*, 23/ÚT2*, 23/ÚT3*, 24/TI1, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/F*, 28/G*, 28/TI1, 28/TI2*, 28/TI3*, 29/A*, 29/B*, 29/C*, 29/D*, 29/E*, 29/F*, 29/G*, 29/H*, 29/I*, 29/ÚT1*, 29/ÚT2*, 29/ÚT3*, 3/L*, 3/O*, 30/A*, 30/B*, 30/D*, 30/E*, 30/F*, 30/G*, 30/H*, 30/TI1*, 31/A*, 31/B*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/G*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/C*, 32/D*, 32/F*, 32/G*, 32/H*, 32/J*, 32/ÚT, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/D*, 33/TI3*, 5/E*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományok zöme napjainkban is vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek jelentős részét célszerű lenne átmeneti üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok az összterületnek hozzávetőlegesen a felét teszik ki, s ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban nevelővágások (főként tisztítások és törzskiválasztó gyérítések) végzése merülhet fel. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során a sok helyütt visszaszorulóban levő kocsánytalan tölgy elegyarányának megtartása, illetve lehetőség szerinti emelése, az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, szilek, magas kőris, rezgő nyár, kecskefűz, bibircses nyír, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A csak szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Szórt vagy kislejtéses mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fajból álló erdők kialakítása és fenntartása.
- A díszes tarkalepke életfeltételeinek biztosítása érdekében a kőriselegyes állományrészek fenntartása, a magas kőris szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása. A csíkos medvelepke védelme érdekében a meglévő, tagolt erdőszegélyek megtartása, az állománynevelési munkák során hasonló struktúrájú szegélyek kialakítása.
- Elcseresedett gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben a kocsánytalan tölgy elegyarányának határozott és fokozatos növelése mellett a cser szálinként vagy kisebb csoportokban történő, tudatos (részben a fafajhoz táplálkozási kapcsolatokkal kötődő magyar tavaszi-fésűsbagoly védelme miatti), lokálisan max. 20–30% elegyarányig történő megtartása.
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány

átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.

- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében az alsó lombkoronaszint és a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)
- A távlatilag átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglévő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában, kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lécek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, erdőfelújítási kötelezettséget nem keletkeztető mértékű záródáshiány, valamint az utak és turistautak környéki (közvetlen élet- és balesetvédelmi) veszélyhelyzet elhárítása kivételével a szálanként képződő holtfák egészségügyi fakitermelésének mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megővásával történő elvégzése.
- A havasi cincér élőhelyétől szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyag április végéig történő kiszállítása.

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök (ezek hozzávetőlegesen az összes ide sorolt állomány 40%-át teszik ki!) esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklik a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítógátások helyett

15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítógátások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalógátások alkalmazása. A tervezésnél és végrehajtásnál a vonalas erózióra fokozottan érzékeny terület adottságait figyelembe kell venni. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészeket esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontógátások) kivitelezése.

- Fokozatos felújítógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–40%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- Szálalógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20–25%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.
- A bontógátások/szálalógátások során az utódállomány elegységének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontógátások/szálalógátások során a közösségi jelentőségű lepkefajok (díszes tarkalepke, magyar tavaszi-fésűsbagoly) védelme érdekében a magas kőris és (gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben) a cser szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása.
- A bontógátások/szálalógátások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajsinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontógátások/szálalógátás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalógátások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. homokkő-kibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A véghasználatok során elszórtan, egyesével visszahagyott hagyásfák helyett a kisebb-nagyobb hagyásfa-csoportok alkalmazásának előtérbe helyezése.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalógátásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.
- A havasi cincér élőhelyéül szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyag április végéig történő kiszállítása.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemlétesítésbe sorolt állományok:

Átmeneti üzemlétesítésbe főleg idős, a klasszikus erdészeti megközelítés szerint véghasználat-közeli állományok kerültek. Ezekben az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban szálalóvágás végzése merülhet fel. Örökerdő üzemlétesítésben egyetlen bükkös erdőrészlet (Tarnalelesz 21/D) van, ebben az erdőtervi előírás készletgondozó használat. A kétféle üzemlétesítésbe sorolt állományok általában azonos kiinduló állapotot (idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, ezért irányelvek szintjén együtt tárgyaljuk őket (valójában a jelenleg örökerdő üzemlétesítésbe sorolt állományban is átalakítási folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél emiatt sem teszünk különbségeket). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemlétesítésbe sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágások erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – jelentős mértékű növelése.
- Az átalakítás komplex, szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikrohabitatok legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal – gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes beavatkozásokkal – történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése. A tervezésnél és végrehajtásnál a vonalas erózióra fokozottan érzékeny terület adottságait figyelembe kell venni.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az első szálalóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése (vonalas szálalóvágások esetében ettől a területi korláttól el lehet térni).
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének

biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.

- Az átalakítás, illetve örökzöld-gazdálkodás során a közösségi jelentőségű lepkefajok (díszes tarkalepke, magyar tavaszi-fésűsbagoly) védelme érdekében a magas kőris és (gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben) a cser szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása. A csíkos medvelepke védelme érdekében az erdőszegélyek megtartását, illetve újbóli kialakulását biztosító beavatkozások végzése.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. A csak szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrésztetek 5–10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. homokkő-kibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.
- A havasi cincér élőhelyéül szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyag április végéig történő kiszállítása.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe esik. Ezekben az erdőben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek, illetve célszerűek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak, turistautak és villanypászta mentén, illetve turisztikailag frekvenciált helyszíneken (pl. Remete vadászház melletti pihenőhely), közvetlen (élet- és balesetvédelmi) veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.

- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz községhatár) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódó előírásokat viszont itt vesszük sorra:

- *Az erdőfelújítások során törekedni kell arra, hogy a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területén a termőhelyi lehetőségekhez képest alacsony arányban előforduló kocsánytalan tölgy fafaj elegyaránya ne csökkenjen.*
- *A pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeaval és Carpinus betulusszal (91G0) közösségi jelentőségű, jelölő erdei élőhelyeken az erdőnevelések végrehajtása során az erdészeti tájban őshonos elegyfajok közül különösen a hegyi és korai juhar, kislevelű hárs, berkenyék, nyír, rezgőnyár és madárcseresznye kíméletére kell kiemelt figyelmet fordítani.*
- *A szubmontán és montán bükkösökben (Asperulo-Fagetum) (9130) az erdőnevelések végrehajtása során az erdészeti tájban honos elegyfajok közül különösen a hegyi juhar, kislevelű hárs, hegyi szil, berkenyék, nyír, továbbá a felújítási célállományt nem veszélyeztető korai juhar, rezgőnyár és madárcseresznye egyedeinek kíméletére kell kiemelt figyelmet fordítani.*
- *A sudár kankalin (Primula elatior), az ikrás fogasír (Dentaria glandulosa) és a fehér acsalapu (Petasites albus) élőhelyéül szolgáló erdőkben március 1. és június 30. között az erdőőrzési és az előírt erdővédelmi feladatok végrehajtásán kívül erdőgazdálkodási tevékenységet csak a védett természeti terület természetvédelmi kezelésért felelős szervvel egyeztetett módon lehet végezni.*
- *A védett xilofág rovarok – például nagy hőscincér (Cerambyx cerdo), nagy szarvasbogár (Lucanus cervus), szilfacincér (Akimerus schaefferi) –, valamint a fokozottan védett, vagy védett odúlakó madarak és erdei denevérfajok kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása érdekében azok élőhelyein növedékfokozó gyérítési kortól a fakitermelések alkalmával az élőfakészlet legalább 5%-os mértékig böhöncös, odvas faegyedek, illetve az erdészeti tájban őshonos fajokból álló, változatos méretű, álló és fekvő holt faanyag visszahagyására kell törekedni.*
- *A fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (Dendrocopos leucotos) élőhelyein – amennyiben a faállományviszonyok lehetővé teszik – a keletkező és elbomló holtfaanyag egyensúlya mellett hektáronként legalább 15 m³ mennyiségű fekvő holtfaanyagot kell visszahagyni.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználati során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.

E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére.]
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása [Magyarázat: javasolt célállomány: gyertyános-tölgyes, gyertyános-bükkös és bükkös].
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása [Magyarázat: pl. magas kőris, hegyi juhar, korai juhar, mezei juhar, hegyi szil].
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett [Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:
	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás

	(területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa megtartása, illetve mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítené, hogy a KE-10 egység alatt szerepeltetett állományok egy részét hosszú távon gyertyános-kocsánytalan tölgyes vagy szubmontán bükkös állománnyá kell majd visszaalakítani. A vadhatásmérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak kialakítása), nem javasolt, s új épített közelítőnyomok létesítése is csak korlátozottan, a gyengén feltárt, meredekebb erdőrészekben, a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetés alapján (a szükséges engedélyezési eljárás terhe mellett) fogadható el. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények (pl. a Gyepes-völgy pihenőhelyei) karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és szubmontán (és töredékesen montán) bükkösök a tervezési terület jelentős területfoglalású, komoly élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőtervek is tartalmaznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (akác, erdei fenyő) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikrohabitatok, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a tervezési terület félszáraz-száraz termőhelyeken álló zonális erdei, a cseres-kocsánytalan tölgyesek tartoznak. Az ide sorolt állományok délies kitettségű lejtőkön a teljes területen (de súlypontosan inkább annak déli részén) megtalálhatók, a tervezési területnek kicsit több mint harmadát (34,90%) teszik ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípus: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a) / Natura 2000 élőhelytípus: pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0137/2a*, 0137/2c, 0137/5*, 0137/7*, 0140/3*, 0140/4*, 0145/2*, 0153/a*, 0159/a*, 0159/c*, 0160*, 0161/a*, 0162/a*, 0162/b, 0165/a*, 0166/a*, 0166/c*, 0167/a*, 0167/c*, 0169/a*, 0169/d*, 0169/f*, 0170/a*, 0170/d*, 0170/f*, 0172/a*, 0172/b*, 0172/c*, 0172/d*, 0172/f*, 0176/a*, 0176/b*, Járdánháza 0109/1*, 026/7*, 028/3*, 069/1a*, 069/1c*, 088/2*, 090/a*, 090/b*, Tarnalelesz 0146*, 0154*, 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0165/c*, 0165/d, 0165/g*, 0166/c*, 0168*, 0169/a*, 0169/b*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/d*, 0170/g*
- érintett erdőrészletek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges): Arló 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/F*, 10/G, 11/B, 11/G*, 11/ÚT3, 12/B*, 12/C*, 12/D*, 12/E*, 12/ÚT, 13/C, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/ÚT*, 14/A*, 14/B*, 14/C*, 14/D, 14/F, 14/G*, 14/H*, 14/I, 14/ÚT, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/G*, 15/I*, 15/J*, 15/K*, 15/ÚT*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 16/E*, 16/F*, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/D, 17/E*, 17/G*, 17/H*, 17/I*, 17/ÚT2*, 18/A*, 18/B*, 18/D, 18/F, 18/G*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 20/C*, 21/A*, 21/TI*, 21/ÚT2, 22/A*, 22/B*, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 24/A*, 24/C*, 24/E*, 24/ÚT1*, 25/A*, 25/B*, 25/C*, 25/E*, 25/F*, 25/G*, 26/A*, 26/B*, 26/C, 26/D*, 26/F*,

26/G*, 26/H*, 26/I*, 26/J, 26/ÚT1*, 26/ÚT2*, 27/A*, 27/B*, 27/C*, 27/D*, 27/E, 27/G*, 27/H, 27/I*, 27/K*, 27/L, 27/M, 27/N, 27/TI, 27/ÚT1, 27/ÚT2*, 27/ÚT3*, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/F, 28/G, 28/H, 28/I*, 28/J*, 28/ÚT1, 28/ÚT2, 29/A*, 29/B*, 29/D, 29/E*, 29/ÚT*, 30/C*, 30/E*, 30/H, 30/J*, 31/H, 31/ÚT1*, 32/A*, 32/B*, 32/C, 32/E, 32/F*, 32/G, 32/H*, 32/I*, 32/J, 32/K*, 32/L*, 32/ÚT1*, 32/ÚT2*, 33/B*, 33/C*, 33/ÚT2*, 34/A*, 34/B, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/G, 34/H*, 34/ÚT2, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D, 35/E, 35/F, 35/G, 35/H*, 35/I, 35/J, 35/ÚT1*, 35/ÚT2*, 36/A*, 36/B*, 36/D*, 37/A*, 37/C*, 37/D*, 37/E*, 37/F*, 37/G*, 37/J*, 38/A*, 38/B*, 38/C*, 39/A*, 39/B*, 39/C*, 39/D*, 39/E*, 39/F*, 40/A*, 40/B*, 40/D*, 40/E*, 40/F*, 40/J*, 40/L*, 40/ÚT2*, 41/A*, 41/B*, 41/C*, 41/D*, 41/E*, 41/F*, 41/G*, 41/I*, 41/L*, 41/ÚT1*, 42/A*, 42/B*, 42/C*, 42/D, 42/E*, 42/F*, 42/G*, 42/J*, 42/ÚT*, 43/A*, 43/B*, 43/C*, 43/D*, 43/E, 43/F*, 43/G*, 43/H, 43/I, 43/J*, 43/ÚT, 5/F*, 6/A, 6/B*, 6/C, 6/D, 8/A*, 8/B*, 8/E*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, Járdánháza 15/A*, 15/B*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 17/A*, 17/J*, 2/D*, 2/E*, 2/F*, 2/G*, 2/H*, 2/J*, 3/A*, 3/B*, 3/C, 3/D*, 3/E*, 3/G, 3/H*, 4/B*, 4/D*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, Tarnalelesz 1/A*, 1/B*, 1/D*, 1/F*, 1/ÚT1*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/F, 15/G, 15/H*, 15/I*, 15/ÚT1*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/C*, 16/D*, 16/E*, 16/ÚT1*, 16/ÚT2*, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/G*, 17/H*, 17/ÚT1*, 17/ÚT2, 17/ÚT3*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/D*, 18/E*, 18/G*, 18/H*, 18/J*, 18/K*, 18/N*, 18/O, 18/P*, 18/Q, 18/R*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT3, 18/ÚT4*, 19/B*, 19/C*, 19/E*, 19/F*, 19/H, 19/J*, 19/ÚT3*, 20/B*, 20/C*, 20/D*, 20/E*, 20/F, 20/ÚT2*, 20/ÚT3, 21/A*, 21/B*, 21/C*, 21/E*, 21/F*, 21/G*, 21/H*, 21/I*, 21/L*, 21/M, 21/ÚT2*, 21/ÚT3, 22/A*, 22/B*, 22/C*, 22/G*, 22/TN2*, 22/ÚT, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/F*, 23/G*, 23/I*, 23/ÚT2*, 23/ÚT3*, 28/B*, 28/C*, 28/E*, 28/F*, 28/G*, 28/TI2*, 28/TI3*, 29/A*, 29/B*, 29/C*, 29/D*, 29/E*, 29/F*, 29/G*, 29/H*, 29/I*, 29/ÚT1*, 29/ÚT3*, 3/O*, 30/A*, 30/B*, 30/C*, 30/D*, 30/E*, 30/F*, 31/A*, 31/B*, 31/C*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/G*, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/C*, 32/D*, 32/F*, 32/G*, 32/H*, 32/J*, 32/ÚT, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/TI3*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes állományok zöme napjainkban is vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek egy részét célszerű lenne átmeneti üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok az összterületnek hozzávetőlegesen a felét teszik ki, s ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban nevelővágások (főként tisztítások és törzskiválasztó gyérítések) végzése merülhet fel. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, magas kőris, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A terület keleti és déli részén sok helyütt megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.

- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fajtából álló erdők kialakítása és fenntartása.
- A díszes tarkalepke életfeltételeinek biztosítása érdekében a kőriselegyes állományrészek fenntartása, a magas kőrös szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása. A csíkos medvelepke védelme érdekében a meglevő, tagolt erdőszegélyek megtartása, az állománynevelési munkák során hasonló struktúrájú szegélyek kialakítása.
- A kocsánytalan tölgy következetes felkarolása, a faj elegyarányának (cser rovására történő) fokozatos növelése a nevelővágások során.
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színteztségének biztosítása érdekében az alsó lombkoronaszint és a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)
- A távlatilag átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglevő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában, kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lécek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fajtájú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, erdőfelújítási kötelezettséget nem keletkeztető mértékű záródáshiány, valamint az utak és turistautak környéki (közvetlen élet- és balesetvédelmi) veszélyhelyzet elhárítása kivételével a szálanként képződő holtfák egészségügyi fakitermelésének mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.

- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) cseres-kocsánytalan tölgyesek (ezek hozzávetőlegesen az összes ide sorolt állomány 40%-át teszik ki!) esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklik a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítógátások helyett 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítógátások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalógátások alkalmazása. A tervezésnél és végrehajtásnál a vonalas erózióra fokozottan érzékeny terület adottságait figyelembe kell venni. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészeket esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontógátások) kivitelezése.
- Fokozatos felújítógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–40%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- Szálalógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20–25%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.
- A bontógátások/szálalógátások során a kocsánytalan tölgy következetes kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban a fafaj relatív elegyarányának (cser rovására történő) végvágásig tartó, fokozatos növelése.
- A bontógátások/szálalógátások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfa-fajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontógátások/szálalógátások során a közösségi jelentőségű díszes tarkalepke védelme érdekében a magas kőris szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása.
- A terület keleti és déli részén sok helyütt megjelenő akác kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére a felújítások során ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- A bontógátások/szálalógátások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.

- A bontóvágások/szálalóvágás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőkészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalóvágások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. homokkő-kibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A véghasználatok során elszórtan, egyesével visszahagyott hagyásfák helyett a kisebb-nagyobb hagyásfa-csoportok alkalmazásának előtérbe helyezése.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalóvágásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti üzemmódba főleg középkorú és idős, a klasszikus erdészeti megközelítés szerint még épp gyérítés korú és véghasználat-közeli állományok kerültek (de: esetenként fiatal, tisztítási korú erdők is vannak átmeneti üzemmódban). Az ide sorolt középkorú-idős állományokban az elkövetkező időszakban (az életkori sajátosságok miatt, illetve az aktuális erdőtervi előírások alapján) elsősorban növedékfokozó gyérítés, illetve szálalóvágás végzése merülhet fel. Örökerdő üzemmódba sorolt cseres-kocsánytalan tölgyes a területen jelenleg nincs, de a később esetleg belépő erdőrészekre tekintettel az alfejezet címében ezt a kategóriát is megtartottuk. A kétféle üzemmódba sorolt állományok ugyanis jellemzően azonos kiinduló állapotot (idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, ezért irányelvek szintjén célszerű együtt tárgyalni őket (valójában az örökerdő üzemmódba esetleg belépő állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – jelentős mértékű növelése.
- A fiatal, jelenleg tisztításra beütemezett állományokban az elkövetkező évtizedekben az állományszerkezeti változatosság megtartása és bővítése, magtermő korra egy vágásos erdőképnél jóval mozaikosabb szerkezet kialakítása.

- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyéritéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikrohabitatok legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal – gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes beavatkozásokkal – történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése. A tervezésnél és végrehajtásnál a vonalas erózióra fokozottan érzékeny terület adottságait figyelembe kell venni.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az első szálalóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése (vonalas szálalóvágások esetében ettől a területi korláttól el lehet térni).
- Az átalakítás során a kocsánytalan tölgy következetes kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban a fafaj elegyarányának (cser rovására történő) fokozatos növelése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- Az átalakítás, illetve örökerdő-gazdálkodás során a közösségi jelentőségű díszes tarkalepke védelme érdekében a magas köris szórványos/csoportos jelenlétének tartós biztosítása. A csíkos medvelepke védelme érdekében az erdőszegélyek megtartását, illetve újbóli kialakulását biztosító beavatkozások végzése.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatoságának megtartása, az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. A terület keleti és déli részén sok helyütt megjelenő akác kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. homokkő-kibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.

- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe esik. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek, illetve célszerűek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak és turistautak mentén, illetve turisztikailag frekvenciált helyszíneken (pl. Szarvas-kő térsége), közvetlen (élet- és balesetvédelmi) veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. Az akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz község határ) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódó előírásokat viszont itt vesszük sorra:

- *Az erdőfelújítások során törekedni kell arra, hogy a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területén a termőhelyi lehetőségekhez képest alacsony arányban előforduló kocsánytalan tölgy fafaj elegyaránya ne csökkenjen.*

- *A pannon cseres-tölgyesekben (91M0) az erdőnevelések végrehajtása során az erdészeti tájban őshonos elegyfajfajok közül különösen a tatárjuhar, nagylevelű hárs, mezei szil, berkenyék, továbbá a felújítási célállományt nem veszélyeztető korai és mezei juhar, valamint a madárcseresznye egyedeinek kíméletére kell kiemelt figyelmet fordítani.*
- *A védett xilofág rovarok – például nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), szilfacincér (*Akimerus schaefferi*) –, valamint a fokozottan védett, vagy védett odúlakó madarak és erdei denevérfajok kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása érdekében azok élőhelyein növedéfköszítő gyérítési kortól a fakitermelések alkalmával az élőfakészlet legalább 5%-os mértékig böhöncös, odvas faegyedek, illetve az erdészeti tájban őshonos fajfajokból álló, változatos méretű, álló és fekvő holt faanyag visszahagyására kell törekedni.*
- *A fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) élőhelyein – amennyiben a faállományviszonyok lehetővé teszik – a keletkező és elbomló holtfaanyag egyensúlya mellett hektáronként legalább 15 m³ mennyiségű fekvő holtfaanyagot kell visszahagyni.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.

E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. <i>[Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása]</i>
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. <i>[Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére.]</i>
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. <i>[Magyarázat: javasolt célállomány: cseres, cseres – kocsánytalan tölgyes].</i>
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása <i>[Magyarázat: pl. mezei szil, mezei juhar].</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett <i>[Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren

	– a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	<ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa megtartása, illetve mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-10 egység alatt szerepeltetett állományok egy részét hosszú távon cseres-kocsánytalan tölgyes állománnyá kell majd visszaalakítani. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak kialakítása), nem javasolt, s új épített közelítőnyomok létesítése is csak korlátozottan, a gyengén feltárt, meredekebb erdőrészekben, a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetés alapján (a szükséges engedélyezési eljárás terhe mellett) fogadható el. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be. A Kőbölvár tetején található földvár esetleges régészeti kutatása/feltárása esetén a tervezett munkálatok természetvédelmi vonatkozásainak feltárása érdekében előzetesen a nemzeti park igazgatósággal részletes egyeztetést javasolt folytatni.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A cseres-kocsánytalan tölgyesek a tervezési terület jelentős területfoglalású, komoly élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőtervek is tartalmazznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (csekély részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (akác, fenyők) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikrohabitatok, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Mészkerülő bükkösök és mészkerülő tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez az exponált lejtőkön, sekély, kisavanyodó talajokon kialakult, kifejezetten fajszerű mészkerülő erdők (tölgyesek, bükkösök) kerültek besorolásra. Kis kiterjedésű állományaik szórványosan a teljes tervezési területen megtalálhatók, de nagyobb számban inkább a tarnaleleszi Nagy-völgyhöz közel eső vonulaton helyezkednek el.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: mészkerülő bükkösök (K7a), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a) / Natura 2000 élőhelytípus: mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*) (9110)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*),

közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0153/a*, 0159/a*, 0162/a*, 0169/a*, 0170/a*, Járdánháza 069/1a*, Tarnalelesz 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0165/g*, 0170/a*
- érintett erdőrészletek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges): Arló 15/A*, 15/G*, 17/H*, 24/C*, 31/ÚT1*, 43/A*, 43/J*, Járdánháza 5/B*, Tarnalelesz 1/A*, 1/B*, 1/ÚT1*, 15/C*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/D*, 17/C*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/ÚT3*, 18/A*, 19/B*, 19/C*, 19/D*, 19/F*, 19/G*, 19/ÚT1*, 20/B*, 20/C*, 21/F*, 21/H*, 23/F*, 23/I*, 28/E*, 28/F*, 29/D*, 29/G*, 29/ÚT2*, 30/C*, 31/A*, 31/C*, 31/D*, 31/G*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok jelentős részben faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba és átmeneti üzemmódba sorolt erdőrészletekbe esnek, vágásos üzemmódú erdők csak kevésbé extrém termőhelyeken, kisebb arányban fordulnak elő. A természetvédelmi szempontok figyelembe vételével ajánlható/elfogadható kezelés elsősorban attól függ, hogy egy-egy állomány (természeti értékei és termőhelyi jellemzői alapján) gazdálkodással érinthető-e vagy sem. A kezelési egységhez kapcsolódó javaslatok ez alapján kettéválnak: a kifejezetten szélsőséges, sérülékeny termőhelyeken álló műszerű erdők érintetlenül, gazdálkodás nélkül tartandók fenn (bennük távlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges/célszerű), s szabályozott/korlátozott gazdálkodás csak a fennmaradó állományokban folytatható. A faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt műszerű erdőknél az érintetlen fenntartás kérdése egyértelmű, de az átmeneti és vágásos üzemmódba sorolt állományoknál (ezekben, ha van tervezve fahasználat, akkor az zömmel szálalóvágás) is célszerű a kisavanyodó talajú erdőket a véghasználat során nem érintendő hagyásfa-csoportként elhatárolni.

A gazdálkodással érinthető állományok esetén a javasolt előírások (a hagyásfa-csoport kijelölés szempontjainak figyelembe vételével) tehát megegyeznek a zonális erdőknél (gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök; KE-1 és KE-2) leírtakkal, míg a véderdő jellegű állományoknál az alábbi előírás-javaslatok körvonalazhatók:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikrohabitatok számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Erősen javasolható (szükséges) a területek (különösen a felnyíló lombosított, kiritkuló állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és

kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- Az érzékelhető taposási-rágási kárt okozó muflon állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz községhatár) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódó előírásokat viszont itt vesszük sorra:

- *Az erdőfelújítások során törekedni kell arra, hogy a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területén a termőhelyi lehetőségekhez képest alacsony arányban előforduló kocsánytalan tölgy fafaj elegyaránya ne csökkenjen.*
- *A védett xilofág rovarok – például nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), szilfacincér (*Akimerus schaefferi*) –, valamint a fokozottan védett, vagy védett odúlakó madarak és erdei denevérfajok kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása érdekében azok élőhelyein növedékfokozó gyérítési kortól a fakitermelések alkalmával az élőfakészlet legalább 5%-os mértékéig böhöncös, odvas faegyedek, illetve az erdészeti tájban őshonos fafajokból álló, változatos méretű, álló és fekvő holt faanyag visszahagyására kell törekedni.*
- *A fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) élőhelyein – amennyiben a faállományviszonyok lehetővé teszik – a keletkező és elbomló holtfaanyag egyensúlya mellett hektáronként legalább 15 m³ mennyiségű fekvő holtfaanyagot kell visszahagyni.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

(Gazdálkodással érinthető állományok esetén a javasolt előírások megegyeznek a zonális erdőknél – gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök; KE-1 és KE-2 – leirtakkal. A véderdő jellegű állományoknál a lentebbi előírás-javaslatok körvonalazhatók.)

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása]

E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett [<i>Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat</i>]:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt (konkrétan vagy utalásként) szerepelnek. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, turistautak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Az állományok mellett húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A mészkerülő tölgyesek és bükkösök a tervezési terület kis területfoglalású, döntő részben véderdő jellegű, a természeti értékek megőrzése és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőtervek több helyen – vágásos és átmeneti üzemmódba sorolt erdőkben – tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket, ugyanakkor az érintett erdőrészek zöme faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került. A mészkerülő erdők adottságai miatt a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok esetében érintetlenül való fenntartást, a vágásos és átmeneti üzemmódba sorolt erdőknél pedig – az esetek többségében – hagyásfa-csoportként való elkülönítést tartunk szükségesnek (aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel). Gazdálkodással érinthető állományrészekben a zonális erdőknél (lásd KE-1, KE-2) leírt szempontok alapján javasoljuk az erdőgazdálkodási elveket rögzíteni. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdészeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek és homokkő-lejtősztyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület meredek, száraz, déli kitettségű, homokkő-kibúvásos lejtőin előforduló, véderdő jellegű, cser és molyhos tölgy dominanciájú erdeit, valamint azok azokon belül szigetszerűen megjelenő, lejtősztyepp karakterű (de sziklagyepi jellemzőket is mutató) gyepfoltjait foglalja magába. A zártabb és nyíltabb molyhos tölgyes állományok szórványosan a Gyepes-völgy területén is előfordulnak, a felnyíló lombosított, lejtősztyepp-foltokkal mozaikos tölgyesek viszont a tarnalelesi Nagy-völgyhöz közeli homokkő-vonulatokon (Pataj-völgy, Dagadó-far, Szarvas-kő) találhatók.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1), köves talajú lejtősztyepek (H3a) / Natura 2000 élőhelytípusok: pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel (91H0), szubpannon sztyepek (6240)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- érintett földrészek: (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges): Arló 0159/a*, 0170/a*, Tarnalelesz 0163/a*, 0165/a*, 0165/c*, 0165/g*, 0170/a*
- érintett erdőrészek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges): Arló 14/C*, 14/G*, 14/H*, 29/F, 41/A*, 42/B*, 42/J*, Tarnalelesz

17/D*, 18/A*, 18/C*, 21/E*, 21/H*, 21/TN, 22/A*, 22/B*, 22/C*, 22/G*, 22/TN1*, 22/TN2*, 23/A*, 30/A*, 30/C*, 31/C*, 31/D*, 31/G*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok szinte teljes egészében faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, s legfeljebb csak a kisebb melegkedvelő tölgyesek érintenek más üzemmódú erdőrészt. Bennük távlatilag (egységesen) csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. Ahol egy-egy kisebb-nagyobb folt vágásos vagy egyéb üzemmódba sorolt erdőrészt érint, ott a véderdő jellegű tölgyeseket és a bennük foglalt, homokkő-kibúvásos lejtősztyepp-foltokat kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával kell elhatárolni és rájuk ugyanezeket az elveket kell alkalmazni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikrohabitatok számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. Az akác törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Erősen javasolható (szükséges) a területek (különösen a felnyíló lombosított, bokorerdő jellegű, lejtősztyepp-foltokat tartalmazó állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- Az érzékelhető taposási-rágási kárt okozó muflon állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi

Körzet (Tarnalelesz községhatár) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódó előírásokat viszont itt vesszük sorra:

- *A pannon molyhos-tölgyesek Quercus pubescensszel (91H0) közösségi jelentőségű, jelölő erdei élőhelyeken az idegenhonos fa- és cserjefajokat vissza kell szorítani.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meg hagyása]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett [Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
-----	---

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén (a befoglalt gyeptársulásokra is tekintettel) fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek regenerálódását, megőrzését nagyban szolgálja.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, turistautak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Az állományok mellett húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A melegkedvelő tölgyesek a tervezési terület kis területfoglalású, véderdő jellegű, a természeti értékek megőrzése (lásd: befoglalt homokkő-lejtősztyepp foltok) és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőtervek általában nem tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket, az érintett erdőrészek zöme faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került (ahol a kisebb állományok esetleg egyéb üzemmódú erdőrészletbe esnek, ott is a védőfunkciók kell hogy prioritást élvezzenek). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdészeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Szurdokerdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a Tarnavidék sajátos fajösszetételű, homokkő-szurdokokban és meredek falú, vízmosásos árkokban kialakult – több esetben szinte járhatatlan, abszolút

véderdő jellegű – szurdokerdői tartoznak. A tucatnyi, kis területű, keskeny állomány a területen elszórta fordul elő, közülük az egyik legjelentősebb és leglátványosabb a Keserű-völgyi vadászaháztól délkeletre húzódó árok szurdokerdeje.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípus: szurdokerdők (LY1) / Natura 2000 élőhelytípus: lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői (9180)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészetek: (a csillaggal [*] jelölt földrészetek érintettsége csak részleges): Arló 0137/5*, 0145/2*, 0165/a*, 0166/a*, 0169/a*, 0172/a*, 0172/b*, Tarnalelesz 0165/a*, 0166/b*, 0167*, 0170/a*
- érintett erdőrészetek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészetek érintettsége csak részleges): Arló 19/A*, 21/A*, 21/D*, 24/B*, 25/D*, 35/A*, 35/C*, 35/H*, 36/A*, 36/C*, 5/B*, 8/B*, Tarnalelesz 23/I*, 28/A*, 29/G*, 29/ÚT2*, 31/G*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt kis területű, keskeny állományok csak kis részben esnek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészetekbe, zömük (ideértve a legmélyebb, leglátványosabb szurdokokat tartalmazó erdőket is!) vágásos és átmeneti üzemmódú, korosztály-viszonyai miatt leggyakrabban szálalóvágásra tervezett (bükkös) erdőkkel van egy erdőrészletben. Ettől függetlenül ezekben a természetvédelmi szempontból kimagasló értéket képviselő állományokban távlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. A nem faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt szurdokerdő-állományokat legalább egy famagasságnyi védőövezet beiktatásával el kell határolni és azokat érintetlenül, hagyásfa-csoport jelleggel kell fenntartani. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikrohabitatok számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Erősen javasolható a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- A komoly taposási-túrasi kárt okozó vaddisznó állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz község határ) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódóan betartandó előírást, erdőgazdálkodási szabályt nem rögzít.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. <i>[Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása]</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett <i>[Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:</i>
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	

E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek megőrzését (bár a vad általi látogatás a terepviszonyok miatt erősen korlátozott) nagyban szolgálja.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, turistautak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Az állományok mellett húzódó völgyalji műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A szurdokerdők a tervezési terület kis területfoglalású, véderdő jellegű, a természeti értékek megőrzése és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében komoly szereppel bíró állományai. A befoglaló erdőrészek nagy részében a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőterv – vágásos vagy átmeneti üzemmód mellett – számos fakitermelési előírást, illetve lehetőséget tartalmaz. A védőfunkciók azonban ezek esetében is prioritást kell hogy élvezzenek, így a szurdokerdők gazdálkodás alól való kivonása szükséges. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdőszeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.6. KE-6 kezelési egység: Égerligetek és fűzlápok

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a terület vízfolyásai mentén jelentős kiterjedésben végighúzó patakminti ligeterdőket, valamint a nagyon szórványosan megjelenő fűzláp-fragmentumokat foglalja magába. Az égerligetek nagyobb állományai a Gyepes-patak és a Nagy-völgyi-patak mentén helyezkednek el, a Palina-völgy oldalvölgyeiben csak kisebb ligeterdő-sávok találhatók. A fűzláp-fragmentumok a Cselény-völgy magassásosai között fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: égerligetek (J5), fűzlápok (J1a) / Natura 2000 élőhelytípus: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskörös szegélytársulásai (6430)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0156, 0136/10*, 0136/15*, 0136/16*, 0136/8*, 0137/5*, 0139*, 0140/1a*, 0140/1b*, 0141/1*, 0141/2*, 0141/3*, 0141/4, 0141/7*, 0142/, 0145/2*, 0145/3b*, 0145/4a*, 0145/4b*, 0146*, 0147*, 0148/1a, 0148/1b*, 0148/1c, 0148/1d, 0148/2a, 0148/2b, 0148/3a, 0148/3b, 0152/a*, 0153/a*, 0153/b*, 0155/a, 0155/b, 0155/c, 0155/d, 0157/a*, 0157/b, 0158*, 0161/a*, 0161/b, 0161/c*, 0166/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167/a*, 0168*, 0172/a*, Járdánháza 035/1*, 035/2*, 041*, 044*, 079/1*, 079/2*, 079/4*, Tarnalelesz 0135/1*, 0146*, 0148*, 0149*, 0152/a*, 0152/b*, 0152/c*, 0152/d*, 0152/f*, 0153/1a*, 0153/1b*, 0153/2a*, 0153/2c*, 0153/2d*, 0154*, 0156*, 0157*, 0158*, 0159*, 0161*, 0163/a*, 0164*, 0165/a*, 0165/b*, 0165/f*, 0168*, 0170/a*
- érintett erdőrészletek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges): Arló 12/A*, 16/E*, 16/H, 16/TI*, 20/TI*, 21/C*, 21/TI*, 21/ÚT1, 22/TI*, 23/E*, 28/B*, 28/E*, 30/ÉP2*, 30/ÚT1*, 31/G, 31/NY, 31/TI1, 31/TI2, 31/ÚT2*, 32/ÚT1*, 33/D, 33/NY, 33/ÚT1, 34/E*, 34/F*, 34/NY, 34/ÚT1*, 37/A*, 37/ÚT2*, 5/B*, 7/D, 7/G, 7/H*, 7/NY*, 8/D, 88/A, 88/NY, 89/A, Tarnalelesz 1/E*, 1/F*, 15/H*, 17/E*, 17/G*, 2/G*, 2/H*, 20/A*, 20/B*, 21/J*, 21/K*, 21/N*, 22/D*, 22/TI1*, 22/TI2*, 22/TI3*, 29/A*, 3/L*, 3/O*, 3/VF, 31/E*, 31/ÚT2*, 5/E*, 5/TI

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Cselény-völgy fűzlápjai erdőtervezett területen kívül található, esetükben erdőgazdálkodásra vonatkozó javaslatok nem fogalmazhatók meg. A változó szélességű égerliget-állományok ellenben erdőtervezett tömbökben – szinte kivétel nélkül vágásos üzem mód mellett – található meg (kivételt csak a Futyó-völgybe eső Tarnalelesz 15/H erdőrészlet jelent, amely faanyagtermelést nem szolgáló üzem módban van). A különleges, egyedi élőhely jellemzők és a kimagasló természeti értékek miatt az üzem mód szerinti

besorolástól függetlenül ezekben az égeres erdőkben a gazdálkodási célú beavatkozásokat minimalizálni kellene, s a területek zömén inkább csak fenntartó és védelmi jellegű tevékenységek elvégzésére kellene szorítkozni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A fűzlápok (Cselény-völgy) apró állományainak érintetlenül, mindenféle beavatkozás nélküli fenntartása.
- Távlatilag (de lehetőség szerint minél hamarabb) a jelenleg vágásos üzemmódba sorolt égerliget-állományok folyamatos erdőborítást biztosító (átmeneti vagy faanyagtermelést nem szolgáló) üzemmódokba történő átsorolása (különösen a Gyepes-völgy, Palina-völgy, Zár-rét területén, de lehetőség szerint a tarnalelesi Nagy-völgy területén is).
- A harántfogú törpecsiga és a hasas törpecsiga előfordulási helyein a sásos aljnövényzetű égerliget-állományok gazdálkodás alóli mentesítése.
- Patakmenti magaskórósok (6430) állományainak megtartásához helyenként a bezáródó égerligetekben természetvédelmi (rekonstrukciós) célú fakivágások végzése.
- A gazdálkodással érintett égerligetek területének fokozatos csökkentése, a vágásos üzemmódban maradó és átmeneti üzemmódba kerülő állományoknál a 30–60 éves elnyújtott szálalóvágásos véghasználati mód általánossá tétele.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,05–0,15 ha-os tartományban) tartása. A véghasználati folyamat végén (hagyásfa-csoportként) az égeres állományok 5–10%-ának érintetlenül hagyása.
- Az érvényes erdőtervben jelenleg fahasználat nélkül tervezett állományok (Arló 7/G, 16/H, Tarnalelesz 1/C, 3/L, 3/O, 21/J erdőrészek) érintetlenül történő fenntartása az erdőtervi ciklus során.
- A jelenleg minimális mértékű beavatkozásokkal (egyéb termelések) tervezett állományokban (Gyepes-völgy: Arló 8/D, 31/G, 33/D, 34/F erdőrészek) az elektromos légvezeték és telefonkábel műszaki-üzembiztonsági fenntartását biztosító beavatkozásokon (veszélyes fák kiöntése) kívül mindennemű egyéb erdészeti tevékenység mellőzése az erdőtervi ciklus során.
- A nevelővágásokra betervezett állományoknál (Arló 21/C, 88/A, Tarnalelesz 5/E erdőrészek) a munkálatok mérsékelt erélyű, az elegyfajokat (köztük a díszes tarkalepke számára kulcsfontosságú magas kőrist) és az állományszerkezeti változatosságot megtartó, az idegenhonos fafajokat (pl. amerikai kőris) visszaszorító beavatkozással való elvégzése.
- A felújítóvágás-bontóvágásra és szálalóvágásra betervezett állományoknál (Tarnalelesz 2/H, 21/K, 22/D erdőrészek) a beavatkozási erély 20% alatt tartása, a fakitermeléssel érintett területek értékes vegetációfoltoktól és patakmedertől való távoltartása (a Nagy-völgyi-patak mentén min. 5 m-es sáv mindenhol érintetlenül hagyandó), a beavatkozási helyszínek 0,05–0,15 ha-os méret alatt tartása.
- Az egyetlen tarvágásra besorolt (2006-ban részterülettel már véghasznált) állomány (Tarnalelesz 5/E erdőrészlet) esetében a tervezett véghasználat törlése, vagy legalábbis csekély erélyű szálalóvágásra változtatása (utóbbi esetben a végrehajtásra a fentebbi kritériumok követése javasolt).

- Fakitermeléssel érintett állományokban a holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.
- A gazdálkodástól mentes, érintetlen égerligetekben az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikrohabitatok számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása.
- Az érintetlenül fenntartott égerligetekben a minimális beavatkozás elve alapján fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá veszélyes, a személy- és gépkocsi forgalomra (pl. Gyepes-völgy és Palina-völgy menti aszfaltút, egyéb erdei utak, turistautak), valamint a Gyepes-völgyben (az Arló 31/NY, 33/NY, 34/NY részletek területén) az elektromos légvezetésekre és telefonkábelre közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával, kifejezetten balesetmegelőzési és műszaki-fenntartási céllal.
- Az érintetlenül fenntartott állományokban jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- A szomszédos állományokban végzett fakitermelések során az égerligetek süppedős talaján, géppel történő átjárást kerülni kell.
- A szomszédos állományokban végzett fakitermelések során az égerligetek területének rakodóként való használata nem lehetséges.
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése kerülendő (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra kell áttelepíteni).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz községhatár) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódó előírásokat viszont itt vesszük sorra:

- *Az enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdőkben (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0) az erdőnevelések végrehajtása során az erdészeti tájban őshonos elegyfajfajok közül különösen a magas kőris és a füzek kíméletére kiemelt figyelmet kell fordítani. Készletezés, rakodás, gépekkel való mozgás november 1. és február 28. között,*

száraz vagy fagyott, illetve havas talajviszonyok esetén is csak indokolt esetben, a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetett területrészekén végezhető.

- A fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) élőhelyein – amennyiben a faállományviszonyok lehetővé teszik – a keletkező és elbomló holtfaanyag egyensúlya mellett hektáronként legalább 15 m³ mennyiségű fekvő holtfaanyagot kell visszahagyni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökrdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó

	lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélelőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélelőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélelőhelyek fenntartása. <i>[Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása]</i>
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. <i>[Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére.]</i>
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. <i>[Magyarázat: javasolt célállomány: mézgás égeres].</i>
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása <i>[Magyarázat: pl. magyar kőris, mezei juhar].</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett <i>[Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.

	<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyasfák, hagyasfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat csak annyiban merült fel, hogy a patakmenti magaskórósok (6430) állományainak megtartásához helyenként a bezáródó égerligetekben természetvédelmi (rekonstrukciós) célú fakivágások végzése válhat szükségessé. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa megtartása, illetve mennyiségének növelése) egyébként a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. A területen több vadászati létesítményt (szórót) célszerű lenne máshová, a nedves-völgyalji területektől távolabbra áthelyezni.

A Gyepes-völgy egykori kis tavainak részleges rekonstrukciója, a természetvédelmi szempontok figyelembevételével támogatandó. Ez részben a völgy mikroklímájának a fenntartását, másrészt egyes vízhez köthető élőlénycsoportok állományainak megerősítését szolgálhatja.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével vagy a növényzet fokozottabb bolygatásával járna (pl. újabb utak és épített közelítőnyomok kialakítása, építmények elhelyezése), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő

földutakat igénybe véve) lehetséges. A patakmedrek mentén haladó aszfaltutak és műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – utóbbiak esetében elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető, de az útfelületek és a kapcsolódó műtárgyak (hidak, átereszek) karbantartása során nem végezhető olyan tevékenységek (pl. föld depónia kialakítása), amelyek az állományok természetességi állapotának kedvezőtlen változását idéznék elő. Ugyanígy kerülendő minden olyan vízrendezési tevékenység, amely az állományok hidrológiai viszonyait, vízellátottságát érdemben (negatív irányba) módosítaná. A Gyepes-völgyön (az Arló 31/NY, 33/NY, 34/F, 34/NY részletekben) végighúzódo elektromos légvezeték és telefonkábel szükség szerinti karbantartása elvégezhető, de az érintett területen maximálisan törekedni kell a talajkárok és a nagyobb volumenű bolygatások elkerülésére.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az égerligetek tervezési terület viszonylag kis területfoglalású, de a természeti értékek megőrzése tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (2016–2025, illetve 2014–2023 között) érvényben levő erdőtervek ugyanakkor számos helyszínen tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket (főleg nevelővágásokat és szálalóvágásokat), s az érintett erdőrészek jelentős része napjainkban is vágásos üzemmódba sorolt. Az égerligetek a fenntartását ettől függetlenül a szokásos erdőgazdálkodási beavatkozásoktól való, minél nagyobb mértékű elhatárolással, s csak minimális kezelések végzésével, az állományok zömében a természetes erdődinamikai folyamatokra támaszkodva javasoljuk biztosítani. A későbbiekben is gazdálkodással érintett állományok mellett aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával, illetve mérsékelt súllyal a közjóléti-turisztikai funkciók szem előtt tartásával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos közlekedési folyosók (közút, földutak, turistautak) és közművek (elektromos áram, telefon) biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.7. KE-7 kezelési egység: Magassásosok, mocsárrétek és patakmenti magas-kórósok

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a patakok mentén másodlagosan kialakult, higrofil karakterű, fátlan élőhelytípusokat soroltuk. Ide tartoznak a terület viszonylag homogén magassásrétjei, a nedves völgytalpakon létrejött mocsárrétek, valamint az önálló állományokkal és égerligetek szegélynövényzeteként is megjelenő patakmenti magaskórósok. Ez az egység legjelentősebb kiterjedésben (magassásrétekkel) a Cselény-völgyben jelenik meg, de a tarnaleleszi Nagy-völgy, Csanáros-völgy, Bábos-völgy, Nagy-Nádu-völgy, Zár-rét, Keresztenyik-völgy és Gyepes-völgy területén (utóbbi helyszínen: a legalsó szakaszon mocsárrétek, a völgy teljes hosszán égerligetekkel mozaikos patakmenti magaskórósok) is megtalálható.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: nem zsombékoló magassásrét (B5), mocsárrétek (D34), patakparti és lápi magas-kórósok (D5) / Natura 2000 élőhelytípusok: síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek

hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440)

- érintett közösségi jelentőségű fajok: díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)
- érintett földrészetek: (a csillaggal [*] jelölt földrészetek érintettsége csak részleges): Arló 0136/10*, 0136/15*, 0136/16*, 0136/17*, 0136/8*, 0139*, 0141/1*, 0141/2*, 0141/3*, 0141/7*, 0145/4a*, 0146*, 0147*, 0148/1b*, 0161/c*, 0164*, 0165/b, 0166/b*, 0168*, Járdánháza 0101/2*, 0104*, 033/1*, 033/2*, 034*, 035/1*, 035/2*, 035/3*, 035/4*, 041*, 043/1*, 043/3*, 043/4*, 044*, 045*, 078*, 079/1*, 079/2*, 079/4*, 084*, 087*, 090/a*, 091*, Tarnalelesz 0135/1*, 0152/b*, 0152/c*, 0153/2a*, 0153/2b, 0153/2c*, 0157*, 0159*, 0163/a*, 0166/b*, 0167*, 0168*, 0170/a*
- érintett erdőrészetek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészetek érintettsége csak részleges): Arló 16/TI*, 17/TI*, 19/TI, 22/TI*, 7/TI, Tarnalelesz 22/TI2*, 22/TI3*, 5/E*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt, nedves termőhelyekhez kötődő állományokban a jelenlegi vízellátottsági (hidrológiai) viszonyok határozott és következetes fenntartása mellett részben aktív kezelésekkal, részben az érintetlenség, háborítatlanság fenntartásával lehet a természetvédelmi célok érvényesülését biztosítani. Általános kezelési javaslatok:

- Magassásrétek esetében – tekintettel az előforduló, közösségi jelentőségű törpecsiga fajok (*Vertigo* spp.) védelmi szempontjaira is – az állományok érintetlenül, beavatkozások nélkül történő fenntartása, a területek gépi kaszálás és legeltetés alóli egyértelmű mentesítése.
- A legértékesebb magassásrét-foltokon (pl. Bábos-völgy, Cselény-völgy), kis kiterjedésben, változó helyszíneken a növényzet 2-3 évi rendszerességű, kézi eszközökkel történő (július 15. utáni) kaszálása, a levágott növényanyag területről való lehordása, eltávolítása.
- Patakmenti magaskórósok esetében – tekintettel az előforduló, közösségi jelentőségű törpecsiga fajok (*Vertigo* spp.) védelmi szempontjaira is – az állományok érintetlenül, beavatkozások nélkül történő fenntartása, a területek kaszálás és legeltetés alóli egyértelmű mentesítése.
- A kanadai aranyvessző megtelepedett foltjainak rendszeres (virágzásban történő, magérlelést megakadályozó) kaszálása.
- Mocsárrétek esetében az állományok évi rendszerességű kaszálással történő fenntartása, a területek legeltetés alóli egyértelmű mentesítése.
- Cserjésedő-erdősülő állományokban a fásszárú növényzet vegetációs időszakon kívül történő, rendszeres visszavágása, eltávolítása.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal történő, előzetes egyeztetése.
- Az állományok rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A magassásrétek, patakmenti magaskórósok és mocsárrétek területén a faanyag-tárolás, a faanyag-rakodás és a különböző depóniák (trágya, széna) kialakításának mellőzése.

- A szomszédos területeken végzett mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási (fakitermelési) tevékenység során a magassásrétek, patakmenti magaskórósok és mocsárrétek süppedős talaján a géppel történő átjárást minden esetben el kell kerülni!
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra javasolt áttelepíteni).
- A komoly taposási-túrasi kárt okozó vaddisznó állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet fontosabb, idevágó földhasználati előírásait itt emeljük ki ismét:

- *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*
- *Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.*

Ezen felül a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz községhatár) területén betartandó különleges erdőgazdálkodási szabályok:

- *Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásaiban (6430) készletezés, rakodás, gépekkel való mozgás november 1. és február 28. között, száraz vagy fagyott, illetve havas talajviszonyok esetén is csak indokolt esetben, a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetett területrészekon végezhető.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.

E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére.]

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY35	Legeltetni nem lehet.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY131	A cserjék – későbbi kezeléseik megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

A magassásrétekre és patakmenti magaskórósokra vonatkozó további javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY23	A felhalmozódott fűavar eltávolítása.
GY74	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY126	Kézzel történő kaszálás.

A mocsárrétekre vonatkozó további javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY74	Kaszálás július 15. után lehetséges.

GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat csak olyan tekintetben merülhet fel, hogy a magassárrétek, patakmenti magaskórósok és mocsárrétek kiterjedése a szegélyek érintésével, kitisztításával, valamint a belső részeken (például a Gyepes-völgy vagy a Cselény-völgy területén) a cserjés-erdősülő foltok területének csökkentésével még növelhető lenne. Erre különösen amiatt lehet szükség, hogy az elmúlt évtizedekben a korábbi területhasználati formák (főképp a kaszálás) felhagyásával felgyorsult a patakmenti nedves gyepék beerdősülése és emiatt a kezelési egységhez sorolt élőhelytípusok területfoglalása drasztikusan visszaesett. Az erdős tájban különleges értéket képviselő élőhelytípusok hosszú távú megmaradásához a meglévő állományok megtartása mindenképpen szükséges, de ezt nagyban segítené az is, ha a cserjésedéstől-erdősüléstől mérő éppent menthető állományokból a fásszárúak kikerülnének.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A magassárrétek, patakmenti magaskórósok és mocsárrétek területén nem javasolhatók olyan fejlesztések vagy beruházások, amelyek ezen élőhelyek csökkenésével járnának. Különböző építmények elhelyezése és új utak nyitása kifejezetten kerülendő. A patak völgyekben futó utak és a kapcsolódó műtárgyak (hidak, átereszek) karbantartása során nem végezhető továbbá olyan tevékenységek (pl. föld depónia kialakítása), amelyek az állományok megszűnését okoznák, vagy természetességi állapotuk kedvezőtlen változását idéznék elő. Ugyanígy kerülendő minden olyan vízrendezési tevékenység, amely az állományok hidrológiai viszonyait, vízellátottságát érdemben (negatív irányba) módosítaná. A Gyepes-völgy alsó szakaszán (Arló 0141/7 hrsz.) elhelyezkedő, mocsárrét-állomány felett húzódó elektromos légvezeték szükség szerinti karbantartása elvégezhető, de az érintett területen maximálisan törekedni kell a talajkárok és a nagyobb volumenű bolygatások elkerülésére. Ugyanígy a Gyepes-völgyön végighúzó villanypásztaban (az ott található magaskórósok védelme érdekében) is olyan időbeni és/vagy műszaki megoldást kell találni a mindenkori karbantartási munkákra, amely a terület jelentősebb bolygatásának elkerülését garantálja.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javaslatok megfogalmazásánál alapvető szempontnak vettük, hogy az erdős tájban megjelenő, irtás eredetű higrofil gyepék (magassárrétek, patakmenti magaskórósok és mocsárrétek) – mint különleges, természetvédelmi szempontból kimagasló jelentőségű élőhelyek – zavarások nélkül, minél nagyobb területi kiterjedésben megmaradassanak. A mocsárréteket leszámítva az állományokhoz gazdálkodási érdek nem fűződik, így a javaslatok megfogalmazásánál – tekintettel a lápréti növényfajokra és az előforduló, közösségi jelentőségű törpecsiga fajok (*Vertigo* spp.) védelmi szempontjaira is – a természetvédelmi szempontok szinte abszolút prioritást élveztek. Az állományok nagyobb részénél a teljes érintetlenség biztosítása, kisebb részénél (mocsárrétek, kisebb magassárrét-foltok) az óvatos, szabályozott kezelés került előtérbe. Az élőhelyek sérülékenysége miatt a legeltetés lehetőségét minden esetben kizártuk.

3.2.1.8. KE-8 kezelési egység: Félszáraz és sovány gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a terület kaszálóként-legelőként hasznosított (vagy hasznosítás nélküli) sovány, veres csenkeszes rétjei és különböző félszáraz gyepei tartoznak. Az állományok a Cselény-völgy völgyfői részén és északra néző (Hajág-tanya környéki) lejtőin fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: veres csenkeszes rétek (E2), erdőssztyep-rétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4) / Natura 2000 élőhelytípus: meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) fontos orchidea-lelőhelyei (6210)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- érintett földrészek: (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges): Járdánháza 070, 026/6*, 026/7*, 026/8*, 043/1*, 043/2*, 043/3*, 043/4*, 044*, 045*, 046*, 047/4*, 069/1c*, 071/1*, 071/11a*, 071/11b, 071/12*, 071/13b*, 071/14*, 071/3, 071/4, 071/8b, 071/8c*, 071/8d, 071/9a*, 072*, 074/1, 074/10, 074/11*, 074/2b*, 074/3*, 074/4, 074/5*, 074/7*, 075*, 076/1*, 077/5, 078*, 084*, 085*, 090/a*
- érintett erdőrészek: (a csillaggal [*] jelölt erdőreszt érintettsége csak részleges): Járdánháza 20/B*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A félszáraz és sovány gyepek hosszú távú fenntartásához a korábbi gyakorlatnak megfelelően mérsékelt erélyű, de minél nagyobb területi lefedettséget biztosító legeltetés és/vagy évi rendszerességű (gépi) kaszálás szükséges. Általános kezelési javaslatok:

- Legeltetett állatfajként – a térségi hagyományokra támaszkodva – elsősorban juh vagy szarvasmarha alkalmazása.
- A túllegettetést elkerülése, a legeltetett állatlétszám termőképesség/fűhozam függvényében történő beállítása.
- Legeltetés esetén nyár végén vagy kora ősszel tisztító kaszálás alkalmazása.
- Kaszálás esetén a munkaművelet június 15. utáni végrehajtása.
- Kaszálást követően a levágott széna/fű területről való mielőbbi eltávolítása.
- A gyepek cserjésedő szegélyeinek rendezése, a gyepek belsejében elhelyezkedő cserjecsoportok ritkítása, fellazítása.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése.
- A gyepterületek rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A gyepterületen előforduló méretesebb akáctörzsek kitermelése vegyszeres injektálást követően, a fiatal akácsarjak kezelése egyéb vegyszeres technológiával (irányított permetezés).
- A gyepek területén a faanyag-tárolás és a faanyag-rakodás mellőzése.
- A gyepek tavaszi égetésének kerülése, azok (gazdálkodási szempontok szerinti) jó karban tartása a legeltetési-kaszálási munkák megfelelő ütemezésével.

- A gyepek kezeléséhez/hasznosításához kapcsolódóan különböző depóniák (trágya, széna) gyepterületen való elhelyezésének mellőzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet fontosabb, idevágó földhasználati előírásait itt emeljük ki ismét:

- *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
- *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
- *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.*
- *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*
- *A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.*
- *Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.*
- *Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.

GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg az 5 ha-t.
GY68	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY69	Legeltethető állatfaj: juh.
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat csak annyiban merülhet fel, hogy a gyepek kiterjedése a szegélyek érintésével, kitisztításával, valamint a belső részeken (például a Hajág-tanyától nyugatra fekvő lejtőkön) a cserjés foltok területének csökkentésével (de nem a cserjések teljes felszámolásával!) még kismértékben növelhető lenne. Ezáltal az erdős tájban különleges értéket képviselő élőhelytípusok hosszú távú megmaradása kissé nagyobb területen lenne lehetséges.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A réteken nem javasolhatók olyan fejlesztések vagy beruházások, amelyek a gyepterületek csökkenésével járnának. Az állattartáshoz kapcsolódó ideiglenes építmények (pl. kerítés, villanypásztor) viszont elhelyezhetők és a területeket érintő földutak (építési törmelék lerakását mellőző!) karbantartása is elvégezhető. A földutak új nyomvonalon való kialakítása kerülendő, ilyen változtatásra csak a területkezeléssel/gyepfenntartással összefüggő, indokolt esetben kerüljön sor.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javaslatok megfogalmazásánál alapvető szempontnak tekintettük, hogy az erdős tájban megjelenő irtásrétek – mint különleges, természetvédelmi szempontból is jelentős élőhelyek – legalább részben, hosszú távon is megmaradjanak. Emellett szempont volt a térségi gazdálkodás, a hagyományos gyepművelés (legeltetés, kaszálás) feltételeinek biztosítása is.

3.2.1.9. KE-9 kezelési egység: Regenerálódó cserjések és gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység kezeletlen, cserjésedő gyepeket, már záródottabb, erdő-stádium felé tolódó cserjéseket, jellegtelen, generalista fajok által uralt üde és száraz (részben kaszált, részben felhagyott) gyepeket és felhagyott (aktuálisan nem művelt), regenerálódó szántókat foglal magába. A korábbi mezőgazdasági művelés nyomán (annak felhagyásával) kialakult állományok elszórta a tervezési terület egészén megtalálhatók, de súlypontosan a Gyepes-völgy alsó szakaszán (részben oldalvölgyekben) és a Cselény-völgy területén fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), fiatal parlag és ugar (T10) / Natura 2000 élőhelytípusok: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0137/2a*, 0137/5*, 0140/3*, 0140/4*, 0143/1a*, 0143/1b*, 0143/3*, 0143/4, 0143/5a, 0143/5b, 0143/5c, 0143/6, 0143/7, 0143/8, 0144/1, 0144/3, 0145/3a*, 0145/4a*, 0149/a*, 0149/b*, 0149/c*, 0151/b, 0151/c, 0152/b, 0152/c*, 0153/b*, 0157/a*, 0159/f*, 0166/c*, 0176/a*, Járdánháza 0101/1*, 0104*, 026/6*, 026/7*, 026/8*, 033/1*, 033/2*, 034*, 035/1*, 035/2*, 035/3*, 035/4*, 041*, 076/1*, 087*, 088/1*, 088/3*, 090/a*, 090/b*, Tarnalelesz 0152/c*, 0165/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167*, 0168*, 0169/a*, 0170/a*, 0170/b*, 0170/c*, 0170/g
- érintett erdőrészek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges): Arló 10/VF*, 13/E*, 13/ÉP, 13/G*, 13/TI, 20/TI*, 21/TI*, 30/ÚT1*, 30/VF*, 32/ÚT1*, 34/F*, 40/TI, 40/ÚT1*, 5/B*, 7/B*, 7/H*, 9/A*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/VF*, Tarnalelesz 22/TI3*, 28/A*, 28/B*, 28/G*, 28/TI2*, 28/TI3*, 28/TI4*, 29/C*, 29/F*, 30/B*, 30/TI1*, 32/A*, 32/C*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó, különböző jellegű élőhelytípusoknál (regenerálódó szántók, kezeletlen, cserjésedő gyepek, jellegtelen üde és száraz gyepek) a kedvezőbb természetességi állapot kialakításához szabályozott művelésre (szántók, vadföldek) vagy a gyomos, bolygatott karaktert megszüntető, illetve az adventív fajok (*Erigeron annuus*, *Solidago canadensis*) további terjeszkedését valamelyest kontrolláló területhasználati formákra (rendszeres kaszálás, mérsékelt erélyű legeltetés) szükséges. Általános kezelési javaslatok:

- Felhagyott, regenerálódó szántók esetében (függetlenül attól, hogy esetleg ténylegesen szántó művelési ágban van az érintett terület) a szántó/vadföld

hasznosítás visszaállítása kerülendő, helyette erősen javasolt az érintett területek gyepekké/vadlegelőkké alakítása.

- Gyepekké alakítandó szántók esetében a terület rendszeres, évi 2 alkalommal történő kaszálása, a levágott növényanyag területről való eltávolítása.
- Regenerálódó gyepek esetében a terület rendszeres (évi 2 alkalommal történő) kaszálása, vagy mérsékelt intenzitású, tisztítókaszással kiegészített legeltetése.
- Kaszálás esetén a munkaművelet június 15. utáni végrehajtása.
- Kaszálást követően a levágott széna/fű területről való mielőbbi eltávolítása.
- Legeltetés esetén – a térségi hagyományokra támaszkodva – elsősorban juh vagy szarvasmarha alkalmazása.
- A túllegeltetést elkerülése, a legeltetett állatlétszám termőképesség/fűhozam függvényében történő beállítása.
- Legeltetés esetén nyár végén vagy kora ősszel tisztító kaszálás alkalmazása.
- Cserjésedő gyepek esetében a cserje-összborítottság mérséklése, mozaikos cserjés-gyep struktúra kialakítása.
- A gyepek cserjésedő szegélyeinek rendezése, a gyepek belsejében elhelyezkedő cserjecsoportok ritkítása, fellazítása.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése.
- A gyepterületek rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A gyepterületen előforduló méretesebb akáctörzsek kitermelése vegyszeres injektálást követően, a fiatal akácsarjak kezelése egyéb vegyszeres technológiával (irányított permetezés).
- A gyepek területén faanyag-tárolás és faanyag-rakodás lehetőség szerinti mellőzése.
- A gyepek tavaszi égetésének kerülésére, azok (gazdálkodási szempontok szerinti) helyreállítása a legeltetési-kaszálási munkák megfelelő ütemezésével.
- A gyepek kezeléséhez/hasznosításához kapcsolódóan különböző depóniák (trágya, széna) gyepterületen való elhelyezésének lehetőség szerinti mellőzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet fontosabb, ennél a kezelési egységnél leginkább alkalmazandó előírásait itt emeljük ki ismét:

- *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszással kell hasznosítani.*
- *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
- *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.*
- *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*

- *A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.*
- *Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.*
- *Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
SZ28	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg az 5 ha-t.
GY68	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY69	Legeltethető állatfaj: juh.
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.

GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése.
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban az élőhelyrekonstrukciós feladatok többféleképpen értelmezhetőek. A nyílt gyep fenntartásánál elsősorban a cserjésedés visszaszorítása, újabb területek művelésbe/kezelésbe állítása lehet rekonstrukciós feladat. Az idegenhonos intenzíven terjedő fajok (elsősorban akác) kiszorítása, előfordulásaik felszámolása a gyepeken és a cserjésedő területeken egyaránt feladatként jelentkeznek. A végérvényesen felhagyott szántó- vagy vadföldművelés esetén a jelenlegi, parlag-állapotú növényzetből egy zavarásjelző fajok nélküli, stabilizálódott gyep-állapot elérését lehet célként kitűzni.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban – elsősorban a további bolygatások elkerülése érdekében – alapesetben kerülendő a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) elhelyezése nem javasolt. Mivel az ide sorolt területek növényzete a tervezési terület egészéhez viszonyítva általánosságban a leggyengébb természetességű, ésszerű, a természetvédelmi célkitűzésekkel nem ütköző tevékenységek elfogadhatóak, de megvalósításukhoz a nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetést kell kezdeményezni. Az egyes területek hasznosításával összefüggő kisebb fejlesztések (pl. csemetekert körüli kerítésépítés) tehát lehetségesek és a jelentősebb zavarást okozó gazdálkodási tevékenységek (pl. rakodó létesítése) elől sem célszerű ezeket a területeket teljesen elzárni (ellenkező esetben azok érzékenyebb területeket érinthetnek). A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – építési törmelék lerakása nélkül, elsősorban kőzúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. A Lencsényi-völgy alján elterülő gyomos gyepfolton a skeet-lőpálya fenntartásának sincs akadálya.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok többféle élőhelytípusra fogalmazódtak meg. Az érintett területek közös jellemzője, hogy a korábbi területhasználati formák (szántó- és

rétművelés, legeltetés) után, a művelés végleges vagy ideiglenes felhagyásával regenerációs folyamatok indultak meg rajtuk. Jelenkori állapotuk nagyon különböző, de a mozaikosság (cserjéseknél), a zavartság, a pionír fafajok jelenléte, a szekunder szukcessziós folyamatok érvényesülése több szempontból hasonlóvá teszi ezeket a területeket. Közös célként (az ismét szántóvá/vadföldre alakítható területek kivételével) egy zavaró elemek nélküli, stabilizálódó, regenerálódó jövőbeni pályát vázoltunk fel, melynek lehetséges végpontját a természetközeli állapotú, nyílt vagy cserjésekkel mozaikos gyepek adják. A célkitűzések elérésének módja a rendszeres kaszálás, illetve néhány helyszín esetében (elsősorban a Cselény-völgyön) a mérsékelt intenzitású, tisztító kaszálással kiegészített legeltetés lehet.

3.2.1.10. KE-10 kezelési egység: Származék és idegenhonos fafajú erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Nagyobb részt idegenhonos fafajok (fenyők, akác, vöröstölgy) által uralt, kisebb részben őshonos, de nem saját termőhelyén álló fafaj (cser) alkotta, csak nagyon kevés termőhelyén álló (őshonos) lombos fafajt tartalmazó, mesterségesen létrehozott, vagy intenzíven terjedő fafaj (akác) szubspontán terjeszkedése révén kialakult erdők. Az állományok elszórtan a tervezési terület egészén megtalálhatók, de a fenyvesek (azon belül is elsősorban a lucosok) inkább a belső területekre, az akácok a déli és keleti peremterületekre koncentrálnak).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: őshonos fafajú keményfás jellegű erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékterületek (RDa), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes származékterületek (RDb), egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000 élőhelytípusok: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
- érintett földrészletek: (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges): Arló 0137/2a*, 0137/7*, 0140/1a*, 0140/1b*, 0143/3*, 0145/2*, 0149/a*, 0149/b*, 0149/c*, 0150*, 0151/a*, 0151/c, 0152/a*, 0153/a*, 0159/a*, 0160*, 0162/a*, 0166/a*, 0166/c*, 0170/a*, 0172/b*, 0172/d*, 0175*, 0176/a*, 0176/b*, 0176/c*, Járdánháza 0101/1*, 0101/2*, 0109/1*, 0109/2*, 028/3*, 043/2*, 046*, 047/3*, 047/4*, 069/1a*, 069/1b, 069/1c*, 069/2*, 071/1*, 071/11a*, 071/12*, 071/13a, 071/13b*, 071/14*, 071/8a, 071/8c*, 071/9a*, 071/9b, 071/9c, 072*, 074/11*, 074/5*, 074/7*, 074/9, 075*, 076/1*, 076/2*, 088/2*, 090/a*, 090/b*, 091*, Tarnalelesz 0146*, 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0167*, 0168*, 0169/a*, 0169/b*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/b*, 0170/c*, 0170/g*, 0171*
- érintett erdőterületek: (a csillaggal [*] jelölt erdőterületek érintettsége csak részleges): Arló 10/D*, 10/ÉP*, 10/VF*, 12/B*, 13/E*, 13/G*, 16/C*, 21/C*, 22/A*, 22/ÚT*, 28/A*, 28/B*, 29/E*, 30/ÉP2*, 30/ÚT1*, 31/A*, 31/E*, 31/I, 31/ÚT2*, 35/H*, 39/A*, 39/E*, 39/ÚT*, 40/A*, 40/B, 40/ÚT1*, 42/I*, 5/F*, 6/B*, 63/H, 8/B*, 8/C*, 8/E*, 8/F, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/VF*, Járdánháza 13/B*, 13/D*, 15/A*, 15/B*, 17/A*, 17/J*, 17/K*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 19/A, 2/J*, 20/A, 20/B*, 4/B*, 4/E, 5/A*, 5/C*, Tarnalelesz 1/D*, 18/F*, 18/G*, 18/H*, 22/G*, 23/I*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/G*, 28/TI3*, 28/TI4*, 30/D*, 30/F*, 30/G*, 30/H*, 30/TI1*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/C*, 32/F*, 33/A*, 33/B*, 33/D*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok szinte kizárólag vágásos üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, bennük mindenféle tevékenységet az idegenhonos fafajok visszaszorítása, az állományok őshonos lombos fafajú erdőkké való átalakítása érdekében javasolt végezni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során az őshonos lombos fafajok (bükk, kocsánytalan tölgy, gyertyán, cser, elegyfák) egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Középkorú (erdei- és feketefenyves) állományokban a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a nevelővágások térben változó eréllyel való elvégzése. Változatos záródású, a meglévő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása.
- Idősebb (erdei- és feketefenyves) állományokban (szálatörzsvágások keretében) a nem őshonos fafajok lékes-csoportos-foltos kitermelése, az alsó szintben és újulati szintben levő/megjelenő őshonos lombos egyedek megsegítése, felkarolása (mindehhez a felújulási folyamatokat erősen fékező vadhatás mérséklése szükséges).
- Erdei és feketefenyvesekben a véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszú időszakra elnyújtott átalakításával (amennyiben azok egészségi állapota ezt lehetővé teszi).
- Lucfenyvesekben és vöröstölgyesekben a tarvágások területének minimalizálása. A levágott állományrészek helyén szükség szerint (részleges talajelőkészítést követően) mesterséges erdősítés vagy állománykiegészítés végzése. Az ültetések során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajfajok alkalmazása.
- Nem a saját termőhelyén álló cseres állományokban a betelepülő elegyfajfajok megtartása, felújítási időszakban az adott termőhely potenciális erdei élőhelytípusának megfelelő állományalkotó fafaj (jellemzően kocsánytalan tölgy) mesterséges bevitele.
- Akáccal erősen elegyes származékerdőkben az akác szisztematikus (vegyszeres technológiát is alkalmazó) visszaszorítása, néhány évtizedes időtávlatban elegyes, őshonos lombos állományok létrehozása.
- Egyöntetű, homogén akácosok esetében (lehetőleg minél kisebb területű) tarvágásokat követő átalakítási munkák indítása. A levágott területeken részleges talajelőkészítést követő mesterséges erdősítés a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajfajokkal.
- Az akácos vágásterületeken a fakitermelést követően a kivágott akácok sarjainak utókezelése mechanikai úton és vegyszeres technológiával. A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- A véghasználati/átalakítási munkák során a lombos facsoportok és állományrészek hagyásfacsoportként való kijelölése, érintetlenül (cserjeszintjükkel együtt) történő megtartása.
- A hagyásfacsoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű visszahagyása.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.

- Hosszú távon a zonális erdőkre (cseres-tölgyesekre, gyertyános-tölgyesekre, bükkösökre) jellemző fajösszetétel közelítése, távlatilag a „KE-1” és „KE-2” kezelési egységeknél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük, de ehelyütt még kiemeljük, hogy a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet védett természeti területén a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. 33. § (3) bekezdés b) pontja és (7) bekezdése alapján az idegenhonos fafajokkal elegyes állományok természetességének javítására, illetve az idegenhonos fafajú erdők fafajcserés átalakítására kötelezettség áll fenn. A 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet alapján a Tarnaleleszi Körzet (Tarnalelesz község határ) területén, kifejezetten ehhez a kezelési egységhez kapcsolódóan megfogalmazott erdőgazdálkodási szabályok:

- *Akácusok véghasználata során az ott előforduló, az erdészeti tájban őshonos elegyfajok egyedei hagyásfaként visszahagyandók.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembe véve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére.]
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. [Magyarázat:

	<i>termőhelytől függően cser, kocsánytalan tölgy, gyertyán főfajokkal]</i>
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. [Magyarázat: termőhelytől függően cser, kocsánytalan tölgy, gyertyán, bükk célállományok alkalmazásával]
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása [Magyarázat: termőhelytől függően – mezei juhar, tatár juhar, korai juhar, mezei szil, magas kőris].
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhozonyos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett [Magyarázat: csak az erdőrezervátum magterületen kívül lehetséges a vegyszerhasználat]:
	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
------------	---

VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
------	---

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos (vagy nem saját termőhelyükön levő) fajok által uralt, de kisebb arányban több helyütt (elsősorban alsó szintben) őshonos lombos fajok is tartalmazó állományokat hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusoknak megfelelő állományokká javasolt (a védett természeti területeken: kell) alakítani. A célállapotként megjelölhető élőhelytípusok leginkább zonális erdők (szubmontán bükkösök, gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek). A fafajcserés átalakítások során a lehetőségek szerint építeni kell a meglevő lombos vázra és a természetes (a fokozott vadhatás miatt több helyszínen egyébként nehezen működő) erdődinamikai folyamatokra. Az idegenhonos fafajú állományrészek letermelésekor a lombos foltok és faegyedek hagyásfaként, hagyásfacsoportként való visszahagyása kívánatos. Az akácos állományban az agresszíven fellépő fafaj visszaszorítása érdekében – körütekintéssel, illetve a megfelelő engedélyek beszerzését követően – vegyszeres kezelés is végezhető. Az átalakítási folyamatok hosszabb távon a mindenkori körzeti erdőtervezés keretei között tervezhetők, de kiemelő, hogy a jelenlegi, 2016–2025, illetve 2014–2023 között érvényben levő erdőtervek már több ilyen előírást, illetve fakitermelési lehetőséget tartalmaznak.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak és épített közelítőnyomok kialakítása nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat bővítése az érintett helyszíneken nem indokolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a részben vagy dominánsan nem őshonos (vagy nem saját termőhelyén álló) fajokból álló erdőket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és a Natura 2000 szempontok (lásd: az akác terjeszkedésének megállítása) alapján hosszú távon (lehetőleg fokozatosan, vagy kis területű tarvágásokkal) a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusoknak (9130, 91G0, 91M0) megfelelő állományokká kell alakítani. Az átalakítandó erdőknél turisztikai-közjóléti funkciók egy-két kivételtől (pl. Remete-forrás környéke, az Ivánka-tanya turistaszállójának környezete) eltekintve nem jelentkeznek, így ezekre általában külön figyelemmel nem szükséges lenni. A javasolt átalakítások a védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók megtartását, az idegenhonos fajok visszaszorítását, lombos állományrészek megőrzését, az őshonos fafajú, egyes állományok kialakítását egyaránt lehetővé teszik, illetve biztosítják.

3.2.1.11. KE-11 kezelési egység: Telephelyek, vadászházak

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a tervezési terület kisebb beépített területei kerültek besorolásra. Ide tartoznak a korábban és jelenleg is erdészeti-mezőgazdasági hasznosítású telephelyek (Dobronya-tanya, Hajág-tanya), a vadászházak és egykori erdészeti központi épületek

(Remete vadászház, Keserű-völgyi vadászház, Ivánka-tanyai kastély), valamint az Ivánka-tanya korábbi munkásszállója (ma turistaház).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípus: telephelyek, roncsterületek és hulladék-lerakók (U4) / Natura 2000: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség
- érintett földrészek: (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges): Arló 0173, 0150*, 0151/a*, 0152/a*, 0152/c*, 0174*, Járdánháza 074/2a, 074/2b*, 074/3*
- érintett erdőrészek: (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges): Arló 10/ÉP*, 30/ÉP1, 30/EY, 30/ÚT1*, 30/VF*, 31/ÚT2*, 37/ÉP*, 41/ÉP

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az érintett beépített területeken klasszikus szóhasználat szerinti gazdálkodás általában nem történik. Az egyik kivételként említhető Hajág-tanya állattartó telepként funkcionál, s ebben a minőségében a telephely távlatilag is fenntartható (az állattartás a környező gyepek természetvédelmi célú kezelése (legeltetés, kaszálás) szempontjából is kívánatos. A másik kivétel az Ivánka-tanyai kastély melletti extenzív gyümölcsös (almáskert), amelyet évi rendszerességgel kaszálással javasolt fenntartani. A vadászházak és a dobronyai telephely kapcsán gazdálkodási vonatkozású kezelési javaslatot nem lehet megfogalmazni.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkoznak a fentebb (a 3.2. fejezet elején) ismertetett jogszabályok általános (nem erdőket érintő) előírásai, az érintett erdőtervezési körzetekre megjelent erdőterv-rendeletük viszont semmilyen további, idevágó előírást nem tartalmaznak. A telephely-funkciók kapcsán viszont kiemelendő, hogy az 1996. évi LIII. törvény 38. §-a alapján a területek jellegének, állapotának, használatának megváltoztatásához (pl. további építmények elhelyezéséhez, a felszínborítás megváltoztatásához) a természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.

- Javasolt előírások:

Az érintett területek jellege (telephelyek, gazdasági épületek, lakóépületek) miatt területhasználatához, agrártámogatáshoz kapcsolódó, önkéntes vállalat alapjául szolgáló javaslatok nem fogalmazhatók meg.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt területeken lényegesebb élőhelyrekonstrukciós feladatok nem fogalmazhatók meg. A Keserű-völgyi vadászház előtti duzzasztott tó – erőteljesebb feliszapolódás esetén – a nemzeti park igazgatósággal történő egyeztetést követően, megfelelő engedélyek birtokában helyreállítható, belőle a hordalék eltávolítható. A telephelyek, gazdasági épületek, lakóházak környezetének rendezett, gyommentes állapotban való fenntartása javasolható.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok leginkább abban a tekintetben fogalmazhatók meg, hogy a kezelési egységhez sorolt ingatlanokon jó műszaki állapotban levő, esztétikus, tájképileg nem zavaró épületállomány fenntartása kívánatos. A műemlék épületként nyilvántartott Ivánka-tanyai kastély felújítása, helyreállítása és környezetének rendezése, valamint a Dobronya-tanya telephelyének rendezése további fontos feladat lenne. A telephelyek és épületek üzemeltetése kapcsán a kommunális hulladék elszállításáról a fenntartóknak gondoskodniuk kell és megoldandó a keletkező szennyvizek jogszabályi követelményeknek megfelelő kezelése vagy elszállítása is.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok megfogalmazására az érintett területek sajátosságai, funkciói és az általános természetvédelmi szempontok egyidejű figyelembe vételével került sor.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdős élőhelytípusok esetében rekonstrukciós munkák elsősorban az erdőszerkezeti mutatók (pl. elegyesség, mozaikosság, színteztettség, holtfa és mikrohabitatok mennyisége) javításával (érintett kezelési egységek: KE-1 – KE-6), valamint az idegenhonos fafajok (elsősorban akácok, továbbá különböző fafajú fenyvesek) állományainak fokozatos átalakításával, felszámolásával (érintett kezelési egység: KE-10) történhetnek. További rekonstrukciós feladat a gyepeken (főleg a Cselény-völgyben) megjelenő kisebb akác foltok eltávolítása és vegyszeres utókezelése. Gyepterületek vonatkozásában elsősorban a cserjésedő és/vagy gyomos, adventív fajokkal (*Erigeron annuus*, *Solidago canadensis*) fertőzött gyepek/parlagok helyreállítására (rendszeres kaszálás, szelektív cserjeirtás stb.) van szükség, az előforduló apró lejtősztyeppré-állományok természetvédelmi helyzete alapvetően kedvező, de azon a vadhatás csökkenésével (a muflonlétszám apasztásával) közvetve még lehet javítani (érintett kezelési egységek: KE-8 és KE-9). Egyéb, különleges rekonstrukció és/vagy élőhelyfejlesztési feladat terven belüli megfogalmazására nem került sor.

A részletesebb élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok populációinak védelmét és megtartását elsősorban a javasolt élőhelykezelési, élőhelyfenntartási intézkedésekkel látjuk biztosítottnak. A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) populációinak védelme a tápnövényül szolgáló cserrel és molyhos tölgyel egyes, változatos szerkezetű erdők jelenlétét igényli (érintett kezelési egység: KE-2), míg a díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) hosszú távú megőrzése kisebb részben a magas kőris előfordulásának (kőris alig van a területen), nagyobb részben fagyal cserjeszinttel rendelkező állományok előfordulásának függvénye (érintett kezelési egységek: KE-1, KE-2, KE-5, KE-6). A csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*) védelme a meglevő, tagolt erdőszegélyek megtartásával, illetve az állománynevelési munkák során hasonló struktúrájú szegélyek kialakításával biztosítható (érintett kezelési egységek: KE-1, KE-2). A nedves élőhelyekhez kötődő törpecsiga fajok – harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), hasas törpecsiga

(*Vertigo moulinsiana*) – megőrzéséhez sásos égerligetek és magassásrétek háborítatlan állományai szükségesek (érintett kezelési egységek: KE-6, KE-7). A szaproxilofág rovarok nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*) életfeltételeit az öreg, száradó-pusztuló kocsánytalan tölgyek és cserek minél hosszabb távon való megőrzése, illetve általánosságban az erdők álló-fekvő holtfa mennyiségének gyarapítása szolgálja (érintett kezelési egységek: KE-1 – KE-6). Az erdőlakó (vagy erdőben is élő, táplálkozó) denevérfajok (pl. nyugati piszedenevér, közönséges denevér, kis- és nagy patkósdenevér) védelméhez a meglévő odvas fák és elvált kérgű álló holtfák megtartása, illetve folyamatos jelenlétének biztosítása, az erdő-gyep mozaikok megtartása, továbbá a zavarások elkerülése, mérséklése szükséges (érintett kezelési egységek: KE-1 – KE-6). A közösségi jelentőségű fajok megőrzése mindezek alapján célirányos, kifejezetten fajvédelmi profillal indított védelmi programot nem igényel, a védelmi célok közvetett úton elvileg elérhetők.

A közösségi jelentőségű fajokon túlmutatóan a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területén több növény- és állatfaj vonatkozásában történnek (közvetlen vagy közvetett formában) konkrét fajvédelmi intézkedések. A mocsári gólyaorros (*Geranium palustre*) magaskórós növényzeti típus fenntartása/kaszálása például a gólyaorr boglárka (*Aricia eumedon*) helyi populációinak megőrzését szolgálja. A madárfauna tagjai közül ezen felül többek között a vándorsólyom (*Falco peregrinus*) és fehérhátú fakopáncs (*Denrocopos leucotos*) védelmi programja említhető, de a fajvédelmi tevékenységek egyes odúlakó énekesmadarakra (lásd fészekodú telepek kialakítása és fenntartása) is kiterjednek.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Az elmúlt két évtizedben elsősorban a botanikai vonatkozású kutatások voltak részletesebbek a térségben. A florisztikai felmérések az 1960-as évek szórványos adatgyűjtései után az ezredforduló időszakában kaptak újabb lendületet, s 1996–2009 között számos kisebb szakkikk és dolgozat jelent meg (elsősorban a kontinentális-szudmediterrán és a montán fajokat érintően) a Tarnavidék növényvilágáról. A tájegység flórájának teljes körű feldolgozása ma is várat magára, bár a terület főbb florisztikai jellegzetességei, illetve a biogeográfiai és természetvédelmi szempontból érdekesebb növényfajok elterjedési mintázatai már ismertnek mondhatók. Szórványosan a lepkefajok, xilofág/szaproxilofág bogarak, hüllők, madarak és denevérek kutatása is folyt, s e munkák nyomán a terület faunájának ismerete is egyre bővült. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai és külső kutatók tevékenysége folytán az említett fajcsoportokra igen sok biotikai adat gyűlt össze, ugyanakkor a terület alapállapot-felmérése még jelenleg is tart.

A terület élővilágának részletesebb megismerését nagyban segítette a 2013–2015 között megvalósult, „*Határ menti dombvidéki tájak természetvédelmi kezelését megalapozó biotikai kutatások*” című projekt (HUSK/1101), amelynek keretében a térség növényvilágának kutatása, a nagygombák feltárása, valamint egyenesszárnyúak, futóbogarak, xilofág/szaproxilofág bogarak, lepkefajok, pókok, halak, madarak és denevérek faunisztikai vizsgálata történt. Nagyszámú friss biotikai adat szolgáltatásán túl ennek a programnak az eredményei az „Apoka” címet viselő, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gondozásában megjelent (2014) kismonográfiában is összefoglalásra kerültek.

A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területének cönológiai szemléletű vegetációtérképezése 2009–2013 között zajlott, majd ezt követően (2014), ettől függetlenül – a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében – került sor a Gyepes-völgy területén

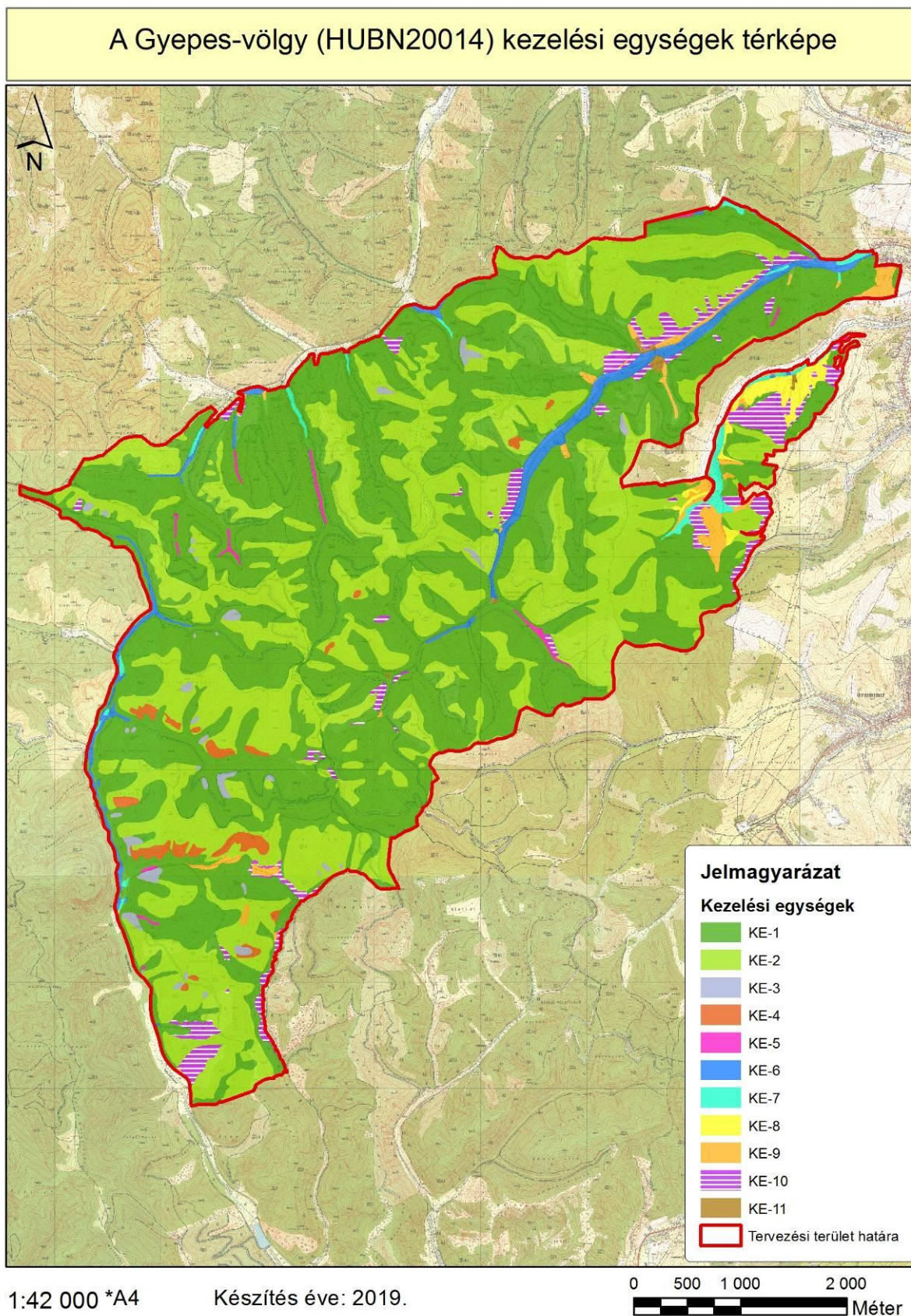
egy 5 × 5 km-es élőhelytérképezési kvadrát felvételére (azonosítója: T5x5_09). A két térkép alapján a tervezési terület növényzete jól ismertnek és jól leírtnak mondható (ezekhez a térképanyagokhoz a fenntartási terv készítése kapcsán egy kisebb terület pótlólagos térképezésére volt csak szükség a Gyepes-völgy Járdánháza településhez közeli, legalsó szakaszán). Ugyancsak a tervekészítéshez kapcsolódóan történtek (2018-ban és 2019. tavaszán) még faunisztikai vizsgálatok az érintett közösségi jelentőségű fajcsoportok vonatkozásában:

- lepkefaunisztikai vizsgálatok
- törpecsiga fajok állományfelmérése
- denevérfaunisztikai vizsgálatok hangcsapdával

A jövőbeli kutatások részben további biotikai (florisztikai- és faunisztikai) adatokat kell, hogy szolgáltatassanak, elsősorban a védett és közösségi jelentőségű fajokra vonatkozóan. Emellett fontos feladat lenne a területen folyó erdőgazdálkodáshoz, illetve egyéb, természetvédelmi célokat is szolgáló beavatkozásokhoz, rekonstrukciós és fenntartási jellegű munkákhoz (pl. akácok és fenyvesek fokozatos átalakítása, az akác kiszorítása) kapcsolódó hatásmonitoring elindítása is.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ok és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz.-ok	Érintett erdőrészek
KE-1	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	1648,48	Arló 0163, 0136/15*, 0136/16*, 0136/17*, 0137/2a*, 0137/2b, 0137/5*, 0137/6, 0137/7*, 0140/3*, 0140/4*, 0143/1a*, 0143/1b*, 0143/4, 0145/2*, 0145/3a*, 0145/3b*, 0145/4a*, 0145/4b*, 0152/a*, 0152/c*, 0153/a*, 0158*, 0159/a*, 0159/b, 0159/c*, 0159/d, 0159/f*, 0159/g, 0159/h, 0160*, 0161/a*, 0161/c*, 0162/a*, 0164*, 0165/a*, 0166/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167/a*, 0167/b, 0167/c*, 0168*, 0169/a*, 0169/b, 0169/c, 0169/d*, 0169/f*, 0170/a*, 0170/b, 0170/c, 0170/d*, 0170/f*, 0172/a*, 0172/c*, 0172/d*, 0172/f*, 0174*, 0175*, 0176/a*, 0176/b*, 0176/c*, Járdánháza 0101/2*, 0109/1*, 0109/2*, 026/6*, 026/7*, 026/8, 028/3*, 046*, 047/3*, 047/4*, 069/1a*, 069/1c*, 069/2*, 071/12*, 076/1*, 076/2*, 085*, 087*, 088/1*, 088/2*, 088/3*, 090/a*, 090/b*, 091*, Tarnalelesz 0162, 0135/1*, 0146*, 0148*, 0149*, 0152/a*, 0152/b*, 0152/c*,	Arló 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F*, 11/A, 11/C, 11/D, 11/E, 11/F, 11/G*, 11/H, 11/I, 11/ÚT1, 11/ÚT2, 12/A*, 12/B*, 12/C*, 12/D*, 12/E*, 12/F, 13/A, 13/B, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/ÚT*, 14/A*, 14/B*, 14/C*, 14/E, 14/G*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/F, 15/G*, 15/H, 15/I*, 15/J*, 15/K*, 15/ÚT*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 16/D, 16/E*, 16/F*, 16/G, 16/TI*, 16/ÚT, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/E*, 17/F, 17/G*, 17/I*, 17/TI*, 17/ÚT1, 17/ÚT2*, 17/ÚT3, 18/A*, 18/B*, 18/C, 18/E, 18/G*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT3, 19/A*, 19/ÚT, 20/A, 20/B, 20/C*, 20/D, 20/E, 20/F, 20/G, 20/TI*, 20/ÚT, 21/A*, 21/B, 21/C*, 21/D*, 21/ÚT1, 22/A*, 22/B*, 22/ÚT*, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/TI1, 23/TI2, 24/A*, 24/B*, 24/C*, 24/D, 24/E*, 24/F, 24/ÚT1*, 24/ÚT2, 25/A*, 25/B*, 25/C*, 25/D*, 25/E*, 25/F*, 25/G*, 25/ÚT1, 25/ÚT2, 26/A*, 26/B*, 26/D*, 26/E, 26/F*, 26/G*, 26/H*, 26/I*, 26/K, 26/ÚT1*, 26/ÚT2*, 27/A*, 27/B*, 27/C*,

		<p>0152/d*, 0152/f*, 0153/1a*, 0153/1b*, 0153/2a*, 0153/2d*, 0154*, 0156*, 0157*, 0158*, 0159*, 0161*, 0163/a*, 0163/b, 0163/c, 0163/d, 0163/f, 0164*, 0165/a*, 0165/b*, 0165/c*, 0165/f*, 0165/g*, 0165/h, 0166/a, 0166/b*, 0166/c*, 0167*, 0168*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/c*, 0170/d*, 0170/f, 0170/g*, 0171*</p>	<p>27/D*, 27/F, 27/G*, 27/I*, 27/J, 27/K*, 27/ÚT2*, 27/ÚT3*, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/I*, 28/J*, 29/A*, 29/B*, 29/C, 29/TI, 29/ÚT*, 30/A, 30/B, 30/C*, 30/E*, 30/ÉP2*, 30/F, 30/G, 30/I, 30/J*, 30/ÚT1*, 30/ÚT2, 30/VF*, 31/A*, 31/B, 31/C, 31/D, 31/E*, 31/F, 31/H, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/D, 32/F*, 32/H*, 32/I*, 32/K*, 32/L*, 32/ÚT1*, 32/ÚT2*, 33/A, 33/B*, 33/C*, 33/ÚT2*, 34/A*, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/H*, 34/ÚT1*, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/ÚT1*, 35/ÚT2*, 36/A*, 36/B*, 36/C*, 36/D*, 36/ÚT, 37/A*, 37/B, 37/C*, 37/D*, 37/E*, 37/ÉP*, 37/F*, 37/G*, 37/H, 37/I, 37/J*, 37/ÚT1, 37/ÚT2*, 38/A*, 38/B*, 38/C*, 38/D, 38/TI, 39/A*, 39/B*, 39/C*, 39/D*, 39/E*, 39/F*, 39/ÚT*, 40/A*, 40/B*, 40/C, 40/D*, 40/E*, 40/F*, 40/G, 40/H, 40/I, 40/J*, 40/K, 40/L*, 40/M, 40/N, 40/O, 40/ÚT1*, 40/ÚT2*, 40/ÚT3, 41/A*, 41/B*, 41/C*, 41/D*, 41/E*, 41/F*, 41/G*, 41/H, 41/I*, 41/J, 41/K, 41/L*, 41/ÚT1*, 41/ÚT2, 42/A*, 42/B*, 42/C*, 42/E*, 42/F*, 42/G*, 42/H, 42/I*, 42/J*, 42/K, 42/ÚT*, 43/A*, 43/B*, 43/C*, 43/D*, 43/F*, 43/G*, 5/B*, 5/C, 5/D, 5/E,</p>
--	--	---	--

				<p> 5/ÚT2, 5/ÚT3, 6/D, 7/A, 7/B*, 7/C, 7/E, 7/F, 7/H*, 7/NY*, 78/A, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 8/E*, 8/F, Járdánháza 13/B*, 13/D*, 15/A*, 15/B*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 17/A*, 17/J*, 17/K*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 2/D*, 2/E*, 2/F*, 2/G*, 2/H*, 2/I, 20/B*, 3/A*, 3/B*, 3/D*, 3/E*, 3/F, 3/H*, 4/B*, 4/D*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, Tarnalelesz 1/A*, 1/B*, 1/D*, 1/E*, 1/F*, 1/ÚT1*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/H*, 15/I*, 15/J, 15/Út1*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/B, 16/C*, 16/D*, 16/E*, 16/ÚT1*, 16/ÚT2*, 16/ÚT3, 17/A*, 17/B*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/G*, 17/H*, 17/TI, 17/ÚT1*, 17/ÚT3*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 18/G*, 18/H*, 18/J*, 18/K*, 18/M, 18/N*, 18/P*, 18/R*, 18/TI, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT4*, 19/A, 19/B*, 19/C*, 19/D*, 19/E*, 19/F*, 19/G*, 19/I, 19/J*, 19/ÚT1*, 19/ÚT2, 19/ÚT3*, 19/ÚT4, 19/ÚT5, 2/G*, 2/H*, 20/A*, 20/B*, 20/C*, 20/D*, 20/E*, 20/ÚT1, 20/ÚT2*, 20/ÚT4, 21/A*, 21/B*, 21/C*, 21/D, 21/E*, 21/F*, 21/G*, 21/H*, 21/I*, 21/J*, 21/K*, 21/L*, 21/N*, 21/TI, 21/ÚT1, 21/ÚT2*, 22/A*, 22/B*, 22/D*, 22/G*, 22/TI1*, 22/TI2*, 22/TI3*, 22/TN1*, 23/A*, 23/B*, </p>
--	--	--	--	--

				23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/F*, 23/G*, 23/I*, 23/ÚT2*, 23/ÚT3*, 24/TI1, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/F*, 28/G*, 28/TI1, 28/TI2*, 28/TI3*, 29/A*, 29/B*, 29/C*, 29/D*, 29/E*, 29/F*, 29/G*, 29/H*, 29/I*, 29/ÚT1*, 29/ÚT2*, 29/ÚT3*, 3/L*, 3/O*, 30/A*, 30/B*, 30/D*, 30/E*, 30/F*, 30/G*, 30/H*, 30/TI1*, 31/A*, 31/B*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/G*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/C*, 32/D*, 32/F*, 32/G*, 32/H*, 32/J*, 32/ÚT, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/D*, 33/TI3*, 5/E*
KE-2	Cseres- kocsánytalan tölgyesek	1051,44	Arló 0137/2a*, 0137/2c, 0137/5*, 0137/7*, 0140/3*, 0140/4*, 0145/2*, 0153/a*, 0159/a*, 0159/c*, 0160*, 0161/a*, 0162/a*, 0162/b, 0165/a*, 0166/a*, 0166/c*, 0167/a*, 0167/c*, 0169/a*, 0169/d*, 0169/f*, 0170/a*, 0170/d*, 0170/f*, 0172/a*, 0172/b*, 0172/c*, 0172/d*, 0172/f*, 0176/a*, 0176/b*, Járdánháza 0109/1*, 026/7*, 028/3*, 069/1a*, 069/1c*, 088/2*, 090/a*, 090/b*, Tarnalelesz 0146*, 0154*, 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0165/c*, 0165/d, 0165/g*, 0166/c*, 0168*, 0169/a*, 0169/b*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/d*, 0170/g*	Arló 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/F*, 10/G, 11/B, 11/G*, 11/ÚT3, 12/B*, 12/C*, 12/D*, 12/E*, 12/ÚT, 13/C, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/ÚT*, 14/A*, 14/B*, 14/C*, 14/D, 14/F, 14/G*, 14/H*, 14/I, 14/ÚT, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/G*, 15/I*, 15/J*, 15/K*, 15/ÚT*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 16/E*, 16/F*, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/D, 17/E*, 17/G*, 17/H*, 17/I*, 17/ÚT2*, 18/A*, 18/B*, 18/D, 18/F, 18/G*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 20/C*, 21/A*, 21/TI*, 21/ÚT2, 22/A*, 22/B*, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 24/A*, 24/C*, 24/E*, 24/ÚT1*, 25/A*, 25/B*, 25/C*, 25/E*, 25/F*, 25/G*, 26/A*, 26/B*, 26/C, 26/D*, 26/F*, 26/G*, 26/H*,

				<p> 26/I*, 26/J, 26/ÚT1*, 26/ÚT2*, 27/A*, 27/B*, 27/C*, 27/D*, 27/E, 27/G*, 27/H, 27/I*, 27/K*, 27/L, 27/M, 27/N, 27/TI, 27/ÚT1, 27/ÚT2*, 27/ÚT3*, 28/A*, 28/B*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/F, 28/G, 28/H, 28/I*, 28/J*, 28/ÚT1, 28/ÚT2, 29/A*, 29/B*, 29/D, 29/E*, 29/ÚT*, 30/C*, 30/E*, 30/H, 30/J*, 31/H, 31/ÚT1*, 32/A*, 32/B*, 32/C, 32/E, 32/F*, 32/G, 32/H*, 32/I*, 32/J, 32/K*, 32/L*, 32/ÚT1*, 32/ÚT2*, 33/B*, 33/C*, 33/ÚT2*, 34/A*, 34/B, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/G, 34/H*, 34/ÚT2, 35/A*, 35/B*, 35/C*., 35/D, 35/E, 35/F, 35/G, 35/H*, 35/I, 35/J, 35/ÚT1*, 35/ÚT2*, 36/A*, 36/B*, 36/D*, 37/A*, 37/C*, 37/D*, 37/E*, 37/F*, 37/G*, 37/J*, 38/A*, 38/B*, 38/C*, 39/A*, 39/B*, 39/C*, 39/D*, 39/E*, 39/F*, 40/A*, 40/B*, 40/D*, 40/E*, 40/F*, 40/J*, 40/L*, 40/ÚT2*, 41/A*, 41/B*, 41/C*, 41/D*, 41/E*, 41/F*, 41/G*, 41/I*, 41/L*, 41/ÚT1*, 42/A*, 42/B*, 42/C*, 42/D, 42/E*, 42/F*, 42/G*, 42/J*, 42/ÚT*, 43/A*, 43/B*, 43/C*, 43/D*, 43/E, 43/F*, 43/G*, 43/H, 43/I, 43/J*, 43/ÚT, 5/F*, 6/A, 6/B*, 6/C, 6/D, 8/A*, 8/B*, 8/E*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, Járdánháza 15/A*, 15/B*, 16/A*, 16/B*, 16/C*, 17/A*, 17/J*, 2/D*, 2/E*, 2/F*, 2/G*, </p>
--	--	--	--	---

				<p> 2/H*, 2/J*, 3/A*, 3/B*, 3/C, 3/D*, 3/E*, 3/G, 3/H*, 4/B*, 4/D*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, Tarnaleesz 1/A*, 1/B*, 1/D*, 1/F*, 1/ÚT1*, 15/A*, 15/B*, 15/C*, 15/D*, 15/E*, 15/F, 15/G, 15/H*, 15/I*, 15/Út1*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/C*, 16/D*, 16/E*, 16/ÚT1*, 16/ÚT2*, 17/A*, 17/B*, 17/C*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/G*, 17/H*, 17/ÚT1*, 17/ÚT2, 17/ÚT3*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/D*, 18/E*, 18/G*, 18/H*, 18/J*, 18/K*, 18/N*, 18/O, 18/P*, 18/Q, 18/R*, 18/ÚT1*, 18/ÚT2*, 18/ÚT3, 18/ÚT4*, 19/B*, 19/C*, 19/E*, 19/F*, 19/H, 19/J*, 19/ÚT3*, 20/B*, 20/C*, 20/D*, 20/E*, 20/F, 20/ÚT2*, 20/ÚT3, 21/A*, 21/B*, 21/C*, 21/E*, 21/F*, 21/G*, 21/H*, 21/I*, 21/L*, 21/M, 21/ÚT2*, 21/ÚT3, 22/A*, 22/B*, 22/C*, 22/G*, 22/TN2*, 22/ÚT, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 23/D*, 23/E*, 23/F*, 23/G*, 23/I*, 23/ÚT2*, 23/ÚT3*, 28/B*, 28/C*, 28/E*, 28/F*, 28/G*, 28/TI2*, 28/TI3*, 29/A*, 29/B*, 29/C*, 29/D*, 29/E*, 29/F*, 29/G*, 29/H*, 29/I*, 29/ÚT1*, 29/ÚT3*, 3/O*, 30/A*, 30/B*, 30/C*, 30/D*, 30/E*, 30/F*, 31/A*, 31/B*, 31/C*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/G*, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/C*, 32/D*, 32/F*, 32/G*, </p>
--	--	--	--	--

				32/H*, 32/J*, 32/ÚT, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/TI3*
KE-3	Mészkerülő bükkösök és tölgyesek	22,27	Arló 0153/a*, 0159/a*, 0162/a*, 0169/a*, 0170/a*, Járdánháza 069/1a*, Tarnalelesz 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0165/g*, 0170/a*	Arló 15/A*, 15/G*, 17/H*, 24/C*, 31/ÚT1*, 43/A*, 43/J*, Járdánháza 5/B*, Tarnalelesz 1/A*, 1/B*, 1/ÚT1*, 15/C*, 15/ÚT2*, 16/A*, 16/D*, 17/C*, 17/D*, 17/E*, 17/F*, 17/ÚT3*, 18/A*, 19/B*, 19/C*, 19/D*, 19/F*, 19/G*, 19/ÚT1*, 20/B*, 20/C*, 21/F*, 21/H*, 23/F*, 23/I*, 28/E*, 28/F*, 29/D*, 29/G*, 29/ÚT2*, 30/C*, 31/A*, 31/C*, 31/D*, 31/G*
KE-4	Melegkedvelő tölgyesek és homokkő- lejtősztyepek	27,56	Arló 0159/a*, 0170/a*, Tarnalelesz 0163/a*, 0165/a*, 0165/c*, 0165/g*, 0170/a*	Arló 14/C*, 14/G*, 14/H*, 29/F, 41/A*, 42/B*, 42/J*, Tarnalelesz 17/D*, 18/A*, 18/C*, 21/E*, 21/H*, 21/TN, 22/A*, 22/B*, 22/C*, 22/G*, 22/TN1*, 22/TN2*, 23/A*, 30/A*, 30/C*, 31/C*, 31/D*, 31/G*
KE-5	Szurdokerdők	9,83	Arló 0137/5*, 0145/2*, 0165/a*, 0166/a*, 0169/a*, 0172/a*, 0172/b*, Tarnalelesz 0165/a*, 0166/b*, 0167*, 0170/a*	Arló 19/A*, 21/A*, 21/D*, 24/B*, 25/D*, 35/A*, 35/C*, 35/H*, 36/A*, 36/C*, 5/B*, 8/B*, Tarnalelesz 23/I*, 28/A*, 29/G*, 29/ÚT2*, 31/G*
KE-6	Égerligetek és füzlápok	67,78	Arló 0156, 0136/10*, 0136/15*, 0136/16*, 0136/8*, 0137/5*, 0139*, 0140/1a*, 0140/1b*, 0141/1*, 0141/2*, 0141/3*, 0141/4, 0141/7*, 0142/, 0145/2*, 0145/3b*, 0145/4a*, 0145/4b*, 0146*, 0147*, 0148/1a, 0148/1b*, 0148/1c, 0148/1d, 0148/2a, 0148/2b, 0148/3a, 0148/3b, 0152/a*,	Arló 12/A*, 16/E*, 16/H, 16/TI*, 20/TI*, 21/C*, 21/TI*, 21/ÚT1, 22/TI*, 23/E*, 28/B*, 28/E*, 30/ÉP2*, 30/ÚT1*, 31/G, 31/NY, 31/TI1, 31/TI2, 31/ÚT2*, 32/ÚT1*, 33/D, 33/NY, 33/ÚT1, 34/E*, 34/F*, 34/NY, 34/ÚT1*, 37/A*, 37/ÚT2*, 5/B*, 7/D, 7/G, 7/H*, 7/NY*, 8/D, 88/A, 88/NY, 89/A, Tarnalelesz 1/E*, 1/F*, 15/H*, 17/E*,

			0153/a*, 0153/b*, 0155/a, 0155/b, 0155/c, 0155/d, 0157/a*, 0157/b, 0158*, 0161/a*, 0161/b, 0161/c*, 0166/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167/a*, 0168*, 0172/a*, Járdánháza 035/1*, 035/2*, 041*, 044*, 079/1*, 079/2*, 079/4*, Tarnalelesz 0135/1*, 0146*, 0148*, 0149*, 0152/a*, 0152/b*, 0152/c*, 0152/d*, 0152/f*, 0153/1a*, 0153/1b*, 0153/2a*, 0153/2c*, 0153/2d*, 0154*, 0156*, 0157*, 0158*, 0159*, 0161*, 0163/a*, 0164*, 0165/a*, 0165/b*, 0165/f*, 0168*, 0170/a*	17/G*, 2/G*, 2/H*, 20/A*, 20/B*, 21/J*, 21/K*, 21/N*, 22/D*, 22/TI1*, 22/TI2*, 22/TI3*, 29/A*, 3/L*, 3/O*, 3/VF, 31/E*, 31/ÚT2*, 5/E*, 5/TI
KE-7	Magassásosok, mocsárrétek és patakmenti magaskórósok	23,01	Arló 0136/10*, 0136/15*, 0136/16*, 0136/17*, 0136/8*, 0139*, 0141/1*, 0141/2*, 0141/3*, 0141/7*, 0145/4a*, 0146*, 0147*, 0148/1b*, 0161/c*, 0164*, 0165/b, 0166/b*, 0168*, Járdánháza 0101/2*, 0104*, 033/1*, 033/2*, 034*, 035/1*, 035/2*, 035/3*, 035/4*, 041*, 043/1*, 043/3*, 043/4*, 044*, 045*, 078*, 079/1*, 079/2*, 079/4*, 084*, 087*, 090/a*, 091*, Tarnalelesz 0135/1*, 0152/b*, 0152/c*, 0153/2a*, 0153/2b, 0153/2c*, 0157*, 0159*, 0163/a*, 0166/b*, 0167*, 0168*, 0170/a*	Arló 16/TI*, 17/TI*, 19/TI, 22/TI*, 7/TI, Tarnalelesz 22/TI2*, 22/TI3*, 5/E*
KE-8	Félszáraz és	22,33	Járdánháza 070,	Járdánháza 20/B*

	sovány gyeppek		026/6*, 026/7*, 026/8*, 043/1*, 043/2*, 043/3*, 043/4*, 044*, 045*, 046*, 047/4*, 069/1c*, 071/1*, 071/11a*, 071/11b, 071/12*, 071/13b*, 071/14*, 071/3, 071/4, 071/8b, 071/8c*, 071/8d, 071/9a*, 072*, 074/1, 074/10, 074/11*, 074/2b*, 074/3*, 074/4, 074/5*, 074/7*, 075*, 076/1*, 077/5, 078*, 084*, 085*, 090/a*	
KE-9	Regenerálódó cserjések és gyeppek	40,57	Arló 0137/2a*, 0137/5*, 0140/3*, 0140/4*, 0143/1a*, 0143/1b*, 0143/3*, 0143/4, 0143/5a, 0143/5b, 0143/5c, 0143/6, 0143/7, 0143/8, 0144/1, 0144/3, 0145/3a*, 0145/4a*, 0149/a*, 0149/b*, 0149/c*, 0151/b, 0151/c, 0152/b, 0152/c*, 0153/b*, 0157/a*, 0159/f*, 0166/c*, 0176/a*, Járdánháza 0101/1*, 0104*, 026/6*, 026/7*, 026/8*, 033/1*, 033/2*, 034*, 035/1*, 035/2*, 035/3*, 035/4*, 041*, 076/1*, 087*, 088/1*, 088/3*, 090/a*, 090/b*, Tarnalelesz 0152/c*, 0165/a*, 0166/b*, 0166/c*, 0167*, 0168*, 0169/a*, 0170/a*, 0170/b*, 0170/c*, 0170/g*	Arló 10/VF*, 13/E*, 13/ÉP, 13/G*, 13/TI, 20/TI*, 21/TI*, 30/ÚT1*, 30/VF*, 32/ÚT1*, 34/F*, 40/TI, 40/ÚT1*, 5/B*, 7/B*, 7/H*, 9/A*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/VF*, Tarnalelesz 22/TI3*, 28/A*, 28/B*, 28/G*, 28/TI2*, 28/TI3*, 28/TI4*, 29/C*, 29/F*, 30/B*, 30/TI1*, 32/A*, 32/C*
KE-10	Származék és idegenhonos fafajú erdők	95,67	Arló 0137/2a*, 0137/7*, 0140/1a*, 0140/1b*, 0143/3*, 0145/2*, 0149/a*, 0149/b*, 0149/c*, 0150*, 0151/a*, 0151/c, 0152/a*,	Arló 10/D*, 10/ÉP*, 10/VF*, 12/B*, 13/E*, 13/G*, 16/C*, 21/C*, 22/A*, 22/ÚT*, 28/A*, 28/B*, 29/E*, 30/ÉP2*, 30/ÚT1*, 31/A*, 31/E*, 31/I, 31/ÚT2*, 35/H*,

			0153/a*, 0159/a*, 0160*, 0162/a*, 0166/a*, 0166/c*, 0170/a*, 0172/b*, 0172/d*, 0175*, 0176/a*, 0176/b*, 0176/c*, Járdánháza 0101/1*, 0101/2*, 0109/1*, 0109/2*, 028/3*, 043/2*, 046*, 047/3*, 047/4*, 069/1a*, 069/1b, 069/1c*, 069/2*, 071/1*, 071/11a*, 071/12*, 071/13a, 071/13b*, 071/14*, 071/8a, 071/8c*, 071/9a*, 071/9b, 071/9c, 072*, 074/11*, 074/5*, 074/7*, 074/9, 075*, 076/1*, 076/2*, 088/2*, 090/a*, 090/b*, 091*, Tarnalelesz 0146*, 0161*, 0163/a*, 0165/a*, 0167*, 0168*, 0169/a*, 0169/b*, 0169/c*, 0170/a*, 0170/b*, 0170/c*, 0170/g*, 0171*	39/A*, 39/E*, 39/ÚT*, 40/A*, 40/B, 40/ÚT1*, 42/I*, 5/F*, 6/B*, 63/H, 8/B*, 8/C*, 8/E*, 8/F, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/VF*, Járdánháza 13/B*, 13/D*, 15/A*, 15/B*, 17/A*, 17/J*, 17/K*, 18/D*, 18/E*, 18/F*, 19/A, 2/J*, 20/A, 20/B*, 4/B*, 4/E, 5/A*, 5/C*, Tarnalelesz 1/D*, 18/F*, 18/G*, 18/H*, 22/G*, 23/I*, 28/C*, 28/D*, 28/E*, 28/G*, 28/TI3*, 28/TI4*, 30/D*, 30/F*, 30/G*, 30/H*, 30/TI1*, 31/D*, 31/E*, 31/F*, 31/ÚT1*, 31/ÚT2*, 32/A*, 32/B*, 32/C*, 32/F*, 33/A*, 33/B*, 33/D*
KE-11	Telephelyek, vadászházak	3,83	Arló 0173, 0150*, 0151/a*, 0152/a*, 0152/c*, 0174*, Járdánháza 074/2a, 074/2b*, 074/3*	Arló 10/ÉP*, 30/ÉP1, 30/EY, 30/ÚT1*, 30/VF*, 31/ÚT2*, 37/ÉP*, 41/ÉP

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, tehát arra a 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet előírásai az irányadóak. A tervezési terület jelentős részben átfed a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet területével, így a védett természeti területeken a 1996. évi LIII. törvényben foglalt természetvédelmi előírásokat és szabályokat szintén be kell tartani. A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve még nem készült el, így a 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formátumú kezelési terv sem létezik. Jogszabályi kötelezettségek és korlátozások e tekintetben így egyelőre nem jelentkeznek.

A tervezési terület közel négyötöde (78,48%) állami tulajdonú, s az ide tartozó ingatlanokat 2 különböző állami vagyongazdálkodó szerv kezeli (Egererdő Zrt., Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság). A magántulajdon aránya viszonylag magas (20,49%), az ide tartozó – a tervezési terület keleti felére eső – ingatlanok rét, legelő, szántó művelési águ parcellák és

jelentős kiterjedésben (több mint 270 ha) erdők. A 1/1 tulajdonú földrészletek aránya csekély, jellemző az osztatlan közös tulajdon.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan jogcím elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrésztlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000

erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen jelentős arányban (18,86%) vannak magánerdők, így itt a speciálisan ennek a szektornak biztosított támogatások, illetve kompenzáció is igénybe vehető (a Natura 2000 kompenzációt a területen működő erdőbirtokosságok – Járdánházi Ebt., Tarnaleleszi Ebt. – igénybe is veszik, s ennek következtében kevesebb fát is termelnek). Vannak továbbá kisebb mezőgazdasági területek (legnagyobb kiterjedésben a Cselény-völgyben), ahol a támogatási jogcímek közül az agrár-környezetgazdálkodási források is pályázhatók (utóbbi lehetőséget részben szintén kihasználják az arra jogosultak).

A terület adottságai (ingatlan- és erdészeti nyilvántartás, tulajdonviszonyok) függvényében az alábbi releváns, a tervezési területen is elérhető támogatások adhatók meg (kiemelten az erdészeti szektorra):

KAP II. pillér - Erdészeti támogatások

- 1) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 2) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 3) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 4) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 5) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 6) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 7) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Nem erdőterületeken releváns pályázati források:

- 1) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 2) VP4-10.2.1.1-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése
- 3) VP4-4.4.1-16. Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A terület tulajdonosi és földhasznosítási adottságaiból adódóan, illetve mert a jelenlegi támogatási rendszer hatékonyságára vonatkozó részletes vizsgálati eredmények nem állnak rendelkezésre, a fentebb felsoroltak megerősítéséhez, illetve újabb agrártámogatási jogcímek kidolgozásához megalapozott, részletes javaslatot nem tudunk tenni. Új javaslatok teljes körű kidolgozásához előbb a működő támogatási programok hatékonyságáról kellene reális helyzetképet kapnunk, s ehhez kellene vizsgálni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét. Mindezekről függetlenül ugyanakkor megfogalmazható néhány olyan támogatási célterület, amelyek figyelembe vételével a 2020-tól kezdődő európai uniós támogatási ciklus időtartamára – önállóan vagy más programokba integráltan – a tervezési terület közösségi jelentőségű természeti értékeinek fenntartása érdekében (összhangban a fenntartási tervben megfogalmazott természetvédelmi célkitűzésekkel) részletes, operatíván működő (akár az állami tulajdonú területek vagyongazdálkodási számára is elérhető) támogatási jogcímek dolgozhatók ki:

- A termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos elegyfajok fokozott jelenlétének biztosítása, továbbá a különleges erdei mikroélőhelyeket nyújtó biotópok kijelölése középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.
- Az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése a középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.
- Hagyásfa-csoportok, érintetlenül visszamaradó (nem védendő jellegű!) állományrészek elhatárolása gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.
- Folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási üzemlétszabályok (az átmeneti és örökzöld üzemlétszabályok) alkalmazása gazdálkodással érintett állami erdőterületeken.
- Idegenhonos fajú állományok fajúcsere szerkezetátalakítása, a lehetőségekhez képest fokozatos, a tarvágásos technológiától minél távolabb eső megoldásokkal.
- Agresszíven terjeszkedő idegenhonos fajok szórványosan megjelenő – az inváziós folyamat kezdeti stádiumát jelentő – egyedeknek, foltjainak felszámolása.
- Kíméletes, a talajfelszín és a növényzetet (visszamaradó állományt, közbeeső gyepterületeket stb.) egyaránt kímélő faanyagmozgatási technológiák alkalmazása (állami szektor részére).

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen az elmúlt években természetvédelmi célú élőhelykezeléseket, illetve fajmegőrzési programokat támogató pályázatok nem futottak és a nemzeti park igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő területek kis kiterjedése miatt nem is tervezettek.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tertivevény	Üisz: 25/1/2020. 36 db levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	2020.01.29
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyep és erdőtámogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (14 db)	2020.02.12
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 25/1/2020. Részvevők száma: 19 fő	2020.02.12
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 25/2/2020.	2020.01.29
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	2020.01.29

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	falugazdászok révén
Erdőgazdálkodók	<ul style="list-style-type: none"> • Egererdő Erdészeti Zrt. • Járdánházi Ebt. • Tarnaleleszi Ebt. • magán erdőgazdálkodók (2 gazdálkodó)
Vadgazdálkodók	Vadászatra jogosultak: <ul style="list-style-type: none"> • Palina Völgye Vadásztársaság • Vajdavár Földtulajdonosi Vadásztársaság

	<ul style="list-style-type: none"> • Bükkalja és Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság • Felső-Tarnavidéki Vadásztársaság
Önkormányzatok	<ul style="list-style-type: none"> • Arló község önkormányzata • Járdánháza község önkormányzata • Tarnalelesz község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály • BM Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőrfőkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közrendvédelmi és Határrendészeti Osztálya
Civil szervezetek, közttestületek	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

	<p>Heves Megyei Igazgatósága</p> <ul style="list-style-type: none"> • Országos Magyar Vadászkamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Szervezete • Országos Magyar Vadászkamara Heves Megyei Területi Szervezete • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Észak-Borsodi HCS
Kezelők, egyéb szolgáltatók	<p>nevesítve:</p> <ul style="list-style-type: none"> •ÉMÁSZ Hálózati Kft. • MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt. • FGSZ Földgázszállító Zrt. • Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Borsod Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály BO-08/KT1295-2/2020. ikt. számon kiadott véleményében jelezte (BNPI ikt. sz. 25/4/2020.), hogy a „*fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslat, stratégia elősegíti a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Főosztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja*”.

A Borsod Megyei Kormányhivatal Földhivatali Osztály 10045/2020. ikt. számon kiadott véleményében jelezte (BNPI ikt. sz. 25/11/2020.), hogy a „*HUBN20014 azonosítóval rendelkező "Gyepes-völgy" kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve ellen földvédelmi szempontból kifogást nem emel*”. A levelükben szereplő jogszabályi hivatkozás (2007. évi CXXIX. törvény 5 §-a) beépült a tervdokumentáció 3.2 fejezet (Kezelési javaslatok) C) „Kötelezően betartandó előírások” pontjába.

Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) az É2019-2295-010/2020. hiv. számú levelükben jelezték, hogy a tervdokumentáció ellen kifogást nem emeltek (BNPI ikt. sz.: 25/7/2020). A tervkészítő az egyeztetési dokumentáció elkészítést megelőzően megkereste a vízügyi kezelőt, aki adatszolgáltatással élt a tervezési terület vonatkozásában (BNPI ikt. sz.: 2870/1/2019; ÉMVIZIG ikt. sz: É2019-2295-005/2019.). Az adatszolgáltatás információi, jogszabályi előírásai így már az egyeztetési dokumentációba bekerültek.

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) 35000/1702-1/2020 ált. ikt. számú levelében (BNPI ikt. szám: 25/8/2020.) jelezte, hogy a 366/2015. Korm. rendelet alapján a vízvédelmi igazgatási feladatait országos illetékességgel látja el. A hivatkozott jogszabály alapján, mint országos illetékességű szerv véleményezési hatáskörrel nem rendelkezik.

Az Egererdő Zrt. (Eger) ÁLT/226-2-3/2020. ikt. számon adtak véleményt az egyeztetési tervdokumentációval kapcsolatban. Az észrevételek alapján a főbb tervmódosítások az alábbiak voltak (BNPI ikt. sz.: 25/10/2020.):

- A Nyugat-borsodi és Tarnaleleszi Erdőtervezési Körzet erdőterveinek érvényességére vonatkozó kiegészítés, pontosítás helytálló, az a fenntartási terv anyagában (fenntartási terv munkarész, 1.7.3. fejezet) átvezetésre került.
- A kezelési javaslatok fejezet (fenntartási terv munkarész, 3.2. fejezet) C) alpontjában („Kötelezően betartandó előírások”) a Nyugat-borsodi Erdőtervezési Körzet erdőterv-rendelete kapcsán észrevételezték, hogy az kötelezően betartandó általános erdőgazdálkodási szabályokat hasonló részletességgel már nem sorol fel, e helyütt csak a védett természeti területen alkalmazandó vegetációs időszakokra vonatkozó kitétel említhető. A javítás átvezetésre került.
- A fenntartási terv fő célkitűzéseit tartalmazó fejezetben (fenntartási terv munkarész, 3.1.1. fejezet) a beérkezett észrevétel alapján a patakmenti élőhelyek fenntartására vonatkozó részt kismértékben módosítottuk, de az idős erdők szerepére vonatkozó utalást (mivel a fenntartási terv az égeresek zömének gazdálkodás alól való mentesítését szorgalmazza) továbbra is megtartottuk.
- Az utak-közelítőnyomok témakörben érkezett észrevételek nyomán a meglévő utak szélesítése, illetve az új, épített közelítőnyomok kialakítása kapcsán az erdőgazdálkodási tevékenységgel jellemzően érintett zonális erdőknél (A bükkösöket, valamint a gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyeseket lefedő KE-1 és KE-2 kezelési egységek f) pont) kisebb változtatásokat hajtottunk végre a fenntartási terv anyagában („*a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetés alapján (a szükséges engedélyezési eljárás terhe mellett) fogadható el.*”)
- Az észrevétel alapján az épített közelítőnyomok kapcsán kisebb változtatásokat eszközöltünk (fenntartási terv munkarész, 3.2. fejezet - A) alpontjában („Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok”) pontnál): „*...Erdőterületeken új, épített közelítőnyomok létesítése csak korlátozottan, a gyengén feltárt, meredekebb erdőrészekben, a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetés alapján (a szükséges engedélyezési eljárás terhe mellett) fogadható el.*).
- A véleményben szereplő, a Gyepes-völgy tőrendszerének rehabilitációját a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság is támogatja. A fenntartási terv szöveganyagát mindezek miatt két helyen is módosítottuk, kiegészítettük. A fenntartási terv munkarész 3.2.2. fejezetébe („Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés”), illetve az égerligeteket magába foglaló kezelési egység (KE-6) e) pontjába került be hivatkozás.
- Két olyan téma is előkerült a fórumon (és az Egererdő Zrt. hivatalos leveleiben nem szerepelt), melynek átvezetése megtörtént:
  - Légvezetékek földkábelbe történő fektetésének a kérdésköre (fenntartási terv munkarész, 3.2. fejezet) A) alpontjába („Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok”) új bekezdés formájában)
  - A vonalas mintázatú felújítások kérdésköre (KE-1, KE-2 kezelési egységek c) alpontját („Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok”)

A kifüggesztés során az érintett önkormányzathoz észrevétel nem érkezett, a kifüggesztési igazolás (záradékolás) megküldésre került az önkormányzat részéről.

4. Felhasznált irodalom

- Aszalós R. & Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 56 pp.
- Baráz Cs. & Holló S. (szerk.) (2018): A Bükk-vidék Geopark geoturisztikai térképe. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 1 térképlap
- Böloni J., Molnár Zs. & Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁNÉR 2011). – MTA ÖBKI, Vácrátót, 441 pp.
- Csóka Gy. & Kovács T. (1999): Xilofág rovarok. Xylophagous insects. – Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest, 189 pp.
- Danszky I. (szerk.) (1963): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai V. Északi-középhegység erdőgazdasági tájsoport. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 817 pp. + 1 térkép + XXXII.
- Diczházi I. & Schmotzer A. (szerk.) (2014): Apoka. A Heves-Borsodi-dombság és az Upponyi-hegység élővilága. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 200 pp. + 1 térkép
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 876 pp.
- Dudley, N., Vallauri, D. & Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest, 32 pp.
- Eszterhás I. (2015): A Vajdavár-vidék barlangjai. – Karsztfelődés **20**: 307–329.
- Eszterhás I. (2003): A Vajdavár-vidék barlangjai. – Kézirat a MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának 2003. évi évkönyvéből, Budapest, 79 pp.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Frank T. & Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Halász G. (szerk.) (2006): Magyarország erdészeti tájai. – Állami Erdészeti Szolgálat, Budapest, 154 pp. + 1 térkép
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Hegedűs A. (2005): Az Ózd-Pétervásárai-dombság természeti és kulturális értékei. – Holocén Természetvédelmi Egyesület, Miskolc, 28 pp.
- Hegedűs A. (2008): Felszínalaktani vizsgálatok az Ózd-Pétervásárai-dombságon. – PhD dolgozat, Miskolci Egyetem, 109 pp.
- Katona Cs. (2006): Vajdavár – Homokkővidék. Turistakalauz. – Kornétás Kiadó, Budapest, 136 pp.
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Marosi S. & Somogyi S. (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1026 pp.
- Nováki Gy., Baráz Cs., Dénes J., Feld I. & Sárközy S. (2009): Heves megye várai az őskortól a kuruc korig. (Magyarország várainak topográfiája 2.) – Castrum Bene Egyesület & Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest–Eger, 192 pp.

- Paládi-Kovács A. (1982): A Barkóság és népe. (Borsodi Kismonográfiák 15.) – Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 210 pp.
- Ősz G. (szerk.) (2016): A Nyugat-borsodi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Heves Megyei Kormányhivatal, FEF Erdőtervezési Osztály, Eger, 37 pp.
- Szomorád F., Frank T. & Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – *Silva Naturalis* **1**: 1-251.
- Wágner T. (2012). Erdészek a Dombvidéken (Pétervásárától Ózdig). – *Erdészeti Lapok* **147(2)**: 58–62.
- Zsilvölgyi L. (szerk.) (2014): A Tarnaleleszi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Eger, 29 pp.
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság – Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – KvVM, Budapest, 40 pp.

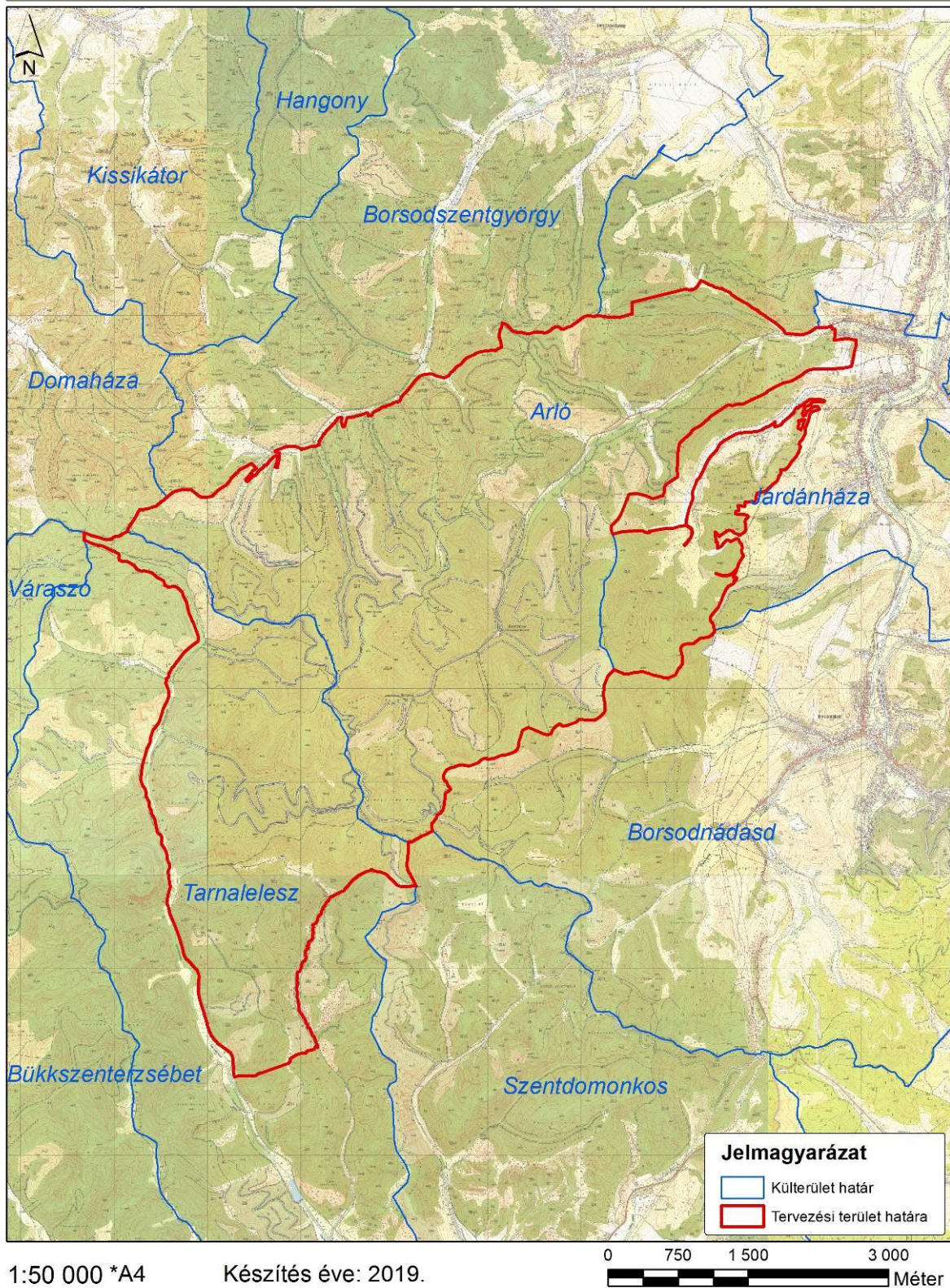
Világháló helyek:

<http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>
<https://www.mepar.hu/mepar/>
<http://www.utadat.hu/>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura2000.eea.europa.eu>
<http://natura.2000.hu>
<http://www.termeszetvedelem.hu>
<https://archeodatabase.hnm.hu>
<http://www.muemlekem.hu>
<https://www.bnpi.hu/hu/tarnavideki-tajvedelmi-korzet>

5. Térképek

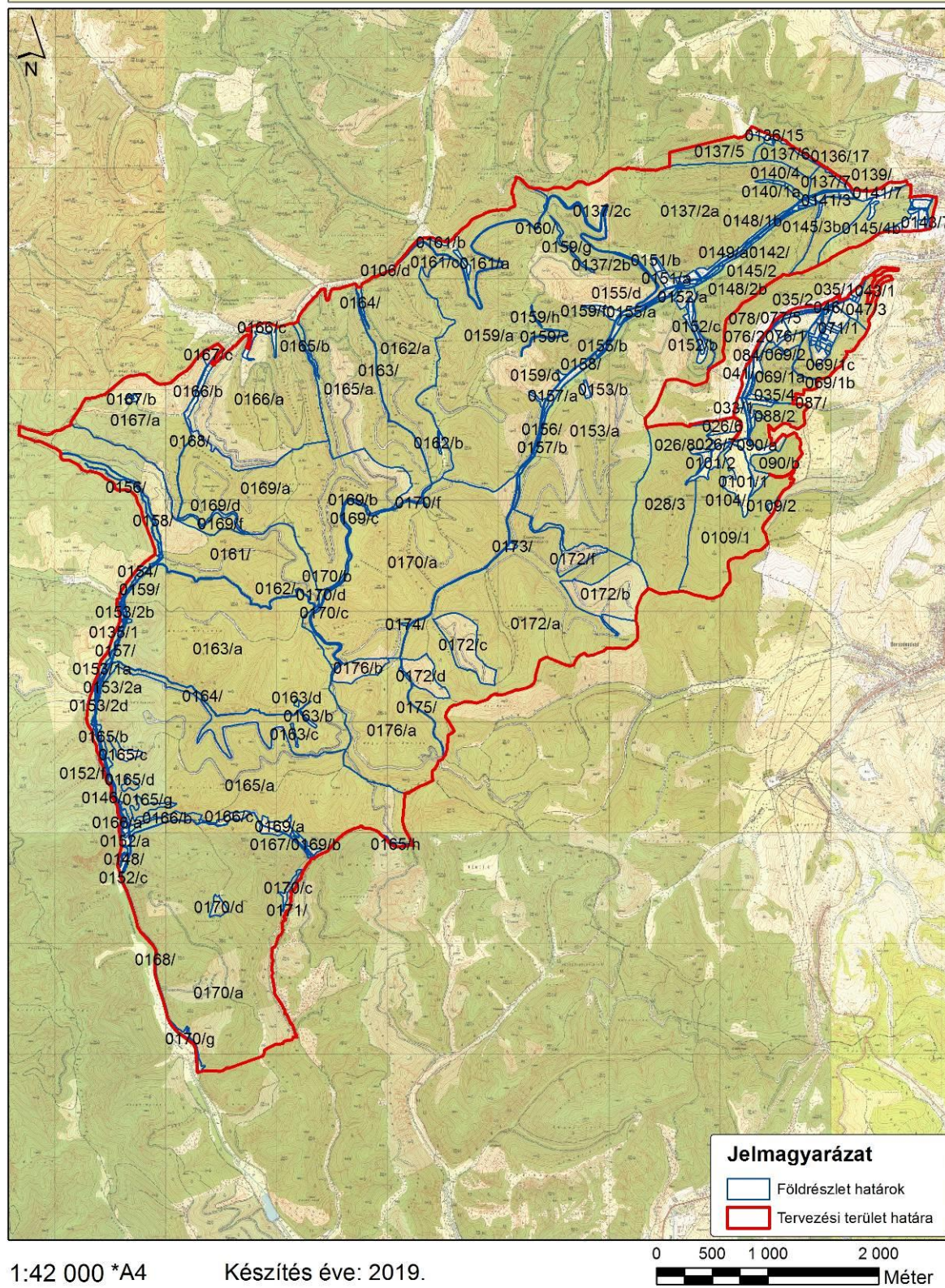
- 1) ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel
- 6) ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7) ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 8) ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

A Gyepes-völgy (HUBN20014) áttekintő térképe

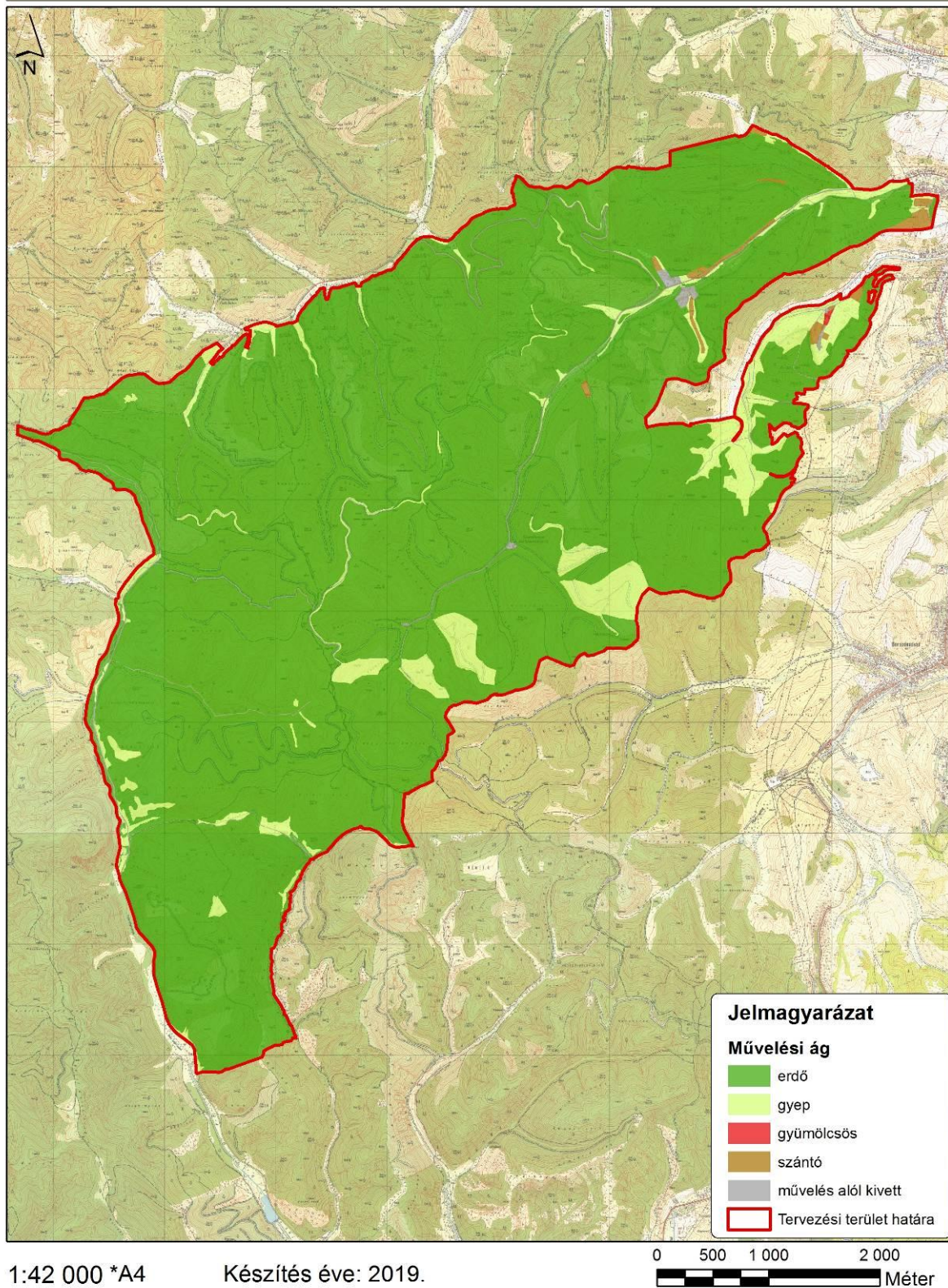
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

A Gyepes-völgy (HUBN20014) ingatlan-nyilvántartási térképe

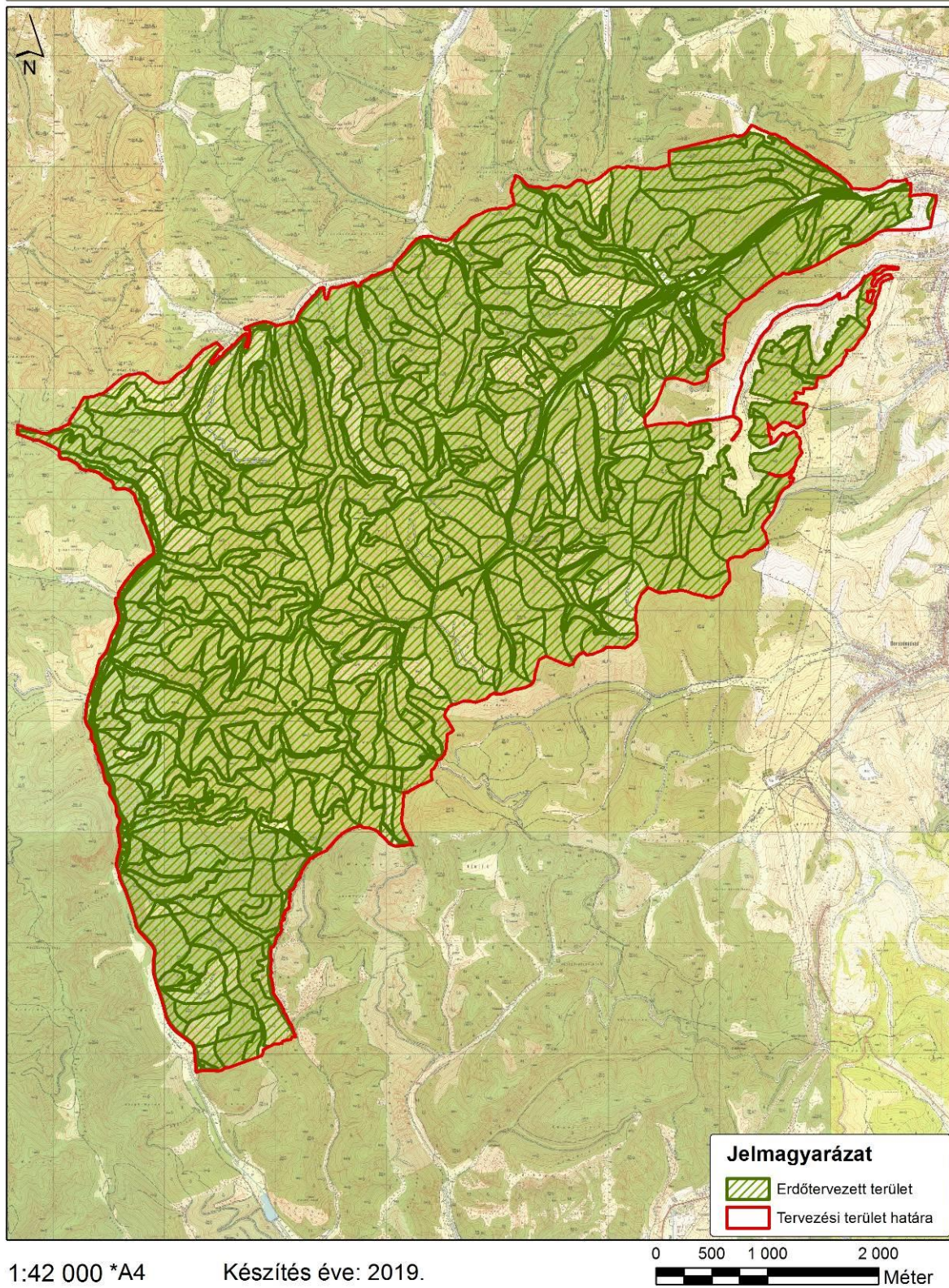
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

A Gyepes-völgy (HUBN20014) művelési ág megoszlási térképe

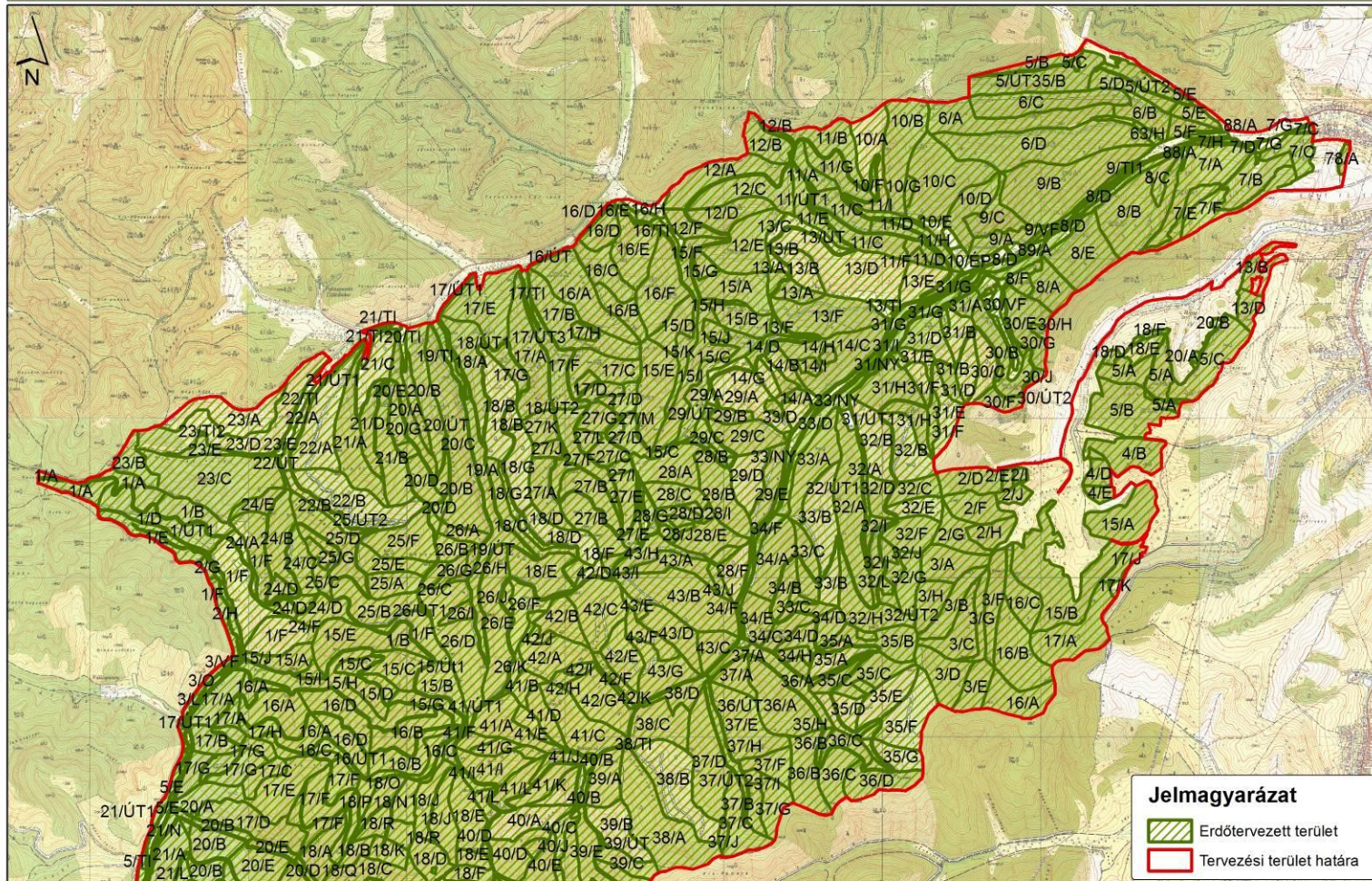
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe

A Gyepes-völgy (HUBN20014) erdészeti áttekintő térképe

4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (áttekintő térkép)

A Gyepes-völgy (HUBN20014) erdészeti térképe 1/2

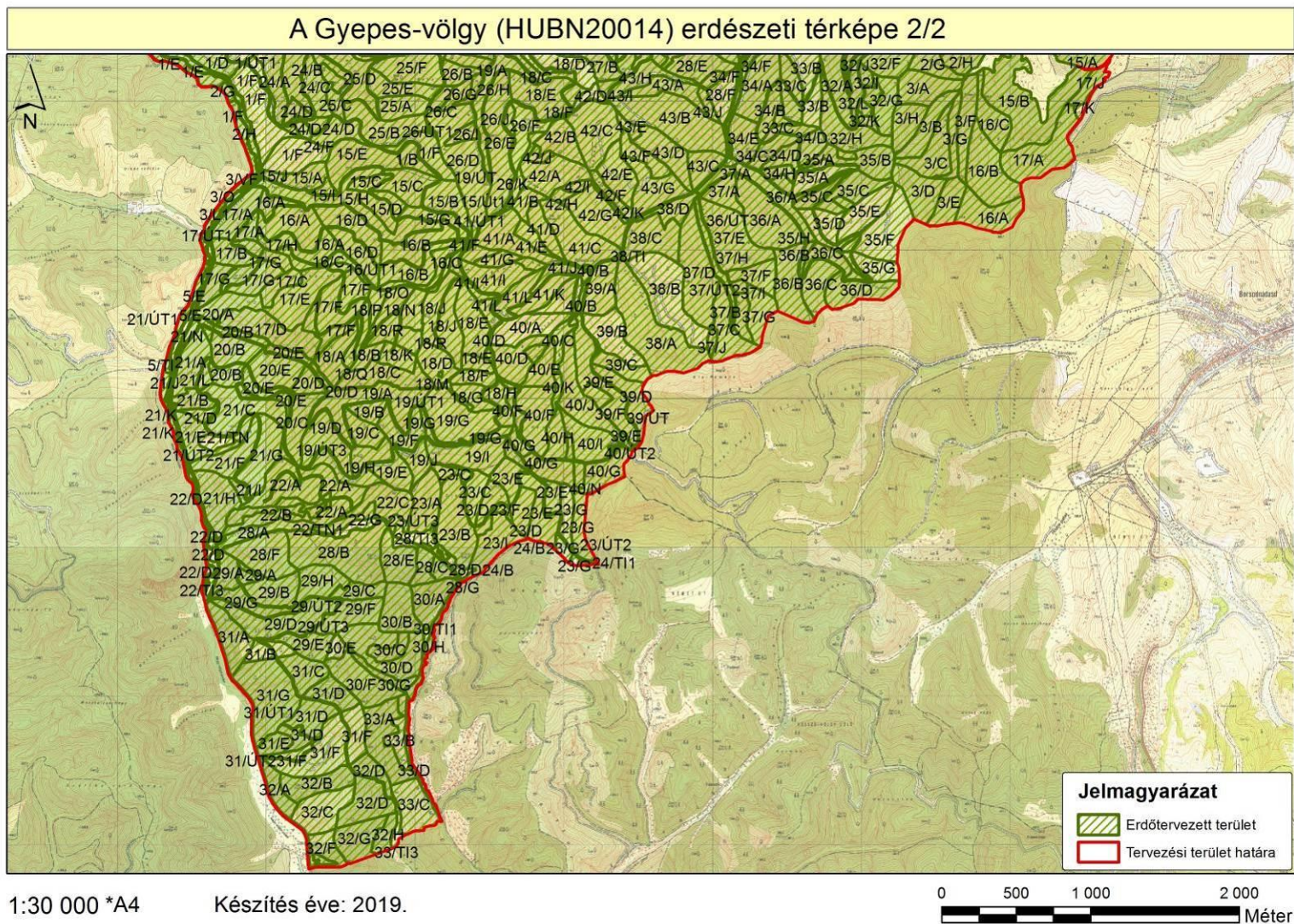
1:30 000 *A4

Készítés éve: 2019.

0 500 1 000 2 000
Méter

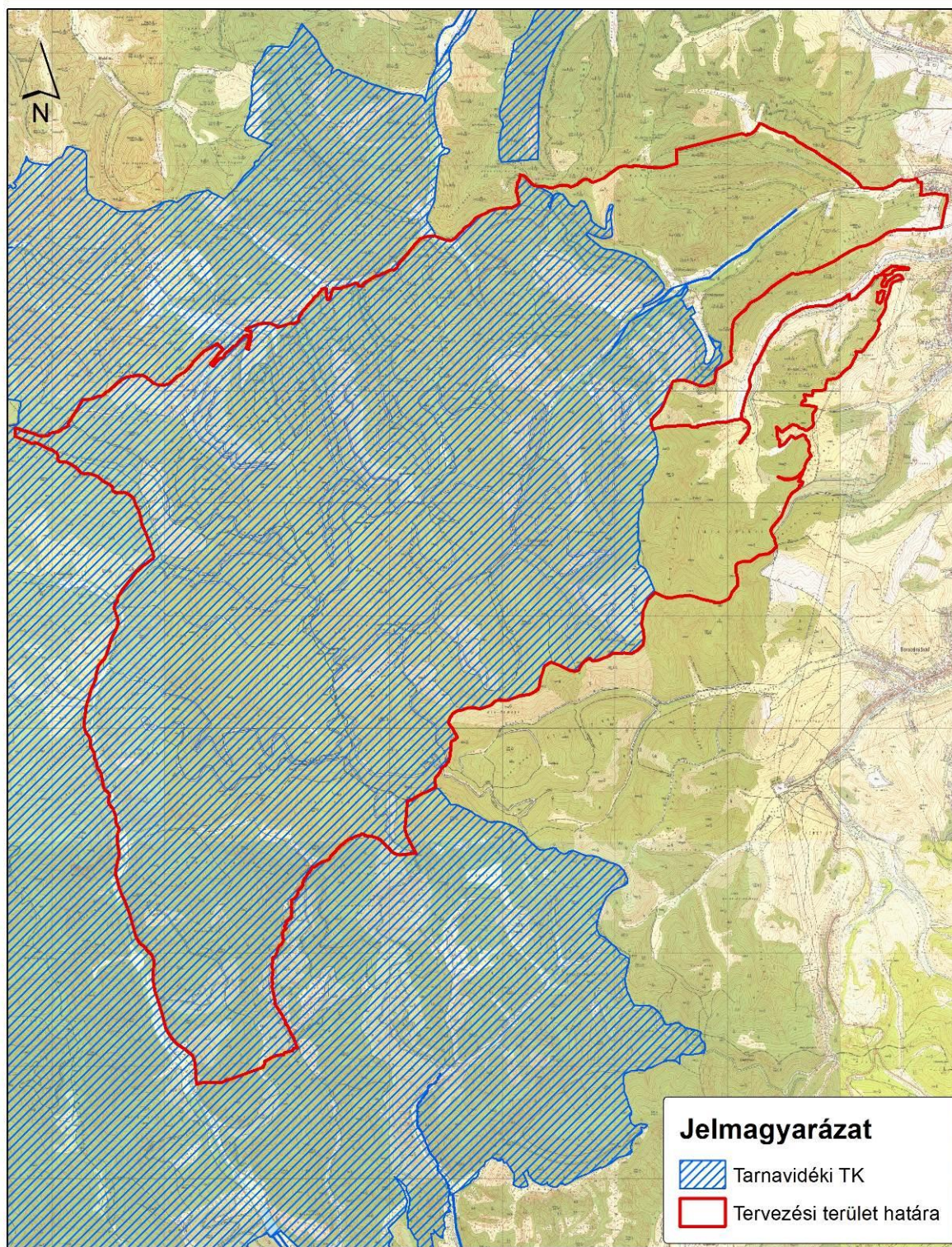
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (részletes térkép 1.)

4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (részletes térkép 2.)

A Gyepes-völgy (HUBN20014) átfedése országos jelentőségű védett területtel

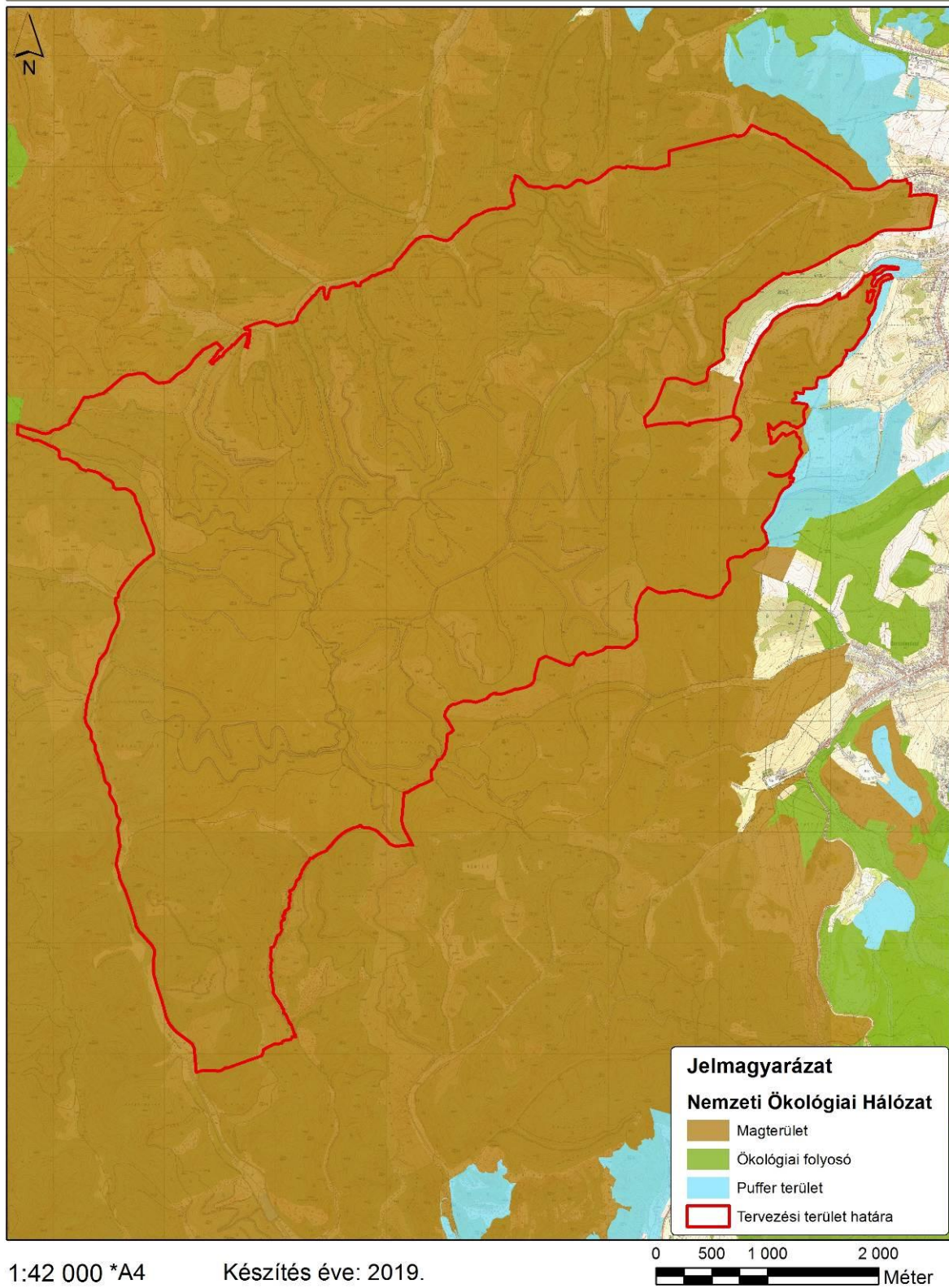

1:42 000 *A4

Készítés éve: 2019.

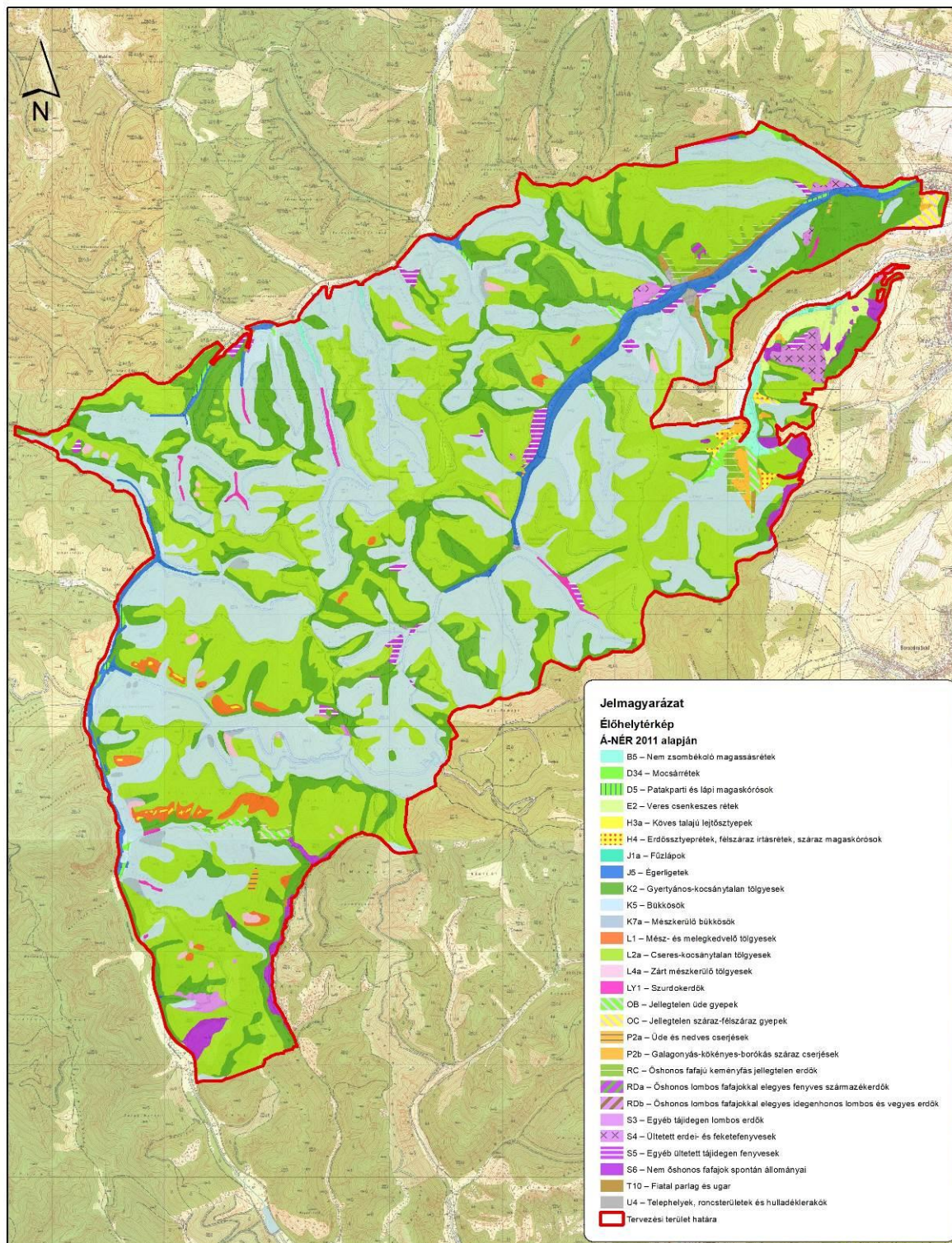
5. ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel

A Gyepes-völgy (HUBN20014) Nemzeti Ökológiai Hálózat térképe

6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe

A Gyepes-völgy (HUBN20014) élőhelytérképe

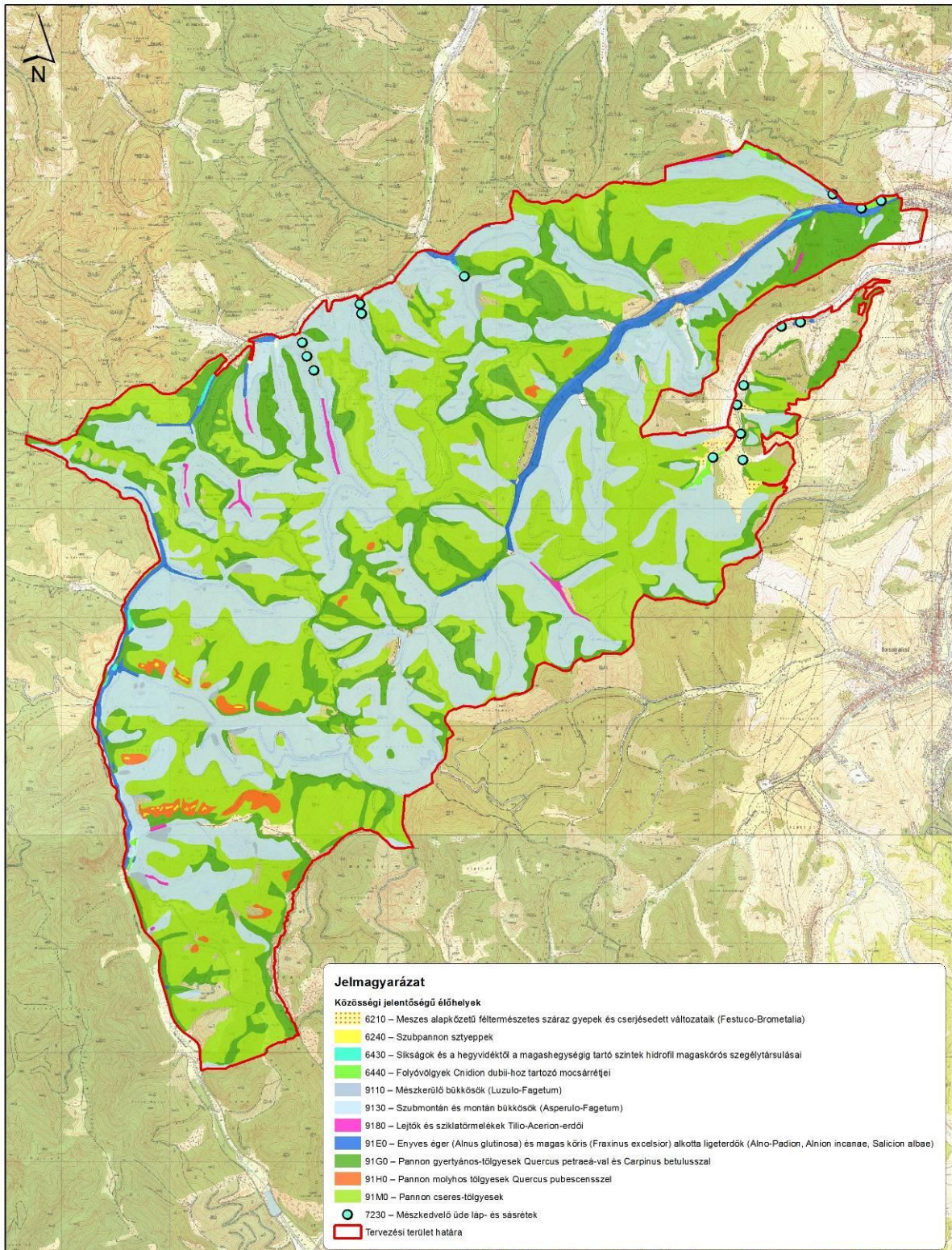
1:42 000 *A4

Készítés éve: 2019.

0 500 1 000 2 000
Méter

7. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

A Gyepes-völgy (HUBN20014) közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyeinek térképe

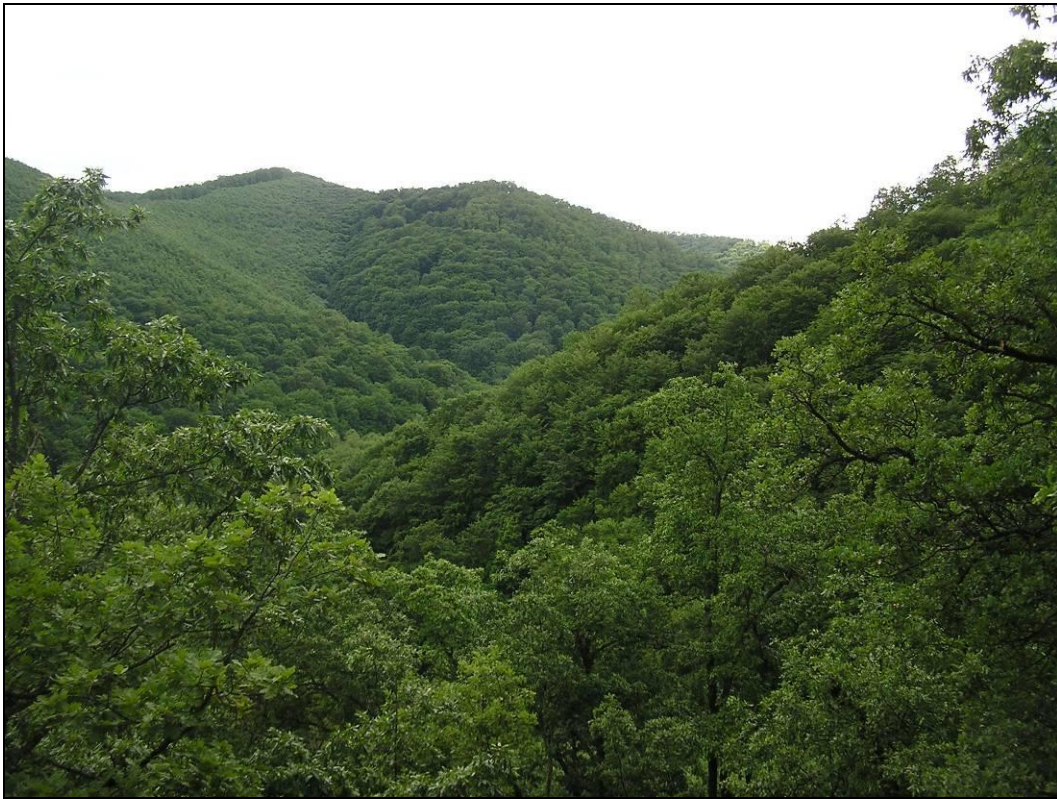
1:30 000 *A3

Készítés éve: 2019.

0 500 1 000 2 000 Méter

8. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

6. Fotódokumentáció

1) kép: Középkorú és idős szubmontán bükkösök által meghatározott tájkép a Gyepes-völgy összefüggő erdőterületén (Arló 33/B, 33/C, 34/A; KE-1)

2) kép: Idős, elegyes, széldöntött folttal tarkított szubmontán bükkös, a fényben gazdag részeken erős újulatfoltokkal (Arló 25/A; KE-1)

3) kép: Széldöntött-szélrtört, sok holtfát és facsonkot tartalmazó, napjainkra már felújult bükkös folt a Pataj Erdőrezervátum magterületén (Tarnalelesz 19/D, 20/C; KE-1)

4) kép: Homokkőfalak tövében húzódó, elegyes bükkös állomány (idős bükk hagyásfával) a Pataj Erdőrezervátum magterületén (Tarnalelesz 17/D; KE-1)

5) kép: Nagy területű végvágások nyomán kialakult tájkép (bükkösökkel, gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesekkel) a Futó-völgyben (Tarnalelesz 15–16 erdőtag; KE-1, KE-2)

6) kép: Idős, homogén, számottevő szerkezeti változatosság nélküli cseres-kocsánytalan tölgyes, ligeti perje dominanciájú gyepszinttel (Arló 25/E; KE-2)

7) kép: Változatos szerkezetű, sok álló és fekvő holtfát tartalmazó idős cseres-kocsánytalan tölgyes a Pataj Erdőrezervátum védőövezetében (Tarnalelesz 18/O; KE-2)

8) kép: Cseres-kocsánytalan tölgyes állomány nagyobb területű fiatalosok és felújítási területek közé eső, friss vágásterülete (Tarnalelesz 17/F; KE-2) a Pataj Erdőrezervátum védőövezetében

9) kép: A tájegység meredek lejtőkön, kisavanyodó talajokon álló mészkerülő tölgyeseiben több esetben a cser is komolyabb elegyarányval fordul elő (Arló 15/G; KE-3)

10) kép: Homokkő-kibúvásos, erősen vadjárt déli letörés, cser dominanciájú melegkedvelő tölgyesekkel és nyílt, lejtősztyepp jellegű gyepekkel (Tarnalelesz 18/C; KE-4)

11) kép: Véderdő jellegű molyhos tölgyes erdőfolt, a homokkőbívásos-homokfolyásos, nyílt területeken lejtősztyepp jellegű növényzettel (Arló 29/F; KE-4)

12) kép: Homokkőbe mélyült látványos szurdok (szurdokerdei növényzettel) a Keserű-völgyi vadászháztól délkeletre húzódó völgyben (Arló 36/A; KE-5)

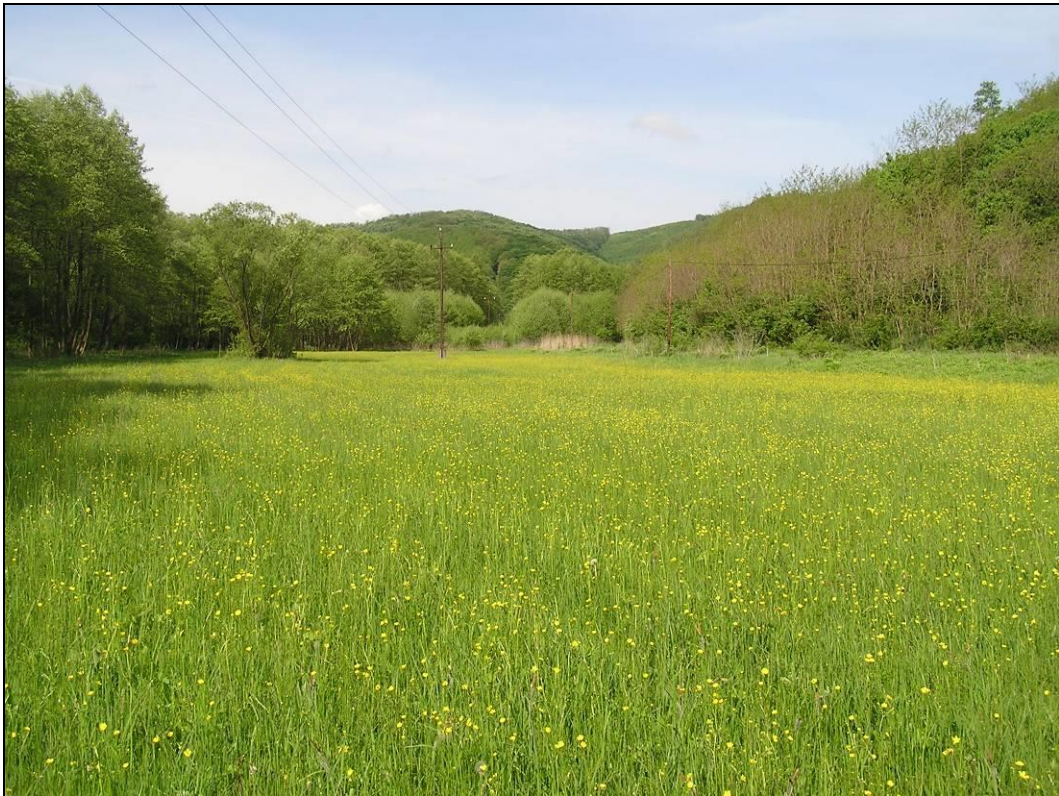
13) kép: Láposodó, a gyepszintben mocsári sás által uralt középkorú, az elmúlt évtizedekben felnőtt és záródott égerliget a Gyepes-völgy alsó szakaszán (Arló 88/A; KE-6)

14) kép: Keserű kakukktormás aljnövényzetű, forráslápos és kisebb vízállásos részekkel tagolt, fajgazdag égerliget a Csanáros-völgyben (Arló 22/TI; KE-6)

15) kép: Nádasodó, lúp jellegű foltokkal mozaikos magassásrét a Bábos-völgy erdőtlen, vízjárta völgytalpi sávjában (Arló 19/TI; KE-7)

16) kép: Völgytalpi, rendszeresen kaszált, orchideáknak (*Dactylorhiza incarnata*) otthon adó mocsásrét a Gyepes-völgy legalsó, Járdánházához közeli szakaszán (Arló 0141/7 hrsz.; KE-7)

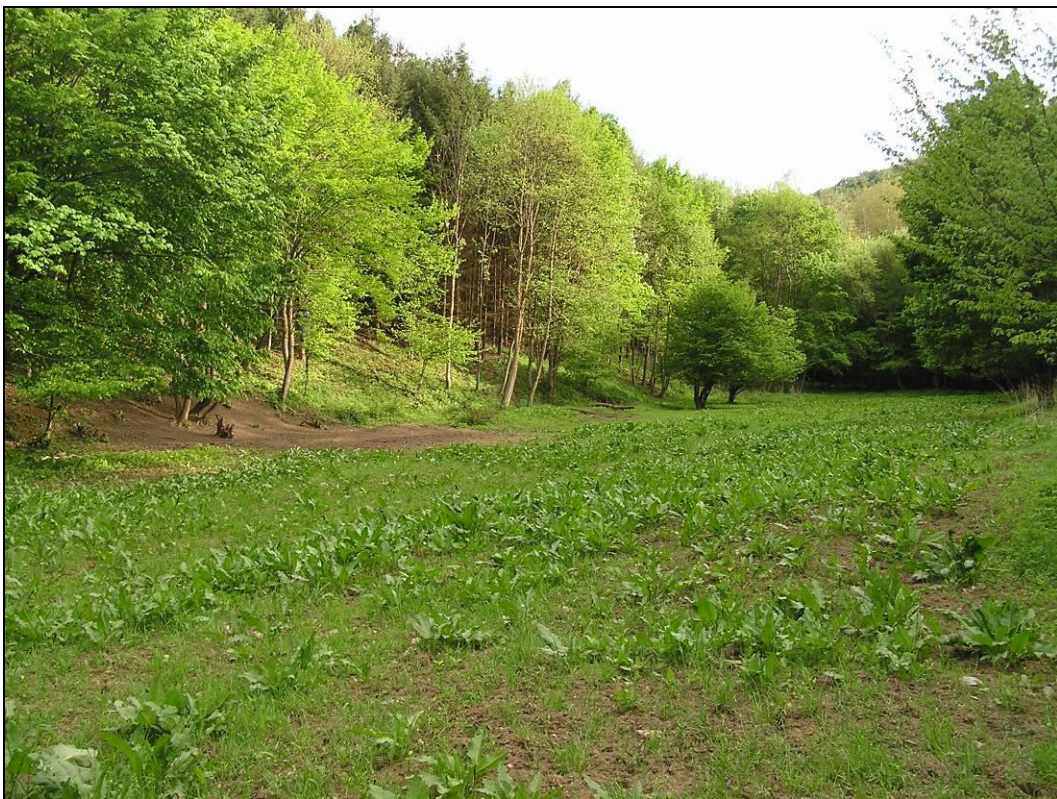
17) kép: Összefüggő acsalapus (*Petasites hybridus*) magaskórós növényzet a Csanáros-völgy alsó szakaszán (Arló 22/TI; KE-7)

18) kép: Cserjésedő (részben legeltetett, részben művelés nélküli) félszáraz és sovány gyeppek a Cselény-völgy északra néző lejtőin (Járdánháza 076/1 hrsz.; KE-8)

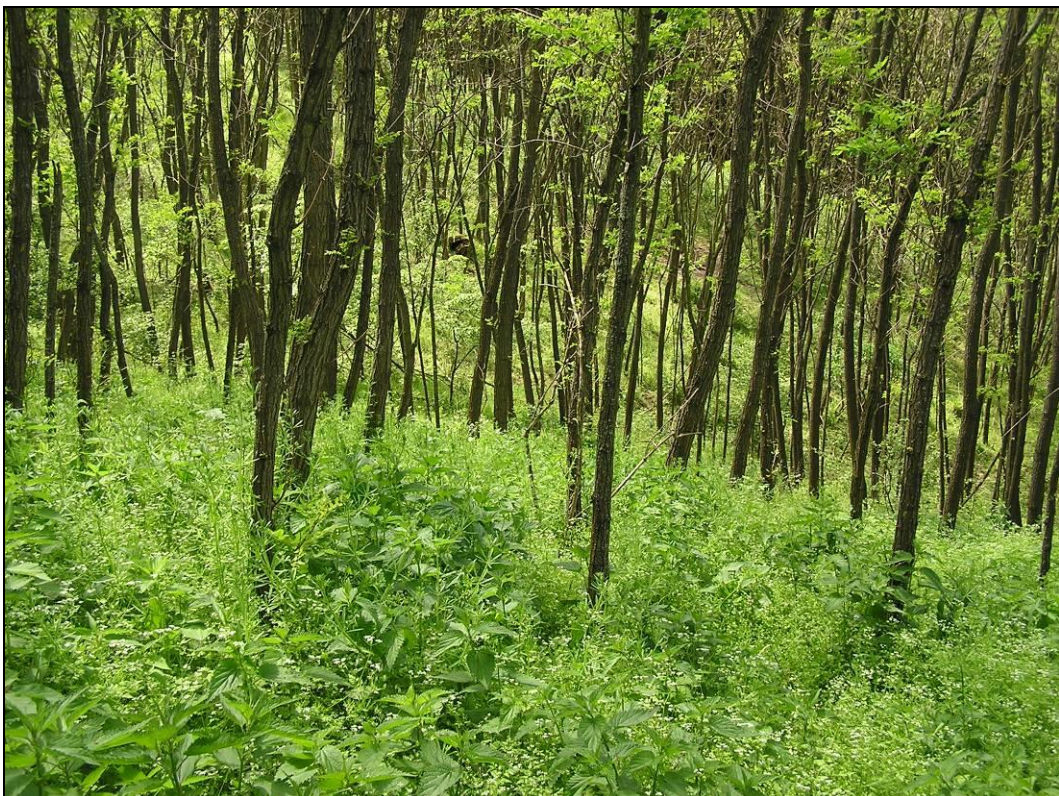
19) kép: Jellegtelen, gyomos, parlag jellegű, vadföld felhagyása után létrejött, jelenleg kaszálással hasznosított gyepterület az Ivánka-tanyától délre húzódó völgyben (Arló 30/VF; KE-9)

20) kép: Gyep művelési ágú, de korábban vadföldként hasznosított parcella (ma jellegtelen, gyomos, regenerálódó, parlag jellegű terület) a File-völgy alsó szakaszán (Arló 21/TI; KE-9)

21) kép: A terület lucfenyvesei rossz egészségi állapotban levő, erősen pusztuló állományok, közülük az elmúlt években többet termeltek (Arló 31/I; KE-10)

22) kép: A Cselény-völgy keleti végén az erősen akácosodó gyertyános-tölgyes állományok között összefüggő, közel elegendő akácosokat is találunk (Járdánháza 13/D; KE-10)

23) kép: A Hajág-tanya állattartó telephelyként szolgál, az itteni juhállomány a Cselény-völgy gyepterületeit legeli (Járdánháza 074/2 hrsz.; KE-11)

24) kép: Az Ivánka-pusztán 1918-ban épített, ma már műemlék besorolású vadászházban a II. világháború után erdészeti központ is működött (Arló 0152a hrsz.; KE-11)

7. Jóváhagyó nyilatkozat

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20014 Gyepes-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20014 Gyepes-völgy Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. május „12.”